

Наша Ніва

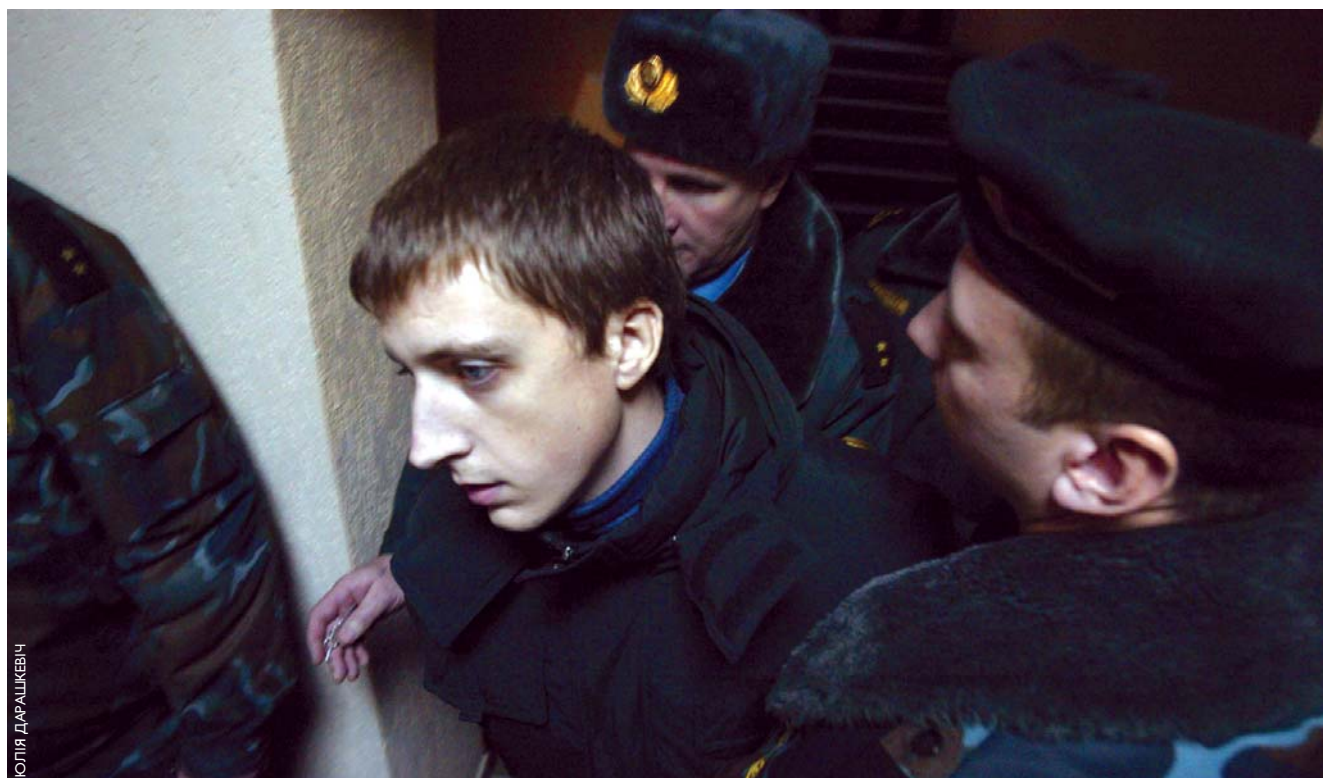
П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Прыватнае прадпрыемства «Суродзічы». Выходзіць штотыднёва, у чацьвяргі

Чалавек году

Хто тыя людзі, якія зрабілі гэты год непадобным да папярэдніх? У Беларусі гэта найперш маладафронтаўцы. Асобы году ў ацэнцы «НН» — старонка 3. Рэпартаж з суду над Артурам Фінькевічам — старонка 6. Рэйтынгі і вынікі году — старонкі 3—23.

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

У НУМАРЫ

Мілінкевіч:
«Не дай бог нам эканамічнага крызісу...»

Гутарка зь лідэрам Руху за Свабоду пра вынікі гэтага году і бачаньні наступнага.
Старонка 10.

Пераменная хмарнасьць з пагрозай дэвальвацыі

Прагноз эканамічнага надвор'я да 2011 году.
Старонка 8.

Кніга году 2007

Рэйтынг экаспэртаў.
Старонка 16.

Год калыханак

Музычныя вынікі-2007 падводзіць Сяргей Будкін.
Старонка 20.

Каляднае пасланьне айца Надсана

Калі ўлада стаецца самамэтаю ў руках тых, што яе маюць, і не зважае

на патрэбы падуладных, дык яна траціць сваю легітымнасьць, бо не выконвае таго, дзеля чаго яна была ўстаноўленая. Лацінская прымаўка кажа: «Corruptio optimi pessima», што можна перакласьці як «найлепшае, калі сапсуецца, робіцца найгоршым»...
Старонка 2.

Ад Рэдакцыі

Сканчаецца год, і мы хочам даць своеасаблівую справаздачу чытачам-ахвярадаўцам газеты. За год мы выдалі 48 выпускаў «Нашай Нівы»: дзеве сотні аўтараў пісалі ў «НН».

Праца была інтэнсіўнай: у дадатак да газеты наш асяродак выпускае

інтэрнэт-сайт, які абнаўляецца штодзённа, ператвараючыся ў такую сабе штодзённую электронную газету, і змагаецца за пазыцыю самага папулярнага інтэрнэт-рэсурсу па-беларуску. Колькасьць аўтараў nn.by вымяраецца сотнямі.

Значныя грамадзкія і інтэлектуальныя дыскусіі адбываліся ў гэтым годзе на

старонках нашага выдання.

Шмат асалоды дала нам выдавецкая сэр'я «Кнігарня «НН». За 2007 год у ёй выйшла 17 пазыцыяў. Задуманая для ўшанавання 100-годзьдзя газеты, яна вырасла за рамкі першапачатковае ідэі і, магчыма, застанецца ў якасьці сталае, калі

Працяг на старонцы 28.

Каляднае пасланьне

апостальскага візытатара для беларусаў-каталікоў замежжа айца Аляксандра Надсана.

У Кнізе Роду ёсьць аповед пра патрыярха Абрагама, як ён аднойчы сядзеў ля свайго намёту ў час дзённай сьпёкі і раптам убачыў трох падарожнікаў, што набліжаліся да яго. Ён хутка выбег ім насустрэч, кажучы: «Мой Уладару! Калі я знайшоў ласку ў вачох Твайх, дык прашу, не мінай слугі твайго. Хай прынясуць вады, каб вам памыць ногі і супачыць пад дрэвам. Я ж прынясу хлеба, каб вы падмацаваліся, а потым пойдзеце сабе: бо на тое ж вы зайшлі да вашага слугі» (Род 18:3-5).

Насамрэч гэта быў Госпад Бог, які завітаў у госьці да Абрагама. Ва ўсходняй іканаграфіі гэтае здарэньне знайшло адлюстраваньне ў іконе, вядомай пад назваю «Старазапаветнай Тройцы».

У аповедзе ўражае прастата стасункаў між Богам і чалавекам. Адчуваецца непасрэднасьць і цеплыня, звычайна характэрныя для стасункаў між прыяцелямі, а не між Творцам і ягоным творам. Пра гэта будзе пасля казаць псалміст: «Госпадзе, Госпадзе наш, як вялікае імя Тваё па ўсёй зямлі! Ты веліч сваю ўзьняўшы вышэй за неба... Хто ёсьць чалавек, што Ты памятаеш пра яго, і сын чалавечы, што ты пра яго дбаеш? Ты зрабіў яго мала меншым за анёлаў, славаю і пашанаю вячэй Ты яго» (Пс 8:2, 5-6).

Тая самая непасрэднасьць адчуваецца ў эвангельскім

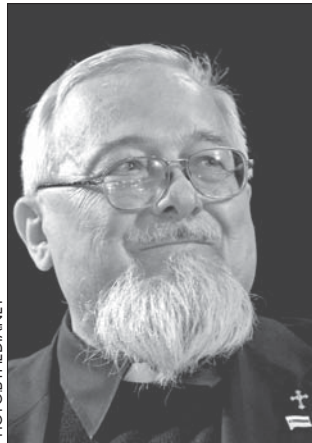

PHOTO BY MEDIANET

апаведзе пра сёньняшняе сьвята, калі мы згадваем таксама пра Падарожніка зь неба, Госпада Ісуса Хрыста, Сына Божлага, які прыйшоў, каб стаць адным з нас і пажыць сярод нас. Ён прыйшоў ня ў Боскай сіле і велічы, але як маленькае дзіцятка, якое мае патрэбу ў нашай дапамозе і спагадзе. На жаль, гэтым разам не знайшлося Абрагама, які б яго гасьцінна прыняў. Месцам Ягонага нараджэньня стала пячора, у якой звычайна трымалі жывёлу, і якая такім чынам, як кажацца ў адной зь літургічных песняў, сталася палацам Уладара.

Ня ведаю, ці мы ўяўляем важнасьць гэтага ўнікальнага здарэньня ў гісторыі чалавечтва, калі Бог ушанаваў нас, стаўшыся адным з нас. Гэты акт Ягонага бязьмежнага даб-

рыні меў на ўвесе нашае дабро і ішчасьце. Безумоўна, Ягонае прыйсьце забавязвае нас усіх да таго, каб мы асэнсавалі нашае стаўленьне да Бога і да іншых людзей. Гэтае апошняе прыходзіцца нялёгка. Мы часта не здаем сабе справы, што, зьневажаючы ці крыўдзячы іншага чалавека або пагарджаючы ім, мы зьневажаем Таго, хто гэтага чалавека ўшанаваў, стаўшыся сам чалавекам. Гэта датычыцца ня толькі звычайных людзей, але і тых, што маюць уладу над іншымі. Апошнім часам часта многія любяць паўтараць словы сьвятога Паўла, што «ўсякая ўлада ад Бога». Гэта сапраўды так, бо крыніцай усякай улады ёсьць Бог. Але калі ўлада ад Бога, дык яна павінна паступаць пабожаму. А Бог у асобе Госпада Ісуса Хрыста сказаў, што «не прыйшоў, каб яму служылі, але каб паслужыць і жыцьцё сваё аддаць як выкуп за многіх» (Мц 20:28). Такім чынам, улада ёсьць формаю служэньня. Яе мэта — забясьпечыць парадак і супакой, каб

людзі маглі свабодна і безь перашкодаў весці сваё жыцьцё, разьвіваць дадзеныя ім Богам таленты і дасягнуць апошняй мэты — жыцьця з Богам, згодна са словамі сьвятога Аўгустына: «Стварыў Ты мяне для сябе, Божа, і неспакойнае сэрца маё, пакуль не супачыне ў Табе». Калі ж улада стаецца самамэтаю ў руках тых, што яе маюць, і не зважаюць на патрэбы падладных, дык яна трапіць сваю легітымнасьць, бо не выконвае таго, дзеля чаго яна была ўстаноўленая. Лацінская прымаўка кажа: «Cognuptio optimi pessima», што можна перакласьці як «найлепшае, калі сапсуецца, робіцца найгоршым». Таму ніякая ўлада, — якая павінна быць удзелам ва ўладзе Божай, — калі сапсуецца, ня можа прынесці нічога добрага.

Дык будзем прасіць добрага Госпада Ісуса Хрыста, чыё нараджэньне сьвяткуем, дараваць нашаму народу добрых правядыроў, каб усе мы пад іхнай аховаю, гаворачы словамі Сьвятой Літургіі, «маглі пра жыцьцё нашае жыцьцё ціха і спакойна, з усякай пабожнасьцю і ў чысьціні».

Хрыстос родзіцца — слаўце Яго!

а. Аляксандар Надсан
Каляды 2007 г.

Шаноўныя людзі!

«Наша Ніва» шукае распаўсюднікаў для продажу газеты на вуліцах і ў электрычках. Справа выгадная і надта патрэбная.

Продаж ажыццяўляецца на аснове дамоваў.

Зьвяртацца праз тэл.:
(017) 284-73-29, (029) 260-78-32, (029) 618-54-84

Асобы году

Хто тыя людзі, якія зрабілі гэты год непадобным да папярэдніх? Кім гэты год быў адзначаны, хто пераступіў празь сябе, хто трапіў у летапісы пад лічбай 2007? У беларускай палітыцы гэта маладафронтаўцы.

**Зьміцер Дашкевіч
вытрымаў паўторны
суд у ізаляцыі.**

Юлія Дашкевіч

Чалавек году — Маладафронтавец

2007 год адзначыўся беспрэцэдэнтным ціскам на сябраў незарэгістраванага «Маладога фронту». Ён пачаўся арыштам Зьмітра Хведарука і Алега Корбана, якіх зьмясьцілі на некалькі дзён у сьледчы ізалятар КДБ — «амэрыканку».

Пасьля быў «Працэс пяці», калі на лаве падсудных за ўдзел у незарэгістраванай арганізацыі адначасова аказаліся Зьміцер Хведарук, Барыс Гарэцкі, Алег Корбан, Аляксей Янушэўскі і Наста Палажанка, апошняя на той момант была яшчэ непаўналетняй. Суд прыпаў на пэрыяд «лібэралізацыі» пасьля сустрэчы Натальлі Пяткевіч з памочнікам дзяржсакратара ЗША Дэвідам Крамэрам (за час пасьля той сустрэчы ён пасьпеў стаць самым маладым у найноўшай гісторыі намесьнікам дзяржсакратара), таму маладзёнаў толькі аштрафавалі.

Восеньню суды над актывістамі прадоўжыліся ў рэгіёнах: у Салігорску было вынесена папярэджаньне Івану Шылу, у Баранавічах аштрафавалі Яраслава Грышчэню, а ў Нясвіжы — крохкую Насту Азарку, паводле ўсё таго ж сумнавядомага 193-яга артыкулу Крымінальнага кодэксу.

Новыя крымінальныя справы былі заведзеныя супраць Зьмітра Дашкевіча і Артура Фінькевіча, якія ўжо адбывалі зьявольнае ў турме і на «хіміі». Даць новы тэрмін Дашкевічу за ўхіленьне ад дачы паказаньняў не наважыліся. Затое Артура за парушэньне ўнутранага парадку камэндатуры пакаралі па поўнай — паўтара году турмы.

Нарэшце, Зьмітра Хведарука, адразу пасьля яго візыту ў Вашынгтон і сустрэчы з Бушам, у часе акцыі супраць саюзу з Расеяй зьбіў амон, да страты прытомнасьці.

На сёньня яшчэ тры крымінальныя справы заведзеныя на маладафронтаўцаў з Го-

Асобы году

Працяг са старонкі 3.

мельскай вобласці.

Маладафронтаўцы заслужылі павагу і сваіх сяброў, і праціўнікаў гатоўнасьцю ахвяраваць уласнай свабодай, здароўем і нават жыццём у імя сваіх ідэалаў. Яны надалі часам зашмальцованым паныццям «палітычныя і культурныя правы», «свабода» і «каштоўнасьці» канкрэтны кошт: два гады, паўтара году, няпэўнасьць. Кожны можа ўявіць, што перажывае 18-гадовы юнак у ноч перад кримінальным судом.

Маладафронтаўцы ўнеслі і яшчэ адну навіну ў грамадзкае жыццё: мэтадычны рэпрэсіі супраць іх не выклікалі жаху і здранцвевеньня, а наадварот узнімалі хвалю салідарнасьці, што дакатвалася да Нясьвіжаў і Магілёваў. Усё гэта дае падставу лічыць асобамі году ў беларускай палітыцы менавіта іх.

Вяртаньне году — Тадэвуш Кандрусевіч

Пасьля 16 гадоў пастырскай дзейнасьці ў Расеі на Радзіму вярнуўся арцыбіскуп Тадэвуш Кандрусевіч. Каталіцкі касцёл узначаліў энэргічны пастыр, які вычу-

вае свой маральны аўтарытэт.

Ахвяра сыстэмы — Сьцяпан Сухарэнка

Аўтар славутага выказваньня пра дохлых пацую Сьцяпан Сухарэнка сёлета пазбыўся пасады старшыні КДБ. Лукашэнка пры звальненьні кпіў: «З чэкістаў вы ператварыліся ў пастухоў». Хадзілі чуткі, што Сухарэнка мог быць нават арыштаваны, але ўрэшце ён аб'явіўся ў бацькоўскай хаце ў Сьветлагорскім раёне. І чакае новага прызначэньня, ціхенька, хоць першае сваё інтэрвію пасьля адстаўкі даў «Народнай волі». Якая сыстэма, такія і ахвяры.

Расчараваньне — Юры Жадобін

Як высветлілася, на месца Сухарэнка прыйшла вартая зьмена. Новы кіраўнік службы Юры Жадобін на свой першы дзень чэкіста назваў палітычную апазыцыю «супольнасьцю дэструктыўных элемэнтаў», якіх ёсьць 1767 і якіх КДБ ведае пайменна.

Салодкі галасок — Дзьмітры Калдун

Сьпявак Дзьмітры Калдун годна прадставіў Беларусь на

Лукашэнка звольніў старшыню КДБ Сьцяпана Сухарэнка і выкарыстаў зьбіцьцё кадэбістамі кіраўніка Камітэту дзяржкантролю Зянона Ломая для дыскрэдытацыі спэцслужбы з савецкімі каранямі. Звольнены Сухарэнка сваё першае інтэрвію даў апазыцыйнай «Народнай волі». На фота: у часе інтэрвію, на радзіме кадэбіста.

Памёр Барыс Ельцын — першы прэзыдэнт Расеі.

Эўрабачаньні, конкурсе, вялікую ўвагу якому надаюць толькі на абшарах былога Савецкага Саюзу.

Змагар году — Сяргей Сямёнаў

Сваёй прынцыповасьцю гомельскі хлопец Сяргей Сямёнаў адстаяў права запаўняць па-беларуску мытныя дэкларацыі пры ўездзе і выездзе за мяжу. Некалькі разоў за патрабаваньне беларускамоўнага блянку на Сямёнава складалі адміністрацыйныя пратаколы, але ахвоту адстойваць законнае права не адбілі. Урэшце Сямёнаў перамог, што прызнаў нават старшыня Канстытуцыйнага суду Рыгор Васілевіч. За тое, што даўно зьяўляецца нормай для іншых народаў, беларусам усё яшчэ трэба змагацца.

Спартовец году — Аляксандар Глеб

Пасьля сыходу зь лёнданскага «Арэналу» французскай зоркі Т'еры Анры беларус Аляксандар Глеб стаў лідэрам каманды і адным з найбольш яркіх гульцоў ангельскай прэм'ер-лігі. Ангельцы шкадуюць, што Глеб ня можа выступаць за іх зборную, а гішпанская «Барсэлёна» ня

супраць бачыць капітана беларускай зборнай у сваіх пэрагах. Дзякуючы Аляксандру Глебу пра Беларусь штодня дазнаюцца ўсё болей і болей людзей у сьвеце.

Аванс году — Агнешка Рамашэўская

Незалежнае беларускамоўнае тэлебачаньне спарадзіла вялізны надзеі. Ці апраўдае яно іх? Заслуга стварэньня «Белсату» належыць перадусім ягонай дырэктарцы Агнешцы Рамашэўскай, і зь яе імём будучь зьвязвацца поспехі і няўдачы каналу, што набірае прафэсіяналізму.

Новыя зоркі ў палітыцы — Юлія Цімашэнка і Дзьмітры Мядзьведзеў

Пры канцы году Юлія Цімашэнка другі раз стала прэм'ер-міністрам Украіны. Менавіта яна разглядаецца як адна з найбольш яўных прэтэндэнтаў на прэзыдэнцтва на наступных выбарах.

Вызначыліся зь пераемнікам і ў Расеі. Месца Пуціна зойме 42-гадовы Дзьмітры Мядзьведзеў. На прэзыдэнцтва яго вылучылі чатыры найбуйнейшыя палітычныя партыі. Мядзьведзеў мае рэ-

путацьцю аднаго з найбольш эўрапейскіх палітыкаў Крамля. Але ў той Расеі ясна, што нічога ня ясна. Бо хто будзе сапраўдным кіраўніком — малады Мядвед ці такі стары Пуцін, якому ствараюць вобраз «любімага кіраўніка» і «нацыянальнага лідэра»? Ягоны культ нагадвае манархічны...

Прага ўлады — Уладзімер Пуцін

Дзьмітры Мядзьведзеў адразу пасля вылучэньня на прэзыдэнцтва прапанаваў Уладзімеру Пуціну пасаду прэм'ер-міністра. Пуцін згадзіўся. Амэрыканскі часопіс Time прызнаў У. Пуціна сьлёта чалавекам году. Сярод іншага, званьне Пуціну было прысуджанае за тое, што ён «істотна парушыў прынцыпы і ідэі, якія цэняць свабодныя нацыі».

Яна кінула выклік

Хілары ці ня Хілары? Калі дэмакраты такі выберуць сабе ў кандыдаткі жонку Біла Клінтана... стоп... гэта непаліткарктна... сэнатара ад

штату Нью-Ёрк Ms. Clinton, то амэрыканскія прэзыдэнцкія выбары напэўна ператворатца ў галасаваньне за Клінтаніху ці супраць Клінтаніхі. Яна кінула выклік мужчынскай палітыцы, і яна антаганізуе Амэрыку. Ужо першыя перадвыбары ў Аёве і Нью-Гэмпшыры неўзабаве пакажуць, ці гатовае даволі традыцыйная амэрыканская глыбінка зрабіць стаўку на бабу... стоп... жанчыну ці нэгра... ай... афраамэрыканца... А што ад таго нам, кабанам, як казаў пэрсанаж аднаго анэкдота? А нам напэўна ад выніку амэрыканскіх выбараў вельмі залежыць, бо Амэрыка застаецца безумоўным рухавіком заходняга сьвету, і калі наступным прэзыдэнтам акажацца такі самы стаўленік... стоп-стоп... чалавек, зьвязаны з нафтавым лобі, як Буш, і цэны на энэрганосьбіты застануцца на цяперашнім узроўні, Беларусі будзе цяжка вытрымліваць націск Расеі.

Валадар хаосу

Пэрвэз Мушараф, дыктатар Пакістану, 3 лістапада пры-

пыніў дзеянне канстытуцыі і абвесьціў надзвычайнае становішча ў сваёй 160-мільённай, г.зн. у 16 разоў больш населенай, чым Беларусь, краіне. Ягоная краіна мае атамную зброю і пры гэтым знаходзіцца ў канфлікце з атамнай Індыяй, мяжуе з Аўганістанам. Яе разьдзіраюць палітычныя і рэлігійныя спрэчкі. Гледзячы на пахмуры твар гэтага былога дэсантніка, міжволі ўспамінаеш, як мала аддзяляе чалавечтва ад атамнай катастрофы і колькі адвагі трэба мець, каб кіраваць такім пеклам як Пакістан.

Нобэлеўскі намінант зь беларускай — Станіслаў Шушкевіч

Калі тое было, што «беларусы нічога ня мелі»? ТВ маем, сусьветных зорак маем, вась толькі б мову сваю... Дарога да вяртаньня роўных правоў нацыянальнай культуры праходзіць праз палітычную барацьбу, і гэтым змаганьнем за свабоду, за чалавечую годнасьць, беларусы заслужылі ўвагу і павагу мільёнаў людзей у Вольным сьвеце. Другі

год запар беларуса вылучаюць на атрыманьне Нобэлеўскай прэміі міру. Летась сярод прэтэндэнтаў быў старшыня ліквідаванай праваабарончай арганізацыі «Вясна» Алесь Бяляцкі, сьлёта — Станіслаў Шушкевіч, якога прапанаваў былі прэзыдэнт Польшчы Лех Валэнса.

Чалавек абавязку — Лявон Баршчэўскі

Пэдагог і перакладчык Лявон Баршчэўскі вярнуўся ў палітыку. Каля васьмі гадоў ён адмяжоўваўся ад палітычнай дзейнасьці, але на сьнежаньскім зьездзе Партыі БНФ Баршчэўскі быў вымушаны вярнуцца. Перад другім днём працы зьезду Партыі апынулася ў патавай сытуацыі: ніводзін прэтэндэнт не набраў патрэбнай колькасці галасоў. Як у 1999 годзе, Фронт быў на мяжы расколу. Выратаваў становішча Лявон Баршчэўскі, які прапанаваў сваю кандыдатуру, як кампрамісную. Баршчэўскага падтрымалі амаль адзінагалосна.

**Зьміцер Панкавец,
Мікола Бугай**

Цяжкое рашэньне Лявона Баршчэўскага (у цэнтры).

Другі тэрмін Фінькевіча

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Тэрмін знаходжання Артура Фінькевіча ў магільскай спэцкамендатуры мусіў скончыцца 9 снежня. Хлопца пакаралі двухгадовым абмежаваньнем волі за графіці, зробленыя напярэдадні мінулых прэзыдэнцкіх выбараў. Аднак незадоўга да вызваленьня, 26 кастрычніка Артура зьмясьцілі ў сьледчы ізалятар за «сыстэмныя парушэньні ўнутранага распарадку камэндатуры». У той дзень Фінькевічу было вынесенае пятае папярэджаньне. Супраць яго была заведзеная крымінальная справа паводле артыкулу 415 КК (ухіленьне ад адбыцця пакараньня). Санкцыі павод-

ле гэтага артыкулу прадугледжвалі зьнявольненьне да трох гадоў.

20 снежня судзьдзя Кастрычніцкага раёну Магілёва Наталья Крашкіна пачала разглядаць другую крымінальную справу Артура Фінькевіча. У Магілёў падтрымаць хлопца прыехалі Аляксандар Мілінкевіч, Іна Кулей, Павал Севярынец, браты Шылы з бацькам, Яраслаў Грышчэня, Вячаслаў Сіўчык, заходнія дыпляматы. Каля сарака чалавек змаглі патрапіць у залю, амаль столькі ж засталася на вуліцы.

Артура Фінькевіча міліцыянты ўвялі ў залю ў

кайданках, спэцназаўцы заміналі фатографам здымаць Артура, хаця дазвол на гэта быў атрыманы ад судзьдзі. Фінькевіч выглядаў ня лепшым чынам — бледны, стомлены, вусны сьціснутыя, нават не здымаў курткі. Яго пасадзілі ня ў клетку, але з трох бакоў да яго былі прыстаўлены міліцыянты.

Амаль адразу Артур заявіў хадайніцтва пра перанос судовага працэсу на іншы дзень, бо апошнія дні ў яго балела сэрца, а таксама быў павышаны ціск. Судзьдзя згадзілася, што павінна быць праведзеная мэдыцынская экспэртыза. Лекары сапраўды прызналі,

што ў Артура высокі ціск, яму зрабілі ўкол. Кардыяграму ніхто не рабіў. Урачы канстатавалі, што суд можна працягваць.

Абвінавачваньне супраць Фінькевіча складалася з наступных пунктаў: 1) 14 і 15 верасьня 2006 году Фінькевіч без дазволу пакідаў больніцу, у якой знаходзіўся; 2) 6 студзеня 2007 году спазьніўся на 13 хвілінаў з адпачынку. Спазьненьне патлумачыў тым, што трапіў у затор, калі ехаў на таксоўцы ў камэндатуру; 3) 16 лютага 2007 году спазьніўся на 40 хвілінаў з адпачынку і быў нападзіт-ку. Фінькевіч прызнаўся, што сапраўды ўжыў 3

пляшкі піва, патлумачыўшы гэта кепскім маральным станам, бо ў той дзень даведаўся пра хваробу бабулі; 4) 3 жніўня 2007 году зьявіўся ў камэндатуры п'яным. Фінькевіч сказаў, што выпіў 2/3 флякону лекаў «Навапасіт», які ўтрымлівае алькаголь, каб супакоіць нэрвы; 5) 22 кастрычніка спазьніўся на працу на будоўлю. Растлумачыў спазьненне тым, што быў у паліклініцы, дзе здаваў аналіз мачы. Яго і ў той раз завезьлі на наркалягічную экспертызу і выявілі ўтрыманьне алькаголю. Фінькевіч сказаў, што піў той самы «Навапасіт» і яшчэ настойку глогу.

Разам з тым, Артур сказаў, што лічыць гэты працэс палітычным. Ён раскажаў пра тое, што цягам месяца ці нават болей яму не давалі дазволу выйсці ў горад, а кіраўніцтва камэндатуры няспынна паўтарала, што хлопец у любым выпадку апынецца ў турме. Некалькі разоў да яго прыходзілі «кадэбісты», а таксама Фінькевіча штараз ізалявалі, калі прыяжджаў нехта з апазыцыйных палітыкаў ці дыпляматаў.

Тым часам пад вокнамі суду моладзь працягвала гукаць: «Жыве Беларусь!», «Свабоду Фінькевічу», сьпявалі песьні «Таварыша Маўзэра» і N.R.M. Гэта добра было чуваць у залі. Міліцыя папярэдзвала ўсіх пра адказнасьць, але нікога не затрымалі.

Апыталі больш за дзесяць сьведкаў. Нават пасля гэтага судзьдзя Крашкіна не абвясціла перапынку на абед. Тады і стала ясна, што скончыць працэс судзьдзя хоча за адзін дзень.

Падчас судовых спрэчак дзержаўны пракурор Цяплова запатрабавала пакараць Артура Фінькевіча двума гадамі зьнявольеньня. Адвакатка Ганна Рыбалка, якая адразу абрала тактыку

Моладзь пікетуе будынак суду.

найменшага супраціву, папрасіла пакараць свайго падабароннага мінімальным тэрмінам, які прадугледжваецца гэтым артыкулам, — паловай году зьнявольеньня.

Сам Артур Фінькевіч прасіў пакараць яго максымальна мякка.

Прысуд быў вынесены ў

19.15. Артур Фінькевіч атрымаў 1,5 году калёні агульнага рэжыму. Прысутныя сустрэлі прысуд словамі «Ганьба!» і «Артур, мы з табой». Дзяўчаты не маглі стрымаць сьлёз.

Тэрмін зьнявольеньня будзе адлічвацца ад 26 кастрычніка. Цягам 10 дзён рашэньне можна абскардзіць

у абласным судзе, у адваротным выпадку А. Фінькевіч будзе этапаваны ў турму. 28 сьнежня пройдзе паседжаньне аргкамітэту па вызваленьні Артура Фінькевіча. У прыватнасьці, яму памяняюць адваката.

**Зьміцер Панкавец,
Магілёў — Менск**

Зампаліт Кузькоў (зьлева) паказаў у судзе, што Артур Фінькевіч злосна парушаў рэжым.

Пераменная хмарнасьць

Прагноз эканамічнага надвор'я да 2011 году.

Нярэдка даводзіцца чуць, што беларуская эканамічная мадэль — гэта такая экзатычная птушка, якая жыве паводле сваіх уласных, нікому не зразумелых законаў. Аднак, як выявілі адмыслоўцы Дасьледчага цэнтру Інстытуту прыватызацыі і мэнаджмэнту (ППМ), такая думка ня мае пад сабой падставаў. Насамрэч, беларускую эканоміку можна мадэляваць.

Мадэль, створаная эканамістамі ППМ, дазваляе прагназаваць, як будзе паводзіць сябе эканоміка краіны ў залежнасьці ад пэўных фактараў. «Яна працуе паводле тых самых законаў, што і іншыя эканомікі, — кажа эканаміст ППМ Аляксандар Чубрык. — Людзі паўсюль аднолькавыя, і яны аднолькава рэагуюць на пэўныя эканамічныя стымулы. Калі стымулы такія, як у Беларусі, то рэакцыя цалкам прадказальная. Мы нават самі дзівіліся, як блізка да некаторых — хоць і ня ўсіх — тэорыяў у нас выходзяць каэфіцыенты, знакі ў нашых ураўненьнях».

Мадэль, збудаваная адмыслоўцамі Дасьледчага цэнтру ППМ ужо атрымала захопленыя водгукі ад замежных ар-

ганізацыяў, якія займаюцца эканамічнымі дасьледаваньнямі. Гэтак, у Статгольмскім інстытуце пераходнай эканомікі адзначаюць, што экспэрты Дасьледчага цэнтру ППМ — бадай, адзіныя ў СНД, хто здолеў стварыць такую паспяховую мадэль.

Сама мадэль выглядае як спалучэньне графікаў ды матэматычных формулаў, якія навуковец можа інтэрпрэтаваць для таго, каб, скажам, прадбачыць магчымае ўзьдзеянне энэргетычных шокаў на эканоміку Беларусі. Для стварэньня мадэлі выкарыстоўваліся дадзеныя Мінстату ды Нацбанку з 1996 г. да першага кварталу 2007 г. «Прааналізавалі гэтыя дадзеныя, мы атрымалі ўнікальную базу», — кажа А. Чубрык.

Прагнозы на базе досьведу

Эканамісты Дасьледчага цэнтру ППМ вырашылі паспрабаваць змадэляваць, як паўплывае на эканоміку краіны энэргетычны шок, якога нам, бадай, не мінуць. У чым будзе складацца гэты шок? «Мы зыходзілі з таго, што будзем мець 100 % эўрапейскай цаны на газ у 2011 годзе, а таксама падвышэньне

цаны на нафту як наступства пагадненьня паміж Беларуссю ды Расеяй аб тым, што мыга на нафту будзе паволі падвышацца да 2009 г.», — тлумачыць А. Чубрык. Другі фактар, які ўлічаны ў мадэлі — будучыя прэзыдэнцкія выбары. Як падказвае досьвед, перад выбарамі ўрад заўжды ідзе на пэўныя эканамічныя захады з мэтай падвысіць узровень заробкаў. Паводле мадэлі, выбары адбываюцца ў чацьвертым квартале 2010 г. Ну і самая галоўная перадумова функцыяваньня мадэлі — імкненьне дзяржавы максымальна пазьбягаць дэвальвацыі беларускай валюты. Гэта важна ўлічваць яшчэ і таму, што ў 2007 г. праявілася першая ластаўка, якая сыгналізуе пра тое, што беларусы пачалі губляць давер да свайго рубля: колькасьць укладаў у нацыянальнай валюце пачала скарачацца, а ў замежнай валюце — узрастаць.

Акрамя гэтага, у мадэль трэ было закласыці меркаваную цану на энэрганосьбіты для Беларусі ў 2011 г. Зрабілі гэта на падставе прагнозаў МВФ. Паводле іх, цана газу дасягне амаль 240 даляраў у 2011 г. за тысяччу кубоў, а нафты — прыкладна 370 даляраў за тону. «МВФ схільны недаацэньваць

ЗДЫМКІ ГОДУ

Расейскі бізнэс атрымаў у Беларусі некалькі шматмільярдавых падрадаў. На фота: начальнікі Масквы Юры Лужкоў і Менску Міхаіл Паўлаў на цырымоніі адкрыцьця памятнага знаку ў гонар пачатку будаўніцтва бізнэс-цэнтру «Дом Масквы».

з пагрозай дэвальвацыі

рост цэнаў на расейскія энэрганосьбіты, — адзначае А. Чубрык, — але для нашай мадэлі дакладнасьць гэтых лічбаў істотна не ўплывае на вынік».

Такім чынам, заклаўшы гэтыя дадзеныя ў сваю мадэль, эканамісты Дасьледчага цэнтру ІІМ атрымалі тры сцэнары разьвіцьця беларускай эканомікі да 2011 г. — базавы (асноўны, сярэдні варыянт), адмоўны (калі справы — дрэнь) ды станоўчы (калі ўсё ідзе найлепшым чынам).

Рост дэфіцыту

Такім чынам, у 2011 г. паводле базавага сцэнару дэфіцыт замежнага гандлю таварамі складзе каля 7 млрд даляраў, паводле адмоўнага — каля 8 млрд, паводле станоўчага — каля 5 млрд.

Гэты дэфіцыт трэба нейкім чынам фінансаваць. Якім чынам? Паводле базавага сцэнару да канца 2009 г. узьнікне недахоп фінансаваньня ўнутранага попыту на валюту. Той попыт складаецца з патрэбы фінансаваць імпарт, а таксама з жаданьня насельніцтва набываць валюту. Гэта асабліва моцна адчуваецца ў пэрыяды, калі ёсьць пэўныя эканамічныя праблемы, і людзі кідаюцца да абменьнікаў. Дык вось, згодна з асноўным сцэнарам, у краіне будзе бракаваць валюты для фінансаваньня ўнутранага попыту. Гэта значыць, што Нацбанк будзе вымушаны прадаваць частку сваіх рэзерваў. Згодна з адмоўным сцэнарам, валюты будзе бракаваць нават на фінансаваньне імпарту, таму дэвальвацыя будзе проста непазьбежная. Паводле станоўчага сцэнару, валюты нам хопіць. Так, у 2011 г. Нацбанк будзе вымушаны прадаць крыху рэзерваў, але ня больш за паўмільярда даляраў, што не зьяўляецца для нас істотнай праблемай.

У розных сцэнарах фінансаваньне дэфіцыту адбываецца з розных крыніцаў. У базавым сцэнары — за кошт падвышэньня замежнай пазыкі і прыватызацыі паводле прынцыпу «калі трэба грошы, то нешта прадамо, калі ня трэба — то прадаваць ня будзем». Паводле адмоўнага сцэнару, дзяржава імкнецца захаваць сваю ўласнасьць, і фінансаваньне дэфіцыту ідзе выключна за кошт павелічэньня вонкавай пазыкі. У станоўчым сцэнары даволі вялікі адсотак фінансаваньня ідзе за

кошт простых замежных інвэстыцыяў.

Згодна з адмоўным сцэнарам, каля 20 % чыстага прытоку будзе прыпадаць на простыя замежныя інвэстыцыі, згодна са станоўчым — блізу 60 %, і 40—50 % — згодна з базавым.

Курс рубля

Да якой дэвальвацыі беларускага рубля прывядуць такія сцэнары? Згодна са станоўчым сцэнарам, будзе невялікая дэвальвацыя у 2010—2011 гг. Паводле базавага сцэнару, рубель чакае даволі вялікая дэвальвацыя. Яна можа скласьці амаль 10 % у 2009 г., і ў выніку ў 2011 г. мы маем назапашаную дэвальвацыю больш за 50 %. «Базавы сцэнар — гэта прыкладна тое, што адбываецца цяпер», — адзначае Аляксандар Чубрык. І, нарэшце, паводле адмоўнага сцэнару мы сутыкаемся з патаньненьнем беларускага рубля да даляра амаль у два разы ў параўнаньні з 2006 г.

«Прычым мы ня ўлічваем эфэкту сьпіралі, — зазначае эканаміст. — Калі дэвальвацыя пачынаецца, падвышаецца попыт на замежную валюту, а гэта, у сваю чаргу, патрабуе яшчэ большай дэвальвацыі. Складана ацаніць, наколькі далёка зойдзе гэтая сьпіраль».

Згодна з базавым сцэнарам, у 2011 г. занятасьць зьнізіцца на 1 %, згодна з адмоўным — на 2 %. Пры станоўчым сцэнары спачатку адбываецца невялікае падзеньне занятасьці, бо адбываецца рэструктурызацыя прадпрыемстваў, прыцягненьне замежных інвэстыцыяў — таму захаваць былы ўзровень занятасьці будзе цяжкавата. Але разьвіцьцё эканомікі будзе ісьці далей і дасьць падвышэньне занятасьці ў 2011 г.

Рост заробкаў

«Галоўнае пытаньне, якое хвалюе людзей, — колькі яны будуць зарабляць у адпаведнасьці з нашымі сцэнарамі, — кажа А. Чубрык. — Гэта ўжо своеасаблівы прагноз на падставе гэтай мадэлі. Калі вы памятаеце, пры канцы 2010 г. нам усім абяцалі сярэдні заробак у 500 даляраў. Дык вось, згодна і з базавым, і са станоўчым сцэнарамі ўлады здолеюць выканаць свой плян і забясьпечыць гэтыя 500 даляраў пры канцы 2010 г. Толькі згодна з адмоўным сцэнарам яны ня здолеюць гэта

зрабіць».

Здаецца, Беларусь мае дастаткова добрыя шанцы прыйсьці ў 2011 зь неблагімі эканамічнымі вынікамі. Але праблема ў тым, што адмоўны сцэнар будзе адбывацца ў тым выпадку, калі нашая эканоміка, разьвіваючыся ў адпаведнасьці з базавым сцэнарам, раптам перажыве нейкі эканамічны шок. «Скажам, калі Расея ўсё-такі вырашыць пасьля 2009 г. увесці для Беларусі такое ж мыта на экспарт нафты, як для іншых краінаў, мы з базавага сцэнару скоцімся ў адмоўны», — прагназуе А. Чубрык.

Такім чынам, эканамісты ІІМ бачаць рэцэпт посьпеху ў прыватызацыі праз прыцягненьне простых замежных інвэстыцыяў. Яна дазволіць пазьбегнуць рэзкага павелічэньня замежнай пазыкі і прафінансаваць інвэстыцыі ў асноўны капітал, падвысіўшы, такім чынам, унутраны попыт і канкурэнтаздольнасьць беларускіх тавараў.

Крызісны момант

«На наш погляд, самы хісткі момант для скатваньня ў нэгатыўны сцэнар — 2010 год, — мяркуе эканаміст. — Невядома, як вырашыцца пытаньне з нафтай, таксама могуць узьнікнуць праблемы з экспартам у Расею — скажам, новы віток гандлёвай вайны. Расея ж для нашай прамысловай прадукцыі застаецца асноўным рынкам (калі ня браць нафтапрадукты)».

А. Чубрык лічыць, што мэнтальнасьць уладаў пакуль што не зьмянілася настолькі, каб у краіне пачаліся сыстэмныя рэформы. Але ў выпадку палітычнага прэсінгу з боку Расеі на Беларусь гэтая мэнтальнасьць, магчыма, будзе ламацца, бо будзе ўзьнікаць патрэба абароны палітычнага сувэрэнітэту.

Мадэль, распрацаваная Дасьледчым цэнтрам ІІМ — гэта не гараскоп ці гаданьне на картах, а вынік дасканалага аналізу. «Людзі думваюць, што з гэтых дадзеных можна атрымаць нейкую абсалютную ісьціну, — кажа А. Чубрык. — Гэта ня так, абсалютна дакладны прагноз немагчымы. Аднак гэтыя дадзеныя, раскладкі, дапамагаюць мадэляваць варыянты разьвіцьця падзеяў».

Алесь Кудрыцкі

Аляксандар Мілінкевіч
на «Еўрапейскім маршы»
14 кастрычніка.

PHOTO BY MEDIANE

Аляксандар Мілінкевіч: «Не дай Бог нам эканамічнага крызісу...»

Гутарка зь лідэрам «Руху «За Свабоду» пра вынікі гэтага году і бачаньні наступнага адбылася на другі дзень пасля суду над Артурам Фінкевічам, таму мы і пачалі з гэтай тэмы.

«Наша Ніва»: Якія ўражаньні пакінуў суд над Артурам Фінкевічам?

Аляксандар Мілінкевіч: Я паўночы думаў над гэтым. Стратэгія адваката была абсалютна памылкова. Яна палічыла, што нельга ператвараць суд над Фінкевічам у палітычны працэс, а лепш пакорліва сказаць, што вінаваты, хаця і ня цалкам. Тады Артур, нібыта, атрымае па мінімуме. Аказалася ж, што ўсе гэтыя кулоарныя дамоўленасьці былі простымі мыльнымі бурбалкамі. Сёньня ў мяне пачуцьцё нейкай прыніжанасьці. Рэчы трэба называць сваімі імянамі. Працэс над Артурам тыпова палітычны. Тыя ўмовы, у якіх ён знаходзіўся на «хіміі», прыні-

жалі гонар і годнасьць. Артур — чалавек зь вялікім пачуцьцём справядлівасьці, ён вельмі свабодны па сваёй натуре.

«НН»: Суд мог пайсьці неак інакш?

АМ: Мог. Бессэнсоўна выклікаць у судзьдзі шкадаваньне. Нашая пазыцыя моцная, бо яна маральная. Артур мог шчыра сказаць, што яго прыніжалі і палохалі падчас «хіміі», што да яго прыходзілі кадэбісты, што начальнікі камэндатуры казалі яму: у лобным выпадку будзеш у турме. Такая пакорлівасьць і спроба згуляць з уладамі, як было на судзе, безнадзейная. На тых працэсах, дзе мы паводзілі сябе агрэсіўна і актыўна, усе адчувалі за сабой пачуцьцё праўды. Тады мы выйгравалі.

Учора ж у маёй жонкі былі сьлёзы на вачох. Нас прынізілі за тое, што мы не змаглі сябе адстаяць. Артур мусіць вытрымаць гэты тэрмін. Усім было відавочна, што ён у дрэнным фізычным стане. У яго баліць сэрца і хворыя ныркi. Мы мусім падтрымліваць хлопца лобнымі сродкамі. Трэба часцей пісаць лісты, трэба, каб пра яго не забывалася прэса.

«НН»: Таксама днямі былі ўзноўленьня тры крымінальныя справы супраць «маладафронтаўцаў» з Гомельшчыны. Ці выпадкова гэта?

АМ: Улада прайграла барацьбу за моладзь. Канечне, не за ўсю, але за самую лепшую, за актыўную, за адукаваную.

Гэта значыць, яна прайграе будучыню. Моладзь — галоўная сіла вулічных акцыяў, а ўлада вельмі баіцца вулічных маніфэстацыяў. Гэта і ёсьць прычыны, чаму аднаўляюцца і заводзяцца новыя крымінальныя справы. На судзе над Фінкевічам плакалі дзяўчаты, але яны плакалі не ад страху, а ад часовай бездапаможнасьці, ад беззаконнасьці. Я перакананы, што новымі «крыміналкамі» моладзь ня зломіш. Наадварот, яна толькі загартуецца.

«НН»: Як Вы ацэньваеце нядаўнія заявы старшынi КДБ Жадобiна пра 1767 апазыцыянэраў?

АМ: Сумна, што ўзровень працы КДБ няспынна зьніжаецца. Начальнік сказаў знай-

сьці апазыцыянэраў — іх знайшлі. Гэта сьмешна. Паводле зьвестак таго ж КДБ на Плошчы пабывала каля 34 тысячаў чалавек. Нават у сілавых структурах хапае людзей, якія падзяляюць нашыя мэты і погляды, бо людзі ўсьведамляюць заганнасьць сёньняшняй сыстэмы. Нас вельмі многа. Каб мы змаглі рэальна аб'яднацца, то сытуацыя ў краіне зьмянілася б за адзін дзень. Для гэтага трэба толькі выйсьці на вуліцу і сказаць, што мы супраць.

«НН»: Сёлетняя стаўка на вулічныя акцыі апраўдала сябе?

АМ: Я ведаю, што на гэты конт ёсьць розныя меркаваньні. Некаторыя лічаць, што хадзіць няма сэнсу, бо адзін і той жа маршрут, сумна і не прыносяць карысьці. Я ж лічу, што без дэманстрацыі сваёй сілы на вуліцы мы прыйдзем да заняпаду. Думаю, што варта выходзіць да той пары, пакуль не пераможам. Яшчэ вельмі важна, каб колькасць людзей, якія здольныя выйсьці, пастаянна расла.

«НН»: А што для гэтага трэба рабіць?

АМ: Разбураць страх і інфармаваць. Страх мы разбураем салідарнасьцю. За апошні год у справе абароны рэпрэсаваных зроблена шмат. Гэта адзін з найбольшых посьпехаў. Трэба бараніць людзей юрыдычна, маральна, фінансава, даць ім магчымасьць працягнуць вучобу. Даваць канкрэтныя рэчы канкрэтнаму чалавеку. Калі будзе так, то галаву падымуць і астатнія. Што да інфармацыі, то нічога новага я вам не скажу. Не павінна быць чарговай моды на ідэю інфармаваньня Беларусі з-за мяжы. Я ўсюды падтрымліваю тэлебачаньне, хаця і ня ўпэўнены, што праект будзе стопрацэнтна апраўданы. Разам з тым, калі мы кінем усе сілы на тэлебачаньне і ня будзем займацца тут газэтамі, інтэрнэтам, улёткамі, то яно можа ператварыцца ў бессэнсоўшчыну. Налета мы хочам заняцца шырокай праграмай эўрапеізацыі людзей.

Няхай пытаньне інтэграцыі ў Эўропу пачне абмяркоўвацца ў грамадстве. Няхай людзі задумаюцца над сваім лёсам, лёсам сям'і, краіны, а таксама над тым, хто мы і куды ідзем, што такое Эўропа, ці варта туды ісьці, ацэняць плюсы і мінусы, суседзяў, іхныя посьпехі і праблемы. Трэба пастаянна вучыць людзей, асабліва моладзь, як кіраваць на ўсіх узроўнях, найперш мясцовым. Мы будзем пасылаць людзей для такой вучобы ў суседнія краіны.

«НН»: Гэта значыць, што будзе працягвацца практыка замежных сэмінараў для апазыцыі за мяжой?

АМ: Гэта іншае. Сэмінары, якія ўжо рэдка каму патрэбныя, навучаюць таму, як стварыць грамадскую арганізацыю, як зрабіць рэгіянальную газету, журналістаў вучаць пісаць артыкулы. У нас гэта ўжо ўсе ўмеюць. Я кажу пра досвед пераўтварэньняў, які ішлі па рэформах паліцы, эстонцы, чэхі. Гэтаму трэба навучыць, бо такіх ведаў сапраўды не хапае. Я б сам хацеў больш разабрацца ў некаторых рэчах.

«НН»: Якіх менавіта?

АМ: Я б хацеў больш ведаць пра рэформы сацыяльна-пэнсійныя, мэдычнай сыстэмы. Калі я прэтэндую на прэзыдэнцтва, то павінен арыентавацца ва ўсім.

«НН»: Вы згадалі пра абарону рэпрэсаваных. Самы яскравы прыклад тут — праграма Каліноўскага. Ці апраўдала яна сябе?

АМ: На сто працэнтаў. Гэта ня проста праграма падтрымкі пакрыўджаных. Ніводзін здабытак незалежнага грамадства не выклікае ва ўладаў столькі нэгатыву і злосьці, як праграма Каліноўскага. Яна разбурыла страх сярод студэнцкай моладзі, цяпер яны не баюцца выходзіць на акцыі ў ўдзельнічаць у дэмакратычным руху. Я жыву ля ін'язу. Да мяне часта падыходзяць студэнты, якія дзякуюць мне, што зьявілася пачуцьцё абаронанасьці. Я веру, што тыя, хто зьехаў, вернуцца. Яны будуць масткамі незалежнай Беларусі

з вольным сьветам. Студэнты паехалі ня толькі ў Польшчу, але і ў Чэхію, Румынію, Эстونیю, Францыю. Гэта выдатная праграма.

«НН»: Што яшчэ станоўчае запомнілася Вам у гэтым годзе?

АМ: Узрасла роля моладзі ў дэмакратычным грамадстве. Раней у апазыцыі дамінавала хваля, якая прыйшла ў дэмакратычны рух падчас перабудовы. Сёньня ж прыйшла новая генэрацыя. Калі казаць рэальна, то моладзь — галоўная сіла апазыцыі. Яе наяўнасьць мае велізарнае значэньне. Згадваецца нядаўняя паездка ў Вашынгтон. Безь Севярынца, Хведарука і Браніцкай мы здаваліся б апазыцыйнай на-мэнклятурай, але яны надалі нашай вандроўцы імпульсу. Яны пачувалі сябе вельмі спакойна на самых высокіх прыёмах, былі шчырымі і адкрытымі. Яны прадэманстравалі вялікую веру. Моладзь дае каліасальную надзею.

«НН»: А самае вялікае расчараваньне 2007 году?

АМ: Мы не захавалі станоўчы патэнцыял і імідж апазыцыі, якога дамагліся падчас прэзыдэнцкіх выбараў. За гэты год мы многае згубілі. Згубілі яшчэ не безнадзейна, але шкада, што гэта крок назад. Палітычная актыўнасьць заўсёды ідзе хвалямі. У Беларусі пік прыпадае на гады прэзыдэнцкіх выбараў. Таму, можа быць, і ня страшна, што актыўнасьць крэйху зьнізілася.

«НН»: Ня крыўдна было на сёлетнім Кангрэсе страціць лідэрства ў апазыцыі?

АМ: Лідэраў не прызначаюць на Кангрэсах. Можна выбіраць лідэра на кожным Кангрэсе, гэта ня значыць, што ён будзе ўспрымацца так людзьмі. Кангрэс мусіць прапанаваць чалавека, на якога захочуць працаваць актывісты. Пэрсаніфікацыя важная паўсюль, а ў Беларусі ва ўмовах аўтарытарнага грамадства, тым больш. Адмова ад адзінага лідэра — гэта велізарная памылка. Прыйдзе час, і мы зноў вернемся да гэтага.

«НН»: Стварэньне «Руху

«За Свабоду» сябе апраўдала?

АМ: «Рух «За Свабоду» — гэта не арганізацыя. Гэта аб'яднаньне ў дзеянне — людзей, арганізацыяў, групаў, партыяў, грамадзкіх арганізацыяў. Мы нешта выпрацоўваем, робім, заклікаем людзей да нас далучацца на добраахвотных пачатках. Няхай людзі робяць тое, што могуць. Мы ня будзем прымушаць іх рабіць звыш нормы. Некаторыя кажуць, што з такой вольнасьцю нічога ня зробіш, але толькі так мы зможам сабраць найбольшую колькасць людзей. Так працавала «Салідарнасьць» у Польшчы. Нам удалося зрэалізаваць шмат мясцовых праграмаў. Хачу ўгадаць толькі абарону Горадні. Мы зрабілі ўсё магчымае, каб замарудзіць гэтае разбурэньне, надаць гэтаму ўсясьветнае значэньне.

«НН»: «Рух «За Свабоду» можа ператварыцца ў палітычную партыю?

АМ: Зараз руху ня варта станавіцца партыяй. Сёньня партыйнай дзейнасьцю ў Беларусі, фактычна, няма. Форма змаганьня мае быць іншай, гэта даказвае досвед ў краінах, дзе дэмакратыя дабівалася перамогі. Там вырашалі ўсё ня партыі, а шырокая аб'яднаная супольнасьць людзей. Я не выключваю, што «Рух «За Свабоду» таксама некалі ператворыцца ў партыю. Толькі адбудзецца гэта, калі ў краіне ўсталюецца дэмакратыя.

«НН»: Міністар адукацыі Аляксандар Радзькоў адразу пасьля абраньня на старшынства ў «Белай Русі», заявіў, што гатовы да дыялёгу з апазыцыяй. А Вы самі гатовыя да такога дыялёгу?

АМ: Улада нават згубіла нешта ад стварэньня «Белай Русі». Гэтая арганізацыя абсалютна эфэмэрная, якая стваряецца на зьнізу, а зверху. Але размаўляць можна. У лютым мой зварот да Лукашэнка

Аляксандар Мілінкевіч: «Не дай Бог нам эканамічнага крызісу...»

Працяг са старонкі 11.

выклікаў вялікія спрэчкі. Некаторыя і сёння лічаць, што я здрадзіў нейкім прынцыпам. Паўтаруся, калі вырашаецца лёс краіны і незалежнасці, то з уладай можа быць кантакт. Сёння палітычная анэксія краіны немагчымая, але эканамічная палкам рэальная. Мы ня ведаем на выгадных ці не ўмовах Беларусь узяла крэдыт у Расеі, дзеля чаго ён патрэбны, куды будзе размяркоўвацца. Крэдыты можна браць, але трэба, каб гэта было адкрыта. Тая самая абсалютная непразрыстасць і з продажам VELCOM. Гэта небяспечна для будучыні краіны. Ня дай Бог нам эканамічнага крызісу ў краіне, бо па-

дымацца з каленяў прыйдзеца ня толькі ўладзе, але і звычайным людзям. Такі крызіс зробіць краіну настолькі слабай, што яна можа згубіць незалежнасць.

«НН»: Палітычная цікавасць да Беларусі з боку Эўропы, здаецца, знізілася. З чым гэта звязана?

АМ: Эўропа б вельмі хацела пазбавіцца беларускага аўтарытарызму. Беларусь сёння нестабільны і непрадказальны партнёр. Яны чакаюць, што тут адбудуцца змены, вераць у гэта, а пасля расчароўваюцца і чакаюць. Наколькі доўгім будзе спад, залежыць толькі ад нас і ад нашай актыўнасці.

«НН»: Якія яшчэ задачы Вы будзе вырашаць у 2008 годзе?

АМ: Наступны год — год

выбараў у парламэнт. Аднак, ня трэба ўсім сканцэнтравацца на гэтай кампаніі. Думаю, што галоўнай задачай будзе не згубіць тых людзей, якія да нас ужо прыйшлі, а таксама знайсці новых. Нас цешыць, што ў дэмакратычны рух прыходзіць шмат вернікаў. Нам неабходна аб'яднаньне. Ня нейкія дэкларацыі, а тое аб'яднаньне, якое зможа каардынаваць усю нашу працу. Я сам у наступным годзе пачну максымальна шмат ездзіць па краіне — гэта найбольшае, што я магу зрабіць сёння. Калі наступныя прэзідэнцкія выбары зноў будуць адбывацца ва ўмовах дыктатуры, то адзіны кандыдат проста неабходны. Здаецца, што хутка нам давядзецца зь ім вызначацца.

«НН»: А самі думаеце

ўдзельнічаць у наступных прэзідэнцкіх выбарах?

АМ: Думаю. І буду ўдзельнічаць, нікуды не збягу. Буду працаваць, як і раней. Калі знойдзеца кандыдат з нацыянальнымі поглядамі лепшы за мяне, то я ніколі ня буду яму перашкаджаць, згаджуся ўсім дапамагаць. Важна працаваць. Час усё пакажа.

«НН»: Як Вы будзеце святкаваць Каляды і Новы год?

АМ: У нас ужо ёсць невялікая традыцыя. На Каляды мы з жонкай едзем у Польшчу, дзе вучацца нашы дзеці. Паедзем ва Ўроцлаў, дзе і будзем святкаваць у сямейным коле Божае Нараджэнне. Новы год — у Берштах, у нашай хаце. Гэта таксама традыцыя.

Гутарыў Зьміцер Панкавец

ЗДЫМКІ ГОДУ

«Эўрапейскі марш» прайшоў мірна і шматлюдна.

АНДРЭЙ ХАДАНОВІЧ

ДЖЫНГЛ БЭЛЗ

Калі сымпатычны атрамант неба зазьзяе сьвяточным надпісам,
калі фігурыстка-зіма размалюе вокны галляндзім сьцізорыкам, —
на кожнай ялінцы запаліцца Бібліятэка й запахне канабісам
да самых вышыняў, і весела-весела зробіцца зоркам.

Агні на ялінках падсьвечваюць апошнія ночы сьнежня.
З апошнім ударам курантаў замежныя скончацца візы.
Але ты сеньня ў гуморы, і робицца нават сьмешна,
як Ірад рыхтуе свой хор да дзіцячае Эўравізіі.

Сьнягурка-мулатка сьпявае калядкі, як Джэніфэр Лопэс,
і сьнег падазрона кладзецца дарожкамі ёй на дрэды.
А Дзеду-Марозу ўсё роўна: яму падабаецца хлопец,
у беларускім садку на ранішніку сустрэты.

А ў небе ўсё весялей, і добра сьледам за зоркаю
з бутэлкай «Тры каралі» па сьвеце ісьці паломніку.
Сьняжынкi — як лёд у шклянцы: гльток — і адразу торкае,
і, тонучы ў гэтым кактэйлі, хапаецца за саломінку.

І нехта заняты гатоўкай ці ў краме разьвітваецца з гатоўкай,
і нехта ў зімовым футры ў чужой значуе ваньне.
А сьвяты разгортваюць сьвет каляднай паштоўкай
і бэтлеемскай асадкай пішуць табе віншаваньне.

І зноўку бяжыш дадому, і сэрца, як колісь, ные,
і сьлёзы, як некалі, замярзаюць у куточках вачэй.
І Новы год набліжаецца, як гопнік з паліфаніяй,
і — звон зьвініць, звон зьвініць, звон зьвініць грамчэй!

ЗДЫМКІ ГОДУ

У Менску адчыніўся гатэль «Эўропа».

Данайскія дары

Ці хопіць нам сілаў і ведаў, каб высталяла беларуская Троя?
Піша Віталь Тарас.

У пярэдазень Калядаў і навагодніх святаў зусім ня хочацца думаць пра сумнае. А тым больш пра палітыку. Але што рабіць, калі не даюць спакою кепскія прадчуваньні. Можна, прычына — ва ўспамінах пра недалёкае мінулае?

25 снежня 1998 году прэзыдэнты Беларусі і Расеі падпісваюць Дэкларацыю пра «далейшае аднаўленне дзвюх краінаў».

8 снежня 1999 году (на гадавіну Белавескіх пагадненняў) Ельцын і Лукашэнка падпісваюць у Крамлі Дамову пра стварэнне саюзнай дзяржавы Беларусі й Расеі.

31 снежня 1999 году Барыс Ельцын абвясчае пра сваю адстаўку з пасады прэзыдэнта Расейскай Фэдэрацыі. Улада пераходзіць у рукі Ўладзімера Пуціна.

31 снежня 2006 году з боем курантаў у Маскве падпісваюцца пагадненні паміж РБ і «Газпромам» пра пастаўкі расейскага газу ў Беларусь па цане 100 даляраў за кубамэтар.

Сёлета ніякіх перамоваў пад Новы год не плянуецца. І эпахальных заяваў, можна спадзявацца, таксама ня будзе. Больш за тое, Расея паднесла Беларусі навагодні падарунак — крэдыт паўтара мільярда даляраў. І прапануе яшчэ. Што й трывожыць.

Але пра гэта — крыху ніжэй.

Hasta la Vista

У мінулую сераду легенда беларускага фолк-року гурт «Палац» заняў трэцяе месца па выніках галасавання ў паўфінале адборачнага конкурсу, пераможца якога паедзе на конкурс «Эўрабачаньне»-2008. Рок-гурт сабраў у той вечар 2438 галасоў. Гэта куды больш, чым сакральная лічба «дэструктыўных элементаў», названая старшынём КДБ Жадобіным, — 1767.

Але адзіны гурт, які сьпяваў на тым конкурсе па-беларуску, у фінал усё-такі не патрапіў.

Аўтару гэтых радкоў давялося на свае вочы бачыць, як за беларускіх музыкаў перажывалі й галасавалі ў яго дома. Перажываў і сам аўтар, што для яго ў такіх выпадках не характэрна. Можна не сумнявацца, што гэтаксама за

«Палац» перажывалі ў той вечар у сотнях іншых дамоў па ўсёй Беларусі... Але ўсё дарэмна.

Алег Хаменка з партнёрамі нібыта атрымалі галасоў значна менш, чым Руслан Аляхно (звыш 6 тысячаў за кампазіцыю «Hasta la Vista») і Litesound (амаль 4-ы тысячы). Як вядома, паводле рашэння журы, разам зь імі ў фінал былі дапушчаныя таксама Гюнэш (якая набрала на 21 голас менш за «Палац») і гурт «По глазам» (420 галасоў).

Думаецца, што вынікам гэтага галасавання гледачоў можна давяраць больш, чым вынікам галасавання на выбарах. Наўрад ці тут былі падтасоўкі. Цяжка ўявіць, каб журы на чале з шанюным Міхалам Фінбергам атрымала загад з прэзыдэнцкай адміністрацыі: «Палац» з паўфіналу не выпускаць. Але — на шчасьце ці няшчасьце для «Палацу» — гэтага не адбылося, і на «Эўрабачаньне» ён не паедзе.

Можна было б паразважаць, а дзеля чаго жывым клясыкам беларускай фолк-рок-музыкі патрэбны быў удзел у конкурсе папсы? Але ж пра беларускіх рокераў і пра славеты іхны паход да Праляскоўскага сказана, дальбог, дастаткова. Дадаць можна хіба адно — мала хто з удзельнікаў тае грамадзкае дыскусіі ўсвядоміў, што справа не ў музыках — справа, найперш, у самой публіцы. Якая галасуе, напрыклад, за «дэвоўчку трэхтысячных лет».

Зразумела, аднаго выпадковага тэлегаласавання занадта мала, каб рабіць нейкія сур'ёзныя высновы. Яно, як казалі б сацыёлагі, нерэпрэзэнтатыўнае і тычыцца, найперш, густаў глядацкае аўдыторыі ў Беларусі. Але, паклаўшы руку на сэрца, трэба прызнаць, што тыя дзеве з паловаю тысячы галасоў — гэта тое, што мы маем на сёння.

«...Timeo Danaos et dona ferentes!»*

Прызнацца, спачатку аўтару, як і некаторым ягоным калегам, здавалася,

* «...баюся данайцаў, якія прыносяць дары» (Вэргілій — *лац.*)

што значэнне візыту Пуціна перабольшваецца ў незалежных СМІ. Тое, што Канстытуцыйны акт саюзнай дзяржавы ў Менску не падпішучь, было зразумела, відаць, усім і адразу.

А вось сам візыт, усіх падрабязнасьцяў якога мы дагэтуль ня ведаем, пакінуў дваістае ўражаньне. Абодва ўдзельнікі саміту выглядалі аднолькава незадаволенымі і раздражнёнымі. Здавалася, аднак, што перамовы скончыліся большай няўдачай для Пуціна, чым для Лукашэнка.

Але вось факт — расейскі крэдыт на 1,5 мільярда даляраў тэрмінам на 15 гадоў Беларусі пераказаны. І міністар фінансаў РФ Кудрын пры сустрэчы зь беларускім калегам Корбутам абяцае, што ў 2008 годзе РБ могуць вылучыць яшчэ 2 мільярды. Трэба было бачыць твар Мікалая Корбута, які яўна ня быў гатовы да падобнай шчодрасьці расейскага ўраду — прынамсі, ня меў на гэты выпадак адпаведных інструкцыяў.

Цяжка не пагадзіцца зь Вінцуком Вячоркам, які пракамэнтаваў вынікі перамоваў так: «І гэты паўтарамільярды крэдыт, і анапаваныя Кудрынны наступствы азначаюць, што пятля на шыі беларускай эканомікі ўсё больш зацягваецца. Пасьля доўгага тармажэння гэтай справы — прадстаўленьня Беларусі расейскіх крэдытаў — яна раптам пайшла вельмі лёгка. Адначасова мы атрымліваем з Наваполацку інфармацыю пра перадачу «Нафтану» ў рукі расейскага «Лукойлу»... Мы можам толькі ўявіць, якую страшную для беларускай незалежнасьці, для міру на нашай зямлі пану пагадзілася заплаціць Расеі цяперашняя ўлада за гэтыя срэбранікі».

Гэта кажэ беларускі палітык, «зацяты нацыяналіст» — як казалі б расейскія палітолягі альбо адмыслоўцы ў адміністрацыі Лукашэнка.

А вось што гаворыць галоўны рэдактар радыёстанцыі «Эхо Масквы» Аляксей Венядзіктаў: «Трэба зразумець ступень няпрыязі Ўладзімера Пуціна да Аляксандра Лукашэнка. Асабістай няпрыязі. Колькі разоў ён яго кідаў, я маю на ўвазе, Лукашэнка кідаў Пуціна. Колькі разоў ён абяцаў і не выконваў. Колькі разоў абяцаныя ішлі адносна газу і адзінай валюты і адносна сыстэмы энэргетычнай бясьпекі... Што трэба зрабіць з чалавекам, каб ён з такім партнёрам гаварыў сем гадзінаў сам-насам, без памочнікаў, не кажу ўжо — безь перакладчыкаў. Гэта значыць, гандаль датычыў іх будучыні, будучыні

Аляксандра Лукашэнкі і будучыні Ўладзімера Пуціна. Думаю, што гэтая дамоўленасць, хутчэй за ўсё, пакуль не завершылася, мяркуючы з усяго. Менавіта таму прэм'ер (згода Пуціна заняць пасаду прэм'ер-міністра ў выпадку, калі Мядзведзеў будзе абраны новым прэзідэнтам Расеі — **ВТ**) — запасны крок. Але думаю, што перамовы будуць працягнутыя на нечуваных умовах — тыя паўтара мільярда крэдыту, якія атрымлівае Лукашэнка, не Беларусь, заўважу я, але Лукашэнка...»

Гэтае салодкае слова «аншлюß»

Менавіта «Эхо Москвы», заўважым мы, першай выпусціла ў этэр, са спасылкаю на сваю крыніцу «ў бліzkім атачэнні Лукашэнкі», навіну пра тое, што на перамовах у Менску можа быць падпісанае пагадненне, згодна зь якім Пуцін становіцца прэзідэнтам саюзнай дзяржавы, а Лукашэнка ўзначальвае саюзны парламэнт. А фактычна — становіцца разам зь Мядзведзевым адным з двух віцэ-прэзідэнтаў новай дзяржавы.

Але тое, што гаворыць рэдактар Венадзіктаў — гэта ўжо не спекуляцыя, гэта ўжо развагі пост-фактум. Акт перадачы крэдыту Лукашэнку адбыўся. Яму абяцаюць яшчэ й новыя крэдыты. (Як тут не прыгадаць старажытную гісторыю з дарункам данайцаў. Пасля дзесяці гадоў беспаспяховай аблогі Троі, Адысэй даў данайцам парадку дзейнічаць падманам. Данайцы схвалілі ў вялікім драўляным кані, пакінутым на беразе мора, і калі траянцы завезлі яго ў крэпасць, лазутчыкі напалі на горад знутры.)

Венадзіктаў лічыць, што размова ідзе не пра саюз, а пра ўваходжаньне Беларусі ў склад Расеі. Меншае Пуціна не задаволіць.

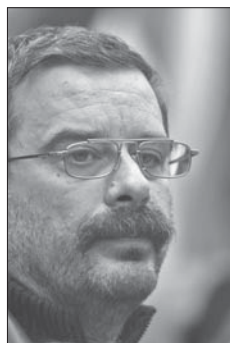
Слова «аншлюс» ужывае ў перадачы Яўгенія Кісялёва «Ўлада» і палітолаг Вадзім Малкін: «Усе разумеюць, што Аляксандар Рыгоравіч ня вечны, для яго мэханізм пераемніцтва ўнутры ягонай сыстэмы значна больш складаны: куды большы ціск Захаду і замежнага сьвету на Беларусь. І шляхам такога збліжэння з Аляксандрам Лукашэнкам можна ажыццявіць апэрацыю аншлюс, тым самым стварыць некалькі рабочых месцаў у Крамлі, назавем гэтак так».

Праўда, паводле Малкіна, гэты працэс не прывязаны да цяперашняга выбарчага працэсу ў Расеі і доўжыцца ў

часе. Іншымі словамі — ён можа пачацца ў кожны момант, які Крэмль палічыць для сябе найбольш зручным.

Ускосна пра амбіцыі Пуціна гаворыць і ягонае інтэрвію часопісу «Тайм», які абвясціў расейскага кіраўніка «чалавекам году». На пытаньне (інтэрвію было запісанае да паездкі яго ў Беларусь), ці можа ў пэрспэктыве зьмяніцца дзяржаўная канструкцыя Расеі за кошт Беларусі, Пуцін адказвае: «У пэрспэктыве ўсё магчыма».

Што найбольш трывожыць у сёньняшняй сытуацыі, дык гэта тое, што расейская інтэлектуальная эліта, выглядае, занепакоеная меркаваньмі плянамі Крамлю, Пуціна ў дачыненні Беларусі ці ня больш за беларускую апазыцыю.

У
нецярплівасьці
мы прагнем
бачыць тое,
што здаецца
нам зрухамі
да лепшага

Не, адных лёзунгаў — «Бацькаўшчына ў небаьспецы!» — недастаткова. Куды важней зразумець, адкуль непасрэдна зыходзіць небаьспека. Што можна ёй проціпаставіць? Які плян дзеяньняў можа прапанаваць апазыцыя?

І самае галоўнае, што рабіць, калі пераважная частка народу за чаркай і скваркай можа нават не заўважыць ніякага аншлюсу, бо ў тэлевізары будзе ўсё тое самае — тыя ж дыктары, тыя ж палітыкі, тыя ж «песьні пра галоўнае»?

Складанасьці перакладу

Калі чытаеш водзкі на форумах, прысьвечаных тэме незалежнасьці на сайтах «Нашай Нівы», «Хартыі», некаторых іншых, ахоплівае дваістае адчуваньне. З аднаго боку, верыш у абсалютна пчырыя пачуцьці ўсіх гэтых хлопцаў і дзяўчатаў, гатовых, падобна да маладафронтаўцаў, ахвяраваць сабой дзеля Беларусі. А з другога боку — ці хоць ім сілаў, ведаў, цярглівасьці для доўгай і ўпартай барацьбы. І ці ёсьць каму гэта ім растлумачыць?

Часам мы ў нецярплівасьці прагнем бачыць тое, што нам падаецца зрухамі

да лепшага. Што БТ, нібыта, стала менш ляць апазыцыю, што Лукашэнка павіншаваў Цімашэнку з прэм'ерствам, што зрэдку зьяўляюцца перадачы на беларускай мове, што недзе запісваюць гурт «Крама», што на транспарце гучаць абвесткі па-беларуску. А ў той самы час міліцыянты зьбіваюць да страсеньня мазгоў хлопца, які выйшаў на мітынг за незалежнасьць, іншаму хлопцу даюць яшчэ паўтара году каленні, трэцяга судзяць у турме за адмову выдаць паплетчыкаў. А ўсе разам, як казаў герой адной літаратурнай пароды, мы простыя савецкія людзі. То бок, прабачце, грамадзяне незалежнай Беларусі.

А чаго ж мы хацелі? Колькі гадоў змагаўся Ольстэр, перш чым атрымаў у 2007-м свой легітымны парламэнт, а значыць, і самакіраваньне? І гэта ў складзе Брытанскай імперыі — ня самай горшай у гісторыі... У нас ёсьць пакуль адна перавага перад Паўночнай Ірляндыяй. На тэрыторыі Беларусі няма акупацыйных войскаў. Але складанасьць — у іншым.

Наўрад ці варта апазыцыйным беларускім палітыкам выступаць з шапказакідальніцкімі заявамі: «Беларусь сваю незалежнасьць нікому ня здасць, апазыцыя гэтага не дазволіць, нас мала, але мы ў цяльняшках і г. д.»

Успамінаюцца заявы напярэдадні прыезду Пуціна ў Менск пра тое, што ў справе незалежнасьці Беларусі яна, апазыцыя, не саступіць ні на крок. Справа ня ў тым, што на Кастрычніцкую плошчу тады выйшла зусім няшмат людзей. Адзін зь лідэраў, які заклікаў іх да пратэсту, дазволіў сабе ў той вечар да іх не прыйсьці. Чым бы ні кіраваўся лідэр, якія б важныя сустрэчы ці іншыя абставіны ні заміналі яму зьявіцца на плошчы, ён павінен ведаць: для моладзі, гатовай пратэставаць, гэта стала проста яшчэ адным прыкладам разыходжаньня паміж словам і справай. Сталенне прыходзіць хутка.

Калі няма што супрацьпаставіць палітыцы ўладаў, калі людзі не разумеюць, дзеля чаго яны павінны выходзіць на вуліцу, калі няма ўпэўненасьці, што іншыя пойдучь за табой — тады лепей ня клікаць людзей на барыкады. Больш сумленна было б заставацца дома і разам з большасьцю тэлегледачоў галасаваць, скажам, за Аляхно.

Як казаў Тэрмінатар: «Аста ля віста, бэйбі!»

Кніга году 2007

Павал Севярынец. Лісты з лесу

Сёлета традыцыйны кніжны рэйтынг, які складае газэта пры дапамозе сваіх экспертаў, вызначаецца пэўнай стракатасцю. Вельмі мала кніг, якія ўзгадваюцца некалькімі экспертамі адначасова — вынік забаронаў на распаўсюд, заняпаду сыстэмы кнігагандлю і адсутнасці агульнанацыянальнае публічнае дыскусіі. Выключэнне складае кніга Паўла Севярынца «Лісты з лесу», якая ў выніку і трапіла з вельмі вялікім адрывам на першае месца.

Як заўжды, не шанцуе добрым кнігам, што выходзяць пры канцы году: яны не паспяваюць трапіць у поле зроку экспертаў.

Цікава параўнаць рэйтынгі кнігагандляроў, якія адбіваюць чытацкі попыт, і рэйтынгі навукоўцаў ці крытыкаў, што адпостраўваюць навуковую вартасць або пануючыя густы і зацікаўленні.

Дзяржаўныя выдавецтвы вытрымліваюць канкурэнцыю з прыватнымі.

Агулам жа ў сьпісе трапілі 82 кнігі. Зь іх, што вельмі прыемна для нас, 14 выданяў з сэрыі «Кнігарня «Наша Ніва», заснаванай у гонар 100-годзьдзя газэты.

Нагадаем, што за кожнае першае месца ў сьпісе экс-

пэртаў налічваецца 10 балаў, другое — 9 і гэтак далей.

Варта ўспомніць, якія кнігі перамагалі ў кніжных рэйтынгх «НН» у мінулыя гады. Гэта былі:

2003 — Арлоў Уладзімер, Герасімовіч Зьміцер. Краіна Беларусь. — Менск: Салвія.

2004 — Пяткевіч Часлаў. Рэчыцкае Палесьсе. — Беларускі кнігазбор.

2005 — Геніюш Ларыса. Каб вы ведалі: з эпістальнай спадчыны (1945—1983). — Лімарьос.

2006 — Юры Туронак. Мадэрная гісторыя Беларусі. — Інстытут беларусістыкі, Вільня.

А вось сьпіс топ-выдавецтваў-2008:

Логвінаў (2 пазыцыі)
Інстытут беларусістыкі (1 пазыцыя)

Беларусь (1 пазыцыя)
Літаратура і мастацтва (1 пазыцыя)

Мастацкая літаратура (1 пазыцыя)

Беларуская энцыклапэдыя (1 пазыцыя)

Радзьё Свабодная Эўропа/Радзьё Свабода (1 пазыцыя)
Лімарьос (1 пазыцыя)
Хурсік (1 пазыцыя)

Трэба адзначыць яшчэ выдавецтва «Кнігазбор», выданьні якога таксама часта згадваліся экспертамі.

Такім чынам, сёлетні топ-10 выглядае так:

1. Севярынец П. Лісты з лесу. — Вільня: Інстытут беларусістыкі — 54 балы
2. Арлоў У. Імёны Свабоды. — Радзьё Свабодная Эўропа/Радзьё Свабода — 37 балаў
3. Вялікае Княства Літоўскае. Энцыклапэдыя ў 2-х тамах. Т. 2. — Менск: Беларуская энцыклапэдыя. — 29 балаў
4. Купрэў М. Палеская элегія. Проза. — Менск: РУП «Літаратура і мастацтва» — 27 балаў
5. Беларусь і беларусы ў прасторы і часе: Зборнік да 75-годзьдзя прафэсара Адама Мальдзіса. — Менск: Лімарьос — 25 балаў
6. Быкаў В. Бліндаж. — Менск: Хурсік — 22 балы
7. Рублеўская Л. Шыпшына для пані. — Менск: Мастацкая літаратура — 22 балы
8. Акудовіч В. Код адсутнасці. — Менск: Логвінаў — 20 балаў
9. Мінкін А. Пэнаты: паэзія. — Менск: Логвінаў. — 19 балаў
10. Бялявіна В., Ракава Л. Мужчынскі касцюм на Беларусі. — Менск: Беларусь — 18 балаў
10. Токць С. Беларуская вёска ў эпоху зьменаў: другая палова XIX — першая траціна XX ст. — Менск: Тэхналігія — 18 балаў

Сьпісы найлепшых кніг, складзеныя экспэртамі:**Кнігарня «Акадэміка», Менск**

1. Сыракомля У. Выбраныя творы. — Менск: Кнігазбор.
2. Луцкевіч А. Выбраныя творы. — Менск: Кнігазбор.
3. Бядуля З. Выбраныя творы. — Менск: Кнігазбор.
4. Сяс А. Выбраныя творы. — Менск: Кнігазбор.
5. Напалеон Орда: 3 фондаў Нацыянальнай бібліятэкі. Укладальнік Чаропка В.
6. Вялікае Княства Літоўскае. Энцыклапедыя ў 2-х тамах. Т. 2. — Менск: Беларуская энцыклапедыя.
7. Гісторыя беларускай літаратуры XI—XIX стагодзьдзяў. У 2-х тамах. Т. 2. — Менск: Беларуская навука.
8. Беларусь і беларусы ў прасторы і часе: Зборнік да 75-годзьдзя прафэсара Адама Мальдзіса. — Лімарыюс.
9. Мальдзіс А. Выбранае. — Менск: Кнігазбор.
10. Мінск. Книга жыцця. Альбом. — Менск: Фабрыка каляровага друку.

«Кнігарня пісьменьніка», Менск

1. Шыбека З. Мінск сто гадоў таму. — Менск: Беларусь.
2. Чаропка В. Уладары Вялікага Княства. — Менск: Беларусь.
3. Рублеўская Л. Шыпшына для пані. — Менск: Мастацкая літаратура.
4. Караткевіч У. Каласы пад сярпом тваім. — Менск: Мастацкая літаратура.
5. Залата яблышка: Беларускія народныя казкі. — Менск: Мастацкая літаратура.
6. Блакітны скарб Беларусі. Энцыклапедыя. — Менск: Беларуская энцыклапедыя.
7. Вялікае Княства Літоўскае. Энцыклапедыя ў 2-х тамах. — Менск: Беларуская энцыклапедыя.
8. Масла А. Вандроўка з божымі кароўкамі. — Менск: Мастацкая літаратура.
9. Разанаў А. Дождж: возера ў акупунктуры. — Менск: Логвінаў.
10. Ліндгрэн А. Малы і Карлсан—з—даху. Пераклад Ю. Жалезкі. — Менск: З. Колас.
11. Гісторыя беларускай літаратуры XI—XIX стагодзьдзяў. У 2-х тамах. Т. 2. — Менск: Беларуская навука.

Алесь Мазанік, кнігагандляр, «Кніжны кірмаш», Менск

1. Квяткоўскі С. Фрашкі да пляшкі. — Менск.
2. Севярынец П. Лісты зь лесу. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
3. Найсьнейшая Рэч Паспалітая. — Менск: Логвінаў.
4. Катлярчук А. Швэды ў гісторыі і культуры Беларусі. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
5. Павеатраны шар: беларускае мужчынскае апавяданьне. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
6. Керэт Э. Кіроўца аўтобуса, які хацеў стаць Богам. Пераклад П. Касьцюкевіча. — Менск: Логвінаў.
7. Глебус Адам. Казкі. — Менск: Логвінаў.
8. Ліндгрэн А. Малы і Карлсан—з—даху. Пераклад Ю. Жалезкі. — Менск: З. Колас.
9. Старажытная беларуская літаратура. — Менск: Беларускі кнігазбор.
10. Мінкевіч С. Прыгоды Какоса Маракоса. — Менск: Медысонт.

Алесь Асіпцоў, кнігараспаўсюднік, Магілёў

1. Арлоў У. Імёны Свабоды. — Радые Свабодная Эўропа/Радые Свабода.
2. Плошча 19.03—25.03.2006, рэдактар С. Дубавец. — Радые Свабодная Эўропа/Радые Свабода.
3. Ліндгрэн А. Малы і Карлсан—з—даху. Пераклад Ю. Жалезкі. — Менск: З. Колас.
4. Тарас Вал. На высьпе ўспамінаў. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
5. Рудкоўскі П. Паўстаньне Беларусі. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
6. Мудроў В. Альбом Сямейны. — Радые Свабодная Эўропа/Радые Свабода.
7. Дынько А., Скурко А. Беларусь за 10 падарожжаў. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
8. Карпечанка М. Уздоўж стромы. — Менск: Хурскі.
9. Кудрыцкі А. Суд на каляды. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
10. Новікаў Я. Ваенная гісторыя беларускіх земляў да канца XII ст. — Менск: Логвінаў.

Выстава на сядзібе БНФ, Менск

1. Тарас Віт. Звыклае зло. Зборнік эсэ. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
2. Севярынец П. Лісты зь лесу. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
3. Краўчанка П. Беларусь на ростанях. Нататкі дыплямата і палітыка. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
4. Катлярчук А. Швэды ў гісторыі і культуры Беларусі. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
5. Бабілёнская бібліятэка. Замежная літаратура ў перакладах «Нашай Нівы». — Менск: Логвінаў.
6. Павеатраны шар: беларускае мужчынскае апавяданьне. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
7. Дынько А., Скурко А. Беларусь за 10 падарожжаў. Кніга падарожных эсэ. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
8. Найсьнейшая Рэч Паспалітая: Цывілізацыя—Культура—Рэлігія—Палітыка—Авантура—Героіка—Успамін. — Менск: Логвінаў.
9. Тарас Вал. На высьпе ўспамінаў. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.

Вігаль Скалабан, гісторык, архівіст

1. Дарагастайскі В. Гіпіка, або Кніга пра коней. Уклад. С. Ішчанка, В. Дубоўскі. — Менск: Юніпак.
2. Карский Е. Беларусы, т. 1—5 (завяршэньне выданьня, нягледзячы на выдавецкія хібы). — Менск: Беларуская энцыклапедыя.
3. Токць С. Беларуская вёска ў эпоху зьменаў: другая палова XIX — першая траціна XX ст. — Менск: Тэхналігія.
4. Купрэў М. Палеская элегія. Проза. — Менск: РУП «Літаратура і мастацтва».
5. Рублеўская Л. Шыпшына для пані. — Менск: Мастацкая літаратура.
6. Бажэнава В. Радзівілаўскі Нясьвіж. — Менск: Харвест.
7. Далэнга—Хадакоўскі З. Выбранае. — Менск: Кнігазбор.
8. Старажытная беларуская літаратура. Уклад. Саверчанка І. — Менск: Кнігазбор.
9. Беларусь і беларусы ў прасторы і часе: Зборнік да 75-годзьдзя прафэсара Адама Мальдзіса. — Менск: Лімарыюс.
10. Кірычэнка В. Менск 1960—1969. — Менск: Беларусь.

Даніла Жукоўскі, публіцыст, крытык, Горадня

1. Маракоў Л. Рэпрэсаваныя праваслаўныя сьвяшчэнныя і царкоўнаслужыцелі Беларусі

- 1917—1967. Энцыклапедычны даведнік у 2-х тамах. Т. 1—2. — Менск.
2. Севярынец П. Лісты зь лесу. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
3. Беларускі каляндар—даведнік на кожны дзень. Уклад. У. Хільмановіч — Вільня: Gudus.
4. Маракоў Л. Непамяркоўныя. Трэцяя спроба: апавяданьні. — Менск.

Людміла Рублеўская, аглядальніца газэты «Советская Белоруссия»

1. Купрэў М. Палеская элегія. Проза. — Менск: РУП «Літаратура і мастацтва».
2. Бькаў В. Бліндаж. — Менск: Хурскі.
3. Бялявіна В., Ракава Л. Мужчынскі касцюм на Беларусі. — Менск: Беларусь.
4. Акудовіч В. Код адсутнасьці. — Менск: Логвінаў.
5. Маракоў Л. Ахвяры і карнікі. — Менск.
6. Арлоў У. Імёны свабоды. — Радые Свабодная Эўропа/Радые Свабода.
7. Мінкін А. Пэнаты: паэзія. — Менск: Логвінаў.
8. Дубавец С. Вершы. — Бібліятэка часопіса «Дзеяслоў».
9. Ермаловіч М. Яго чакала Беларусь чатыры стагодзьдзі. Зборнік дакумэнтаў і матэрыялаў да 85-годзьдзя з дня нараджэньня.
10. Беларусь і беларусы ў прасторы і часе: Зборнік да 75-годзьдзя прафэсара Адама Мальдзіса. — Менск: Лімарыюс.

Павал Абрамовіч, крытык

1. Ахроменка У., Клімковіч М. Янкі, альбо Астатні наезд на Літве. — Менск: Медысонт.
 2. Бабілёнская бібліятэка: Замежная літаратура ў перакладах «Нашай Нівы». — Менск: Логвінаў.
 3. Бабіна Н. Крыві не павідна быць відна. — Менск: Логвінаў.
 4. Белавокі А. Лесьвіца ў нябёсы з адной прыступкі. — Менск: Логвінаў.
 5. Жанчыны выходзяць з—пад кантролю: беларускае жаночае апавяданьне. — Менск: Логвінаў.
 6. Керэт Э. Кіроўца аўтобуса, які хацеў стаць Богам. Пераклад П. Касьцюкевіча. — Менск: Логвінаў.
 7. Мудроў В. Альбом сямейны. — Радые Свабодная Эўропа/Радые Свабода.
 8. Павеатраны шар: беларускае мужчынскае апавяданьне. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
 9. Тарас Вал. На высьпе ўспамінаў. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
 10. Хадановіч А. Сто лі 100ў на tut.by: паэзія — Менск: Логвінаў.
- (Усім — адзін бал)

Алег Дзярновіч, гісторык

1. Бялявіна В., Ракава Л. Мужчынскі касцюм на Беларусі. — Менск: Беларусь.
2. Ленсу Я. Дзіўныя гісторыі пра знаёмья рэчы. — Менск: Беларусь.
3. Севярынец П. Лісты зь лесу. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
4. Арлоў У. Імёны свабоды. — Радые Свабодная Эўропа/Радые Свабода.
5. Маракоў Л. Ахвяры і карнікі. У 3-х частках. — Менск.
6. Янушкевіч А. Вялікае Княства Літоўскае і Інфлянцкая вайна 1558—1570 г.: Манаграфія.
7. Шыбека З. Мінск сто гадоў таму. — Менск: Беларусь.
8. Бабілёнская бібліятэка: Замежная літаратура ў перакладах «Нашай Нівы». — Менск: Логвінаў.
9. Застаемя! Сакавік 2006: Прыватнае і агульнае. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.

10. Тарас Віт. Звыклае зло. Зборнік эсэ. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.

Міхась Скобла, аглядальнік радыё «Свабода»

1. Мілаш Ч. Іншага канца сьвету ня будзе: Выбраныя творы. — Калегіюм Усходняй Эўропы.
2. Беларусь і беларусы ў прасторы і часе: Зборнік да 75-годзьдзя Адама Мальдзіса. — Менск: Лімарыюс.
3. Разанаў А. Дождж: возера ў акупунктуры: Пункціры. — Менск: Логвінаў.
4. Барадулін Р. Гуканьне паэзіі Ёсходу: Пазыкі. — Менск: Рымска-каталіцкая парафія сьвятых Сымона і Алены.
5. Гілевіч Н. Літаратурныя містыфікацыі: Паэмы (Збор твораў: том 5). — Менск: Наша будучыня.
6. Мінкін А. Пэнаты: паэзія. — Менск: Логвінаў.
7. Бабіна Н. Рыбін горад: раман. — Вільня: Інстытут беларусістыкі, 2007.
8. Кудравец А. За далінім прычалам: Літаратурныя партрэты. — Менск: Медысон.
9. Далэнга-Хадакоўскі З. Выбранае. — Менск: Кнігазбор.
- 10—12. Крушына Р. Кантата самотных: Вершы і паэты. — Менск: Кнігазбор; Купрэў М. Палеская элегія: Проза. — Менск: РУП «Літаратура і мастацтва»; Адзінец А. Паваенная эміграцыя: скрыжаваньні лёсаў. — Менск: Медысон.

Леанід Галубовіч, аглядальнік тыднёвіка «Літаратура і мастацтва»

1. Мінкін А. Пэнаты: паэзія. — Менск: Логвінаў.
2. Купрэў М. Палеская элегія. Проза. — Менск: РУП «Літаратура і мастацтва».
3. Сіпакоў Я. Наталенне смагі. — Менск: Чатыры чэрці.
4. Мудроў В. Альбом сямейны. — Радыё Свабодная Эўропа/Радыё Свабода.
5. Разанаў А. Дождж: возера ў акупунктуры. — Менск: Логвінаў.
6. Дубавец С. Вершы. — Бібліятэка часопіса «Дзеяслоў».
7. Катляроў І. Сначала жыць. Потым судьба. — Менск: Кнігазбор.
8. Літаратура пераходнага пэрыяду: тэарэтычныя асновы гісторыка-літаратурнага працэсу. М. Тычына і іншыя (літаратуразнаўства). Выданьне НАН РБ.
9. Вячак Р. «Мёртвы сезон». Перакладчык з польскай В. Морт. — Менск: Логвінаў.
10. Маракіў Л. Толькі адна ноч. Ахвяры і карнікі. — Менск.

Аляксандар Фядута, палітычны кансультант

1. Беларусь і беларусы ў прасторы і часе: Зборнік да 75-годзьдзя прафэсара Адама Мальдзіса. — Менск: Лімарыюс.
2. Севярынец П. Лісты зь лесу. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
3. Рублеўская Л. Шыпшына для пані. — Менск: Мастацкая літаратура.
4. Карскіц Е. Белорусы, т. 1—5. — Менск: Беларускае энцыклапэдыя.
5. Гісторыя беларускай літаратуры. XI — XIX стст. У 2 т. — Менск: Беларускае энцыклапэдыя.
6. «Старажытная беларуская літаратура. — Менск: Беларускае кнігазбор.
7. Баразна М. Беларускае мастацтва кнігі XX ст. — Менск: Беларусь.
8. Сільнова Л. Зачараваная краіна. — Менск: Лімарыюс.
9. Вялікае Княства Літоўскае. Энцыклапэдыя ў

2-х тамах. Т. 2. — Менск: Беларускае энцыклапэдыя.

10. Колас Я. Збор твораў, т. 1—2. — Менск: Беларускае энцыклапэдыя.

Андрэй Вашкевіч, гісторык, Горадня

1. Токць С. Беларускае вёска ў эпоху зьменаў: другая палова XIX — першая траціна XX ст. — Менск: Тэхналігія.
2. Янушкевіч А. Вялікае Княства Літоўскае і Інфлянцкая вайна 1558—1570 гг.: Манаграфія.
3. Старажытная беларуская літаратура. — Менск: Беларускае кнігазбор.
4. Мілаш Ч. Іншага канца сьвету ня будзе: Выбраныя творы. — Калегіюм Усходняй Эўропы.
5. Танк М. Збор твораў. — Менск: Беларускае энцыклапэдыя.
6. Грыбоўскі Ю. Беларусы ў польскіх рэгулярных вайсковых фармаваньнях 1918—1945 гг. — Санкт-Пецярбург: Невский проспект.
7. Сыс А. Выбраныя творы. — Менск: Кнігазбор.
8. Сыракомля У. Выбраныя творы. — Менск: Кнігазбор.
9. Іпатава В. Да апошняга дыханьня. — Менск: Кнігазбор.
10. Хадановіч А. Сто лі 100ў на tut.by: паэзія. — Менск: Логвінаў.

Валянціна Трыгубовіч, мастацтвазнаўца

1. Севярынец П. Лісты зь лесу. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
2. Вялікае Княства Літоўскае. Энцыклапэдыя ў 2-х тамах. Т. 2. — Менск: Беларускае энцыклапэдыя.
3. Акудовіч В. Код адсутнасьці. — Менск: Логвінаў.
4. Арлоў У. Імёны свабоды. — Радыё Свабодная Эўропа/Радыё Свабода.
5. Быкаў В. Бліндаж. — Менск: Хурскі.
6. Разанаў А. Дождж: возера ў акупунктуры. —

Менск: Логвінаў.

7. Маракіў Л. Рэпрэсаваныя прыватныя сьвяшчэнны і царкоўнаслужыцелі Беларусі 1917—1967. — Менск.

8. Рудкоўскі П. Паўстаньне Беларусі. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.

9. Хадановіч А. Сто лі 100ў на tut.by: паэзія — Менск: Логвінаў.

10—12. Тарас Вал. На высьпе ўспамінаў. — Вільня: Інстытут беларусістыкі; Беларускае календар-даведнік на кожны дзень. Уклад. У. Хільмановіч. — Вільня: Gudas; Застаемся Сакавік 2006: Прыватнае і агульнае. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.

Ганна Ягорава, сацыёляг

1. Керэт Э. Кіроўца аўтобуса, які хацеў стаць Богам. Пераклад П. Касцюкевіча. — Менск: Логвінаў.
2. Вялікае Княства Літоўскае. Энцыклапэдыя ў 2-х тамах. — Менск: Беларускае энцыклапэдыя.
3. Караткевіч У. Каласы пад сярпом тваім. — Менск: Мастацкая літаратура.
4. Быкаў В. Бліндаж. — Менск: Хурскі.
5. Арлоў У. Імёны свабоды. — Радыё Свабодная Эўропа/Радыё Свабода.
6. Акудовіч В. Код адсутнасьці. — Менск: Логвінаў.
7. Глёбус А. Казкі. — Менск: Логвінаў.
8. Адзінец А. Паваенная эміграцыя: скрыжаваньні лёсаў. — Менск: Медысон.
9. Дынько А., Скурко А. Беларусь за 10 падарожжаў. Кніга падарожных эсэ. — Вільня: Інстытут беларусістыкі.
- 10 Шыбека З. Мінськ сто гадоў таму. — Менск: Беларусь

Рэдакцыя выказвае шчырую падзяку ўсім экспертам!

АПЫТАНЬНЕ НА NN.VY

Якая кніга 2007 году найлепшая?

Севярынец П. Лісты зь лесу	124 (27.9%)
Арлоў У. Імёны Свабоды	63 (14.2%)
Вялікае Княства Літоўскае. Энцыклапэдыя	123 (27.7%)
Купрэў М. Палеская элегія	5 (1.1%)
Беларусь і беларусы ў прасторы і часе: Зборнік да 75-годзьдзя праф. Мальдзіса.	20 (4.5%)
Быкаў В. Бліндаж	26 (5.9%)
Рублеўская Л. Шыпшына для пані	17 (3.8%)
Акудовіч В. Код адсутнасьці	19 (4.3%)
Мінкін А. Пэнаты: паэзія	3 (0.7%)
Бялявіна В., Ракава Л. Мужчынскі касцюм на Беларусі	2 (0.5%)
Токць С. Беларускае вёска ў эпоху зьменаў: другая палова XIX — першая траціна XX ст.	22 (5.0%)
Шыбека З. Мінськ сто гадоў таму	12 (2.7%)
Паветраны шар: беларускае мужчынскае апавяданьне	8 (1.8%)

Усяго прагаласавала: 444

СЯРГЕЙ ПРЫЛУЦКІ

VIGILIA

кожны сьнежань перад Калядамі
жыцьцё нібыта робіцца сьвятлейшым
быццам сьвяты Пётр прыадчыняе сваю браму
і райскія промні кранаюцца нашых твараў
і тады верталёты падаюцца ўкормленымі анёламі
што патрулююць паветраныя калідоры
а неба — бясконцым сюррэалістычным фільмам

але я заўсёды ў сябе пытаўся
нашто яны тыя Каляды і хто іх наогул чакае
нашто яны наркаманам — у іх свае каналы прасьвятленьня
нашто спартоўцам — у іх свой трэнэр і ім ня трэба другога
і нават для рэлігійных фанаткаў гэта толькі
бясплатная рэклама іхнай
сьвятой карпарацыі

бо пакуль сьвятар прамаўляе
не — пакуль сьвятар адпрацоўвае
свой новы BMW і месца ў райскай намэнклятуры
у гэты ж час
у якой-небудзь раённай лякарні
малады акушэр прымае роды
ў маладой прыгожай цыганкі

зьверху б'е ў вочы хірургічны сафіт
а вуліца поўніцца сабачым брэхам

і пакуль сьвятар мае рукі перад сьвяточным банкетам
дзяўчына ўцякае ў невядомым кірунку
у свой таямнічы табар
ніхто ня ведае яе імя
зрэшты гэта нікога і не хвалюе
потым па хлопчыка прыходзяць трое з КМБ —
Камітэту Мэнтальнай Бясьпекі
і забіраюць туды дзе яму
ніколі ня стаць мэсям
яго чакае жыцьцё — густое як кроў і сухое як хлеб
і ў ім для яго толькі дзьве дарогі —
фрэзэрроўшчыка 5 разраду
або фрэзэрроўшчыка 6 разраду
і ня выжна што ён выбярэ
бо які тут на фіг выбар

ягонай бібліяй будзе стос порначасопісаў
а паствай сябры і проста пітушчыя незнаёмцы
мецьме палюцыі комплексы крызіс сярэдняга веку
клясьчыны набор клясьчынага лузэра
і само па сабе гэта ня дзіўна але небясьпечна
бо аднойчы такіх як ён знаходзяць мёртвымі
з расхрыстанымі рукамі і нагамі
на бальконе, забруджаным галубамі

ЗДЫМКІ ГОДУ

Другі Кангрэс дэмакратычных сілаў стаў
апафэозам перацягваньня каната ўнутры апазыцыі.

Год калыханак

Падзея

Безумоўная падзея году — вяртаньні. Але зусім ня ў зьвязку зь візытам рокераў у Адміністрацыю. Сёлета свае новыя нумарныя альбомы прадставілі фактычна ўсе героі беларускага рок-фронту. «Штазі» ад «дзюбеляў» і «Капітал» ад «ляпісаў» чакалі тры гады, «06» ад «энэрэмаў» выйшаў празь пяць гадоў маўчаньня гурту, а дыск «Усё жыцьцё — дзіўны сон» ад «Крамы» — зьявіўся наагул праз шэсьць год пасля апошняй новай праграмы. Калі тут згадаць яшчэ «Песьняроў» з альбомам «Распавядальная» — першым ад часоў Мулявіна, і «Песьню пра зубра» ВІА «Сузор'е», расфармаванага ў 1983 годзе, — дык, наагул, намалот 2007 году можна прызнаць рэкордным.

Песьні

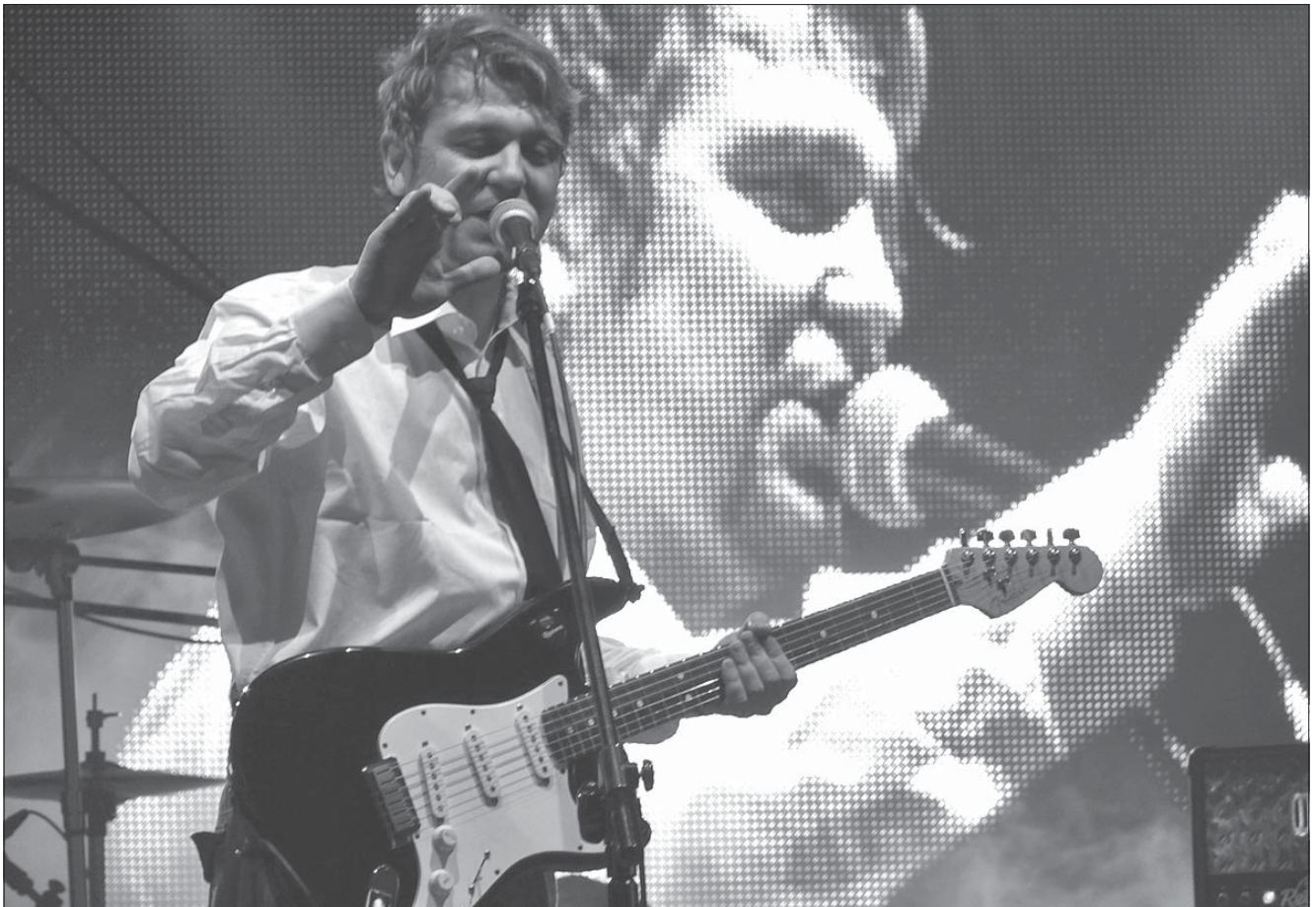
Песьня году самавызначылася яшчэ летась, калі ў былым гардэробе, а цяпер рок-кавярні на 50 месцаў пад назвай «Графіці», Лявон Вольскі ўпершыню прасьпяваў: «Дарагія мінчане і госьці сталіцы...» На наступным выступе N.R.M. гэтую песьню слухачы ўжо падпявалі зь ня меншым імпэтам, чым «Тры чарапахі». А ў студыйным варыянце «Менск і Мінск» выйшаў сёлета — і з ходу па-за канкурэнцый перамог у «Тузіне Гітоў» (песьню спампавалі больш за 20 000 чалавек!) і ўжо загучаў у дварах і пад'ездах. Яшчэ толькі прэзэнтуючы гэты твор, Вольскі прадказваў: «Мне напачатку падавалася, што песьня будзе ня ў звычайнай рок-стылістыцы, а як зонг з п'е-

сы Брэхта. Але калі ўзяліся за аранжаваньне, міжволі атрымалася гэтка трохшкі двараватая рок-баляда».

«Рэвалюцыя» скончылася, час сьпяваць «Калыханкі». Так можна ахарактарызаваць настрой іншых рок-гітоў 2007 году. «Таварыш Маўзэр» з жорсткай леташняй «Беларусь будзе вольнай» пераклучыўся на ціхенькую акустычную баляду пад назвай «Калыханка», якая займела вялікі посьпех. Свой новы гіт берасьцейская «Сьцяна» таксама вырашыла назваць «Калыханкаю» (хоць паводле стылістыкі яна зусім далёкая ад калыханкі). А тут яшчэ Naka на чале з акторкаю расейскага драматычнага тэатру Настай Шпакоўскай запісалі першую ў сваёй кар'еры беларускамоўную песьню — і тую назвалі «ВУ», з прыпевам: «Баю-бай, засынай».

Галоўным жа небеларускамоўным беларускім гітом відавочна стаў «Капітал» з аднайменнага альбому «Ляпіса Трубяцкога». Якраз

ЗДЫМКІ ГОДУ

Вялікай надзеяй для беларускай культуры стаўся запуск тэлеканалу «Белсат». На фота: Лявон Вольскі на адкрыцьці каналу.

ЗДЫМКІ ГОДУ

Фэстывалі беларускай музыкі, забароненыя ідэолягамі РБ, множацца па пэрымэтры межаў краіны, зьбіраючы тысячы маладых людзей. На фота: міжнародны музычны фэст «be 2gether» у Нарвілішках (Літва).

згадаўся 1996 год, калі іхнае «Аў» ды «Пастушок» гучалі ня толькі з кожнага праса, але і з кожнага пыласосу, лядоўні ды электрапліты:). «Мой піяр-мэнэджэр — Карл Маркс», — цяпер гэтак модна падпісвацца на форумах.

Праекты

Урэшце і па праве ў шэраг праектаў музычнага году можна ўключыць нешта афіцыйнае. Праект «Нашы песьні. Вэрсія 2007» тэлеканалу АНТ выйшаў сапраўды душэўным, крэатыўным і... нечаканым. Пацяганьня народныя песьні загучалі ў альтэрнатыўных аранжыроўках, набылі другое дыханьне поп-гіты 1980-х — пачатку 1990-х гадоў. Некаторыя з выканаўцаў зь беларускай тэлеабоймы дзякуючы гэтаму праекту наагул упершыню беларускае слова прамовілі. А да ўсяго генпрадусар АНТ Ягор Хрусталёў уключыў у сьпіс удзельнікаў, акрамя абрыдлых ужо твараў, — сьвежых, як джэўнашага ТБ, Зьмітра Вайцюшкевіча з Багдановічавай «Зоркай Вэнэрай» і «Крамму» зь неўміручай «Стэфкай» на новы лад. На пытаньне, калі будзе Вольскі на тэлебачаньні, Хрусталёў толькі хітра ўсьміхаецца: «Усё можа быць».

Безумоўнай падзеяй можна назваць і праект натхнёных «Хатынскай аповесьцю» беларускіх прадусараў пад назвай «Хатынь: Тасет, Sed Loquitur» з удзелам францускіх, італьянскіх, расейскіх, вугорскіх і, вядома ж, беларускіх музыкаў. Гатычная музыка, індастрыял ды эмбіэнт ці не ўпершыню загучалі ў нашым кантэксьце. Калі ад праслухоўваньня песьні — па скуру прабягаюць мурашкі, значыць, яе творца дасягнуў сваёй мэты. Калі ад праслухоўваньня ўсяго праекту апаноўвае душэўнае трымценьне — значыць, гэта праца Надзвычайная.

Падзея-2

І ўсё ж вяртаньне. Абяцанкі-цацанкі прэзыдэнцкіх ідэолягаў пад Новы год нечакана пачалі спраўджвацца: так супала, што пасля візыту ў Адміністрацыю «Палац» трапіў на «Эўрафэст» (чытай — у лік галоўных прэтэндэнтаў на паездку на «Эўрабачаньне»), зьявіўся калядны беларускамоўны праект на АНТ. Ды яшчэ сэр'ёзны канцэртаў прайшла зь вялікім посьпехам — клубныя залі ламіліся на «Краме», «Крамбамбулі», «Народным альбоме». Neuro Dubel вымушаны быў граць двойчы, бо

ня ўсе ахвочыя здолелі трапіць на канцэрт. А ці тое яшчэ будзе? Толькі ў першыя тры месяцы наступнага году плянуецца рок-фэст пад умоўнай назвай «Вяртаньне» ў Палацы спорту, заўжды скандальная і заўжды прывабная «Рок-караннацыя», дабрачынная акцыя рокераў у Палацы рэспублікі, а тут яшчэ і «Белсат» з масай музычных праграмаў. Жыцьцё — дзіўны сон, сапраўды.

Сяргей Будкін

Рэйтынг песень 2007 на сайце «Тузін Гітоў» (па колькасьці спампоўваньняў)

N.R.M. Miensk i Minsk

Osimira Зязюля м'яя серыя

IQ48 Схаванае сэрца

B:N: Дажджамі

Tav.Mauzer Калыханка

Band A Рэвалюцыя

Krama Неба — лёс арла

Zet Love story — dont worry

Рокаш Крумкач

Троіца Ведзьма

PitBull Maju nadzieju

Nestary Band Агні гараць

Нацыя цяжкіх атлетаў

Неадзначнасьць году: Бэрнд Штанге

У чэрвені зборная Беларусі па футболе двойчы бязвольна саступіла баўгарам у рамках адбору да чэмпіянату Эўропы. Гэтыя паразы пазбавілі нашых хлопцаў шанцаў трапіць на кантынэнтальнае першынства.

Галоўны трэнэр каманды Юры Пунтус ня стаў чакаць афіцыйнага звальнення з пасады, а сам падаў у адстаўку. Пошукі новага настаўніка вяліся пераважна сярод замежных спецыялістаў. Сярод патэнцыйных кандыдатаў называліся расейскія, нямецкія, чэскія, украінскія трэнэры.

Урэшце, выбар быў спынены на Бэрнду Штанге з усходняй часткі Нямецчыны. У свой час Штанге зьяўляўся супрацоўнікам «Штазі», даносячы на гульцоў каманд, якія ўзначальваў. Пэрсоне немца дадае адыёзнасьць і той факт, што ён трэніраваў зборную Іраку часоў Садама Хусэйна. Штанге заўсёды падкрэсьлі-

вае, што футбол па-за палітыкай, таму не саромеецца сваёй былой працы.

Першы таварыскі матч каманда Штанге правяла з ізраільцамі, дзе пры канцы сустрэчы перамагла — 2:1. Пасьля былі чатыры паразы запар. Апатэозам няўдачаў немца стаў хатні матч зь Люксембургам: 0:1. Аднак ужо наступныя сустрэчы істотна зьмянілі стаўленьне заўзятараў да Бэрнда Штанге. Спачатку ў Тыране нашыя хлопцы перамаглі альбанцаў, а пасьля ў Менску — галіяндцаў. Гэтыя перамогі дазволілі заняць у рэйтынгу ФІФА амаль рэкорднае 60-е месца, а Штанге спакойна рыхтавацца да наступнага адборачнага цыкля. Супернікі тамака, дарэчы, будуць ня самыя лёгкія — Англія, Харватыя, Украіна. Разам з тым, Штанге не здымае задачы выхаду на Чэмпіятат сьвету-2010.

Налета ўжо ёсьць дамоўленасьць на таварыскія гульні з моцнымі туркамі, немцамі і аргентынцамі (дома!). Напэўна, наступны год і вырашыць роллю

Штанге ў беларускім футболе.

Трыюmf году: бронза баскетбалістак

Беларускія баскетбалісткі ехалі ў Італію на чэмпіятат Эўропы абсалютнымі дэбютанткамі топ-спарбніцтваў. Мала хто верыў, што нашыя дзяўчаты пераадолеюць хаця б першы бар'ер. На справе ж аказалася нашмат лягчэй, чым чакалася.

Каманда без асаблівых праблемаў выйшла ў чвэрцьфінал, дзе іх суперніцамі сталі чэмпіёнкі кантынэнту з Чэхіі. Гульня атрымалася ня самай прыгожай, але напружанай. Толькі на апошніх хвілінах стала зразумела, што першы ў беларусаў мацнейшыя. У паўфінале мы прайгралі гішпанкам, але змаглі захапіць бронзу ў сустрэчы з латышкамі.

Зборная Беларусі ня мае ярка выражанага лідэра, якая б у адзіночку магла цягнуць за сабой цэлую каманду. Беларускі аказаліся моцнымі камандным духам.

Упершыню ў гісторыі незалежнай Беларусі зборная ў гульнявым відзе спорту

ЗДЫМКІ ГОДУ

Беларускія баскетбалісткі сталі бронзавымі прызэркамі Чэмпіянату Эўропы.

заваявала мэдаль на чэмпіянаце Эўропы ці сьвету. На Радзіме баскетбалістак сустракалі як сапраўдных пераможцаў. Нацыя хоча адчуць сябе камандай.

Налета ў траўні гэтая самая каманда ў Мадрыдзе пазмагаецца за выхад на пэкінскую Алімпіяду. А на днях стане вядома, ці будзе прызнаная Натальля Марчанка найлепшай баскетбалісткай Старога сьвету за 2007 год.

Расчараваньне году: біятлён

Зборная Беларусі па біятлёне, якая здаўна прывучыла нас да перамог, перажывае найгоршыя часы ў сваёй гісторыі. Скончылі выступленьне за каманду вэтэраны, годнай маладой зьмены на іх месца не прыйшло, легіянеры, прывезеныя з Расеі, таксама аказаліся не высокай клясы.

Тры першыя этапы Кубка сьвету гэтага году пакінулі жахлівае ўражаньне. Пакуль перамогі штампавалі немцы, нарвэгі, расейцы, бралі мэдалі ўкраінцы, аўстрыйцы, швэды, беларусы змагаліся за 40—70 месца, як у жанчынаў, так і ў мужчынаў.

У Кубку нацыяў нашы біятляністы цяпер займаюць рэкордна нізкія адзнаццатыя месцы. Ніякага прасьвету бліжэйшым часам таксама ня бачна. Прыклад біятлёну паказвае, да чаго можа прывесці практыка масавага прывозу ў краіну другасных спартоўцаў з-за мяжы.

Прагрэс году: цяжкая атлетыка

Затое зусім іншая карціна назіраецца ў цяжкай атлетыцы. Галоўны трэнэр каманды Віктар Ганчароў неаднаразова гаварыў, што посьпехі ягонаў каманды найперш грунтуюцца на «нацыяналізьме». Зборная складзеная выключна зь беларускіх атлетаў, якіх граматына і мэтаксіравана вядуць да перамог з самага раньняга ўзросту.

Чэмпіянат сьвету ў Тайляндзе падарыў нам двух пераможцаў — магілёўца Андрэя Рыбакова і барысаўца Андрэя Арамнава. Рыбакоў выйграў першынства з сусьветным рэкордам у рыўку і рэкордам Эўропы паводле сумы двух практыкаваньняў.

19-гадовы Арамнаў — адкрыцьцё году. Ніхто не чакаў сёлета ад яго такіх удалых выступаў. Вучань Міхаіла Саладара ўпэўнена выйграў сусьветны чэмпіянат, апярэдзішы асноўнага канкурэнта аж на 12 кіляграмаў!

Менавіта на цяжкую атлетыку будзе рабіцца адна з галоўных ставак на Алімпіядзе-2008 у Пэкіне.

Зьміцер Панкавец

ЗДЫМКІ ГОДУ

Ці стане Хілары Клінтан першай прэзыдэнткай ЗША? Яна кінула выклік мужчынскаму сьвету амэрыканскай палітыкі, яе кандыдатура антаганізуе выбарцаў.

Хаос у Пакістане жахае палітычны сьвет: калі атамная зброя трапіць у рукі фанатыкаў, сьвету пагражае глябальная катастрофа.

ЗША працягвалі экспэрымэнт па прышчэпленьні дэмакратыі ў ісламскім сьвеце. У 2007 годзе першыя посьпехі: лічба тэрактаў зьменшылася ў два разы. Ірацы вяртаюцца да мірных заняткаў.

Студзень

- 1 — Новы год.
- 6 — Тры Каралі ў каталікоў, Вадохрышча ва ўніятаў.
- 7 — Божае Нараджэнне ў праваслаўных.
- 11 — Міжнародны дзень слова «дзякуй».
- 19 — Вадохрышча ў праваслаўных.
- 31 — 175 гадоў таму (1833) нарадзіўся Станіслаў Сільвестровіч (в. Гожа, Гарадзенскі р-н), удзельнік паўстання 1863—1864 гадоў, памёр у 1910.

Люты

- 2 — Грамніцы ў каталікоў, уніятаў.
- 2 — 25 гадоў таму (1983) трагічна загінуў Мікола Праш-ковіч, дысьыдэнт, літаратуразнаўца, перакладчык. Пахаваны на могілках у в. Асмолаўка Бярэзінскага р-ну.
- 4 — 200 гадоў таму (1808) нарадзіўся Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч (фальшварак Панюшкавічы, цяпер Бабруйскае р-н, пахаваны ў Люціцы, Валожынскі раён), паэт, драматург, адзін з заснавальнікаў новай беларускай літаратуры.
- 4 — Міжнародны дзень абароны ад раку.
- 6 — Паліяльвова серада ў каталікоў.
- 10 — 125 гадоў таму (1883) нарадзіўся Станіслаў Булак-Балаховіч (маёнтак Мейшлы, цяпер Браслаўскі раён), вайсковая-палітычны дзеяч, кіраўнік паўстання супраць савецкай улады. Загінуў у верасні 1939 г. пры абароне Варшавы.
- 13 — 125 гадоў таму (1883) памёр нямецкі кампазытар Рыхард Вагнер.
- 14 — Дзень Святога Валяціна.
- 15 — Грамніцы ў праваслаўных.
- 15 — 50 гадоў таму (1958) памёр Язэп Рэшаць, рэлігійны і культурны дзеяч, тэоляг, публіцыст. Нарадзіўся ў 1890 г.
- 16 — 250 гадоў таму (1758) нарадзіўся Юльян Нямцэвіч (в.Скокі, цяпер Берасцейскі раён), пісьменьнік, палітычны дзеяч, гісторык, удзельнік паўстання 1794 г.
- 19 — 100 гадоў таму (1908) нарадзіўся Станіслаў Шушкевіч (в. Бакіна, цяпер Дзяржынскі р-н), літаратар, вядзён савецкай канцлягераў, сацыя першага кіруніка незалежнай Рэспублікі Беларусь.
- 20 — Пурым у жыдоў.
- 21 — Міжнародны дзень роднай мовы.

Сакавік

- 1 — 75 гадоў таму памёр Уладзімер Жыўка, паэт (нарадзіўся ў 1900), Пахаваны ў г. Уржум (цяпер Ніжэгароджкая вобл., Расея).
- 3 — Міжнародны дзень пісьменьніка (заснаваны Міжнародным ПЭН-клубам у 1986 годзе).
- 14 — Свята, лчыбы Пі.
- 15 — Дзень Канстытуцыі.
- 17 — 200 гадоў таму (1808) нарадзіўся Шыман Канарскі (в. Дабішкі, цяпер Падляскае ваяводства, Польшча), удзельнік паўстання 1830—1831 гадоў, дзеяч вольнага руху.
- 20 — Дзень нараджэння Пятрака Мухамада.
- 21 — 400 гадоў таму памёр Канстанцін Васіль Астроўскі, палітычны, вайсковы і культурны дзеяч Вялікага Княства Літоўскага, праваслаўны магнат, ляд задушльў паўстанне Налівайкі.
- 23 — Валідзень у каталікоў, уніятаў, пратэстантаў.

2008

- 24 — Святы Ян у каталікоў, уніятаў.
- 29 — 50 гадоў таму (1958) у Вільні памёр Фаб'ян Ярэміч, беларускі пасолу польскім Сейме, грамадзяцка-культурны дзеяч.
- 29 — Пятра і Паўла ў каталікоў, уніятаў.

Ліпень

- 7 — Святы Іван у праваслаўных.
- 7 — 375 гадоў таму (1633) памёр Леў Сапега, дзяржаўны дзеяч Вялікага Княства Літоўскага, канцлер, Пахаваны ў крышце касццёла Св. Міхала (Вільня).
- 12 — Пятра і Паўла ў праваслаўных.
- 27 — Дзень прыняцця Дэкларацыі пра незалежнасць Рэспублікі Беларусь (1990).
- 29 — 100 гадоў таму (1908) нарадзіўся Юрка Лявонны (сапр. Леанід Юркевіч, Чавусь), паэт. Расстраляны ў Курapatax увосень 1937 г.

Жнівень

- 2 — 175 гадоў таму (1833) у Горадні павешаны Міхал Валовіч, арганізатар нацыянальна-вольнага руху, удзельнік паўстання 1830—1831 г.
- 6 — Перамяненне ў каталікоў, Спас ва ўніятаў.
- 14 — 50 гадоў таму (1958) памёр Эдзюк Будзька, беларускі грамадскі і палітычны дзеяч. Пахаваны на могілках Св. Ваўдеха ў Чыкага (ЗША).
- 15 — Спленне ў каталікоў, уніятаў.
- 19 — Спас у праваслаўных.
- 28 — Спленне (Прачыства) у праваслаўных.
- 15 — 150 гадоў таму (1858) нарадзіўся Міхал Пліс (Гарадзенскага вобл.), грамадскі дзеяч, праваслаўны святар.

Верасень

- 2 — Пачатак Рамазану ў мусульману.
- 8 — Дзень вайскавай славы Беларусі.
- 8 — Міжнародны дзень салідарнасці журналістаў.
- 12 — 75 гадоў таму (1933) памёр Антон Камінскі, мастак.
- 21 — Міжнародны дзень міру.
- 28 — Міжнародны дзень глухих.
- 30 — Міжнародны дзень перакладчыка.
- 30 — Рош Ашоэн (Новы год) у жыдоў.

Кастрычнік

- 1 — Канец Рамазану.
- 1 — Міжнародны дзень людзей сталага веку.
- 1 — Міжнародны дзень музыкі.
- 1 — Пакроў ва ўніятаў.
- 5 — 550 гадоў таму (1458) нарадзіўся святы Казімір, сын вялікага князя літоўскага Казіміра IV Ягайлавіча, патрон Гарадзенскага біскупства.
- 6 — 100 гадоў таму (1908) нарадзіўся Алякс Мілюць (в. Скорычы, цяпер Караліцкі раён), паэт.
- 10 — 225 гадоў таму (1783) памёр Людвік Грынцэвіч, архітэктар эпохі позняга барока.
- 14 — Пакроў у праваслаўных.
- 15 — 175 гадоў таму (1833) у Флярэнцы памёр Міхал Клеафас Аліскі, дзяржаўны дзеяч, Рэчы Паспалітай, кампазытар, удзельнік паўстання 1794 г.
- 25 — 25 гадоў таму (1983) памёр Марыян Пецокевіч, дзеяч заходнебеларускага нацыянальнага руху, этно-

Падпішыся на прэмію

У Барысаўскім дзяржаўным політэхнічным каледжы завяршаецца этап прымусовай падпіскі на дзяржаўныя СМІ.

Колькі год запар «падпісная кампанія» ў гэтай дзяржаўнай установе мяне пасляхова абмінала. Дзе мог — даваў парады, як пазбегнуць прымусовай падпіскі, дзе — проста спачуваў. Але цяпер сытуацыя крапнула і мяне. Я застаўся перад выбарам: альбо прынцыпова адстойваць пазыцыю, альбо здацца. Канечне, здавалася б, як проста сказаць «не», гледзячы ў вочы ідэолягу. Спыняе толькі адна акалічнасць — гэта магу зрабіць толькі я адзін, астатнія прамаўчаць і заплацяць са свайго мізэрнага заробку дадаткова і маю суму...

Абсурднасць сытуацыі палягае яшчэ й у тым, што адзін чалавек вымушаны здаваць грошы на газету некалькі разоў: як сябар цыклявой камісіі плюс як просты служачы ў межах аднаго з падраздзяленняў каледжу. Да таго ж гэтыя выданні выпісваюцца яшчэ й іхнімі сваякамі.

Лідуочыя пазыцыі па падпісцы займае, вядома ж, «СБ». Для «бедных» падраздзяленняў існуе дэмакратычны выбар: «СБ», мясцовае «Адзінства», «Звязда» і яшчэ парачка газетак таннейшых. Для выкладчыкаў таксама прадузледжаная магчымасць прымусова падпісацца на «Настаўніцкую газету». І гэта пры тым, што пералічаныя выданні можна свабодна ўзяць у каледжнай бібліятэцы (пры гэтым самі бібліятэкары прымусу таксама ня ўніклі).

Усе абураюцца, але далей заціхае абмеркаванне сярод «сваіх» справа не заходзіць: «усё роўна праўды не даб'ёмся, ды, крыў божа, яшчэ ў няласку да начальства патрапім». Начальства быццам бы таксама ні пры чым: «Нас таксама прымушаюць, даюць лічбы згары, круціся як хочаш, чуюцца ад іх. Застаецца ім толькі ціха паспачуваць...

Антось Памяркоўны, Барысаў

Замест аптэк — крамы садавіны і гародніны

Апошнім часам мэдыкі ўздзімаюць вэрхал: «На-

сельніцтва старэе! Растуць захворванні. Народ вымірае!»

А чаму ён больш старэе, хварэе і вымірае? Ды таму, што харчуецца абы-чым і лякуецца абы-як! А гэта ўжо — непасрэдная віна тых самых афіцыйных мэдыкаў. Самі гавораць, што ўсе лекі — атрута, і выпісваюць цэлыя вазкі тых лекаў.

Мала таго, што людзі і так зьяніленыя хваробамі, дык гэтыя мэдыкі толькі дапамагаюць ім хутчэй сысці ў труну. А з гэтага вынікае, што, адкрываючы новыя аптэкі для афіцыйных мэдыкаў, нашае гарадзкое кіраўніцтва спрыяе далейшаму атручанню гараджанаў.

Тое ж і зь ежай. Вы паглядзіце толькі, што робіцца ў гас-траномах! Колькі там розных бутэлек, флякончыкаў, пакецікаў, мяшэчкаў, скрыначак! І ва ўсіх гэтых пакуначках — сучэльная хімічная прадукцыя, празь якую і зьяўляюцца шматлікія алергіі і ўсялякія іншыя прыкрасці.

Чым далейшыя мы ад прыроды, тым болей хваробаў.

Чаму нашыя народныя лекары-траўнікі — слыння? Таму што яны лякуюць толькі натуральнымі сродкамі, тым, што вырасла ў натуральных умовах на лугах і ўзгорках, у лясах і на палянах. Але дзе ж ты набярэся ўсіх гэтых чабораў, валяр'янаў, каціных лапак, ад якіх яшчэ нядаўна жаўцелі ўсе пагоркі? Усё скошана, выдрана, вытаптана, занесена ў Чырвоную кнігу. Ды і, па шчырасці, ня надта прыемныя стравы зь іх вырабляюць.

Але выйсьце ёсьць!

Ужо колькі пісана-перапісана, гаворана-перагаворана пра крыніцы вітамінаў і іншых гаючых рэчываў — яблыкі і грушы, ягады, бульбу, моркву, цыбулю і іншую гародніну. Між іншага, у іх тыя ж самыя карысныя рэчывы, што і ў травах.

Дарэчы, адзінае, у чым трэба пагадзіцца з афіцыйнымі мэдыкамі, дык гэта з пажаданнем, каб лекі былі ежай, а ежа — лекамі. І чаму тады не спалучыць прыёмнае з карысным?

Ня верце нікому, хто кажа, што няма панацэі! Ёсць яна! І ня дзе-небудзь, а пад бокам! Гэта ня нейкія там рогі насаро-

гаў ці жэньшэні, а звычайная гародніна. Недарма кітайцы гавораць: «Самы лепшы лек расьце каля твайго ганку».

Вось нядаўна прачытаў пра фасолію. Дык, выяўляецца, калі б мы яе кожны дзень ужывалі, мы б і зусім не хварэлі і мёрлі ў значна меншай ступені, чым цяпер.

Але дзе ўзяць тую ж фасолію і іншую гародніну? У мікрараёне, дзе я жыву, тры прадуктовыя крамы, дзеве аптэкі і ніводнай крамы гародніны! Дык адкуль будзе тое здароўе? Калі ў прадуктовах крамах яго яшчэ можна неяк падтрымаць, дык у аптэках згубіш апошняе.

Таму хачу ўзяць увагу мэра і іншых гарадзкіх чыноўнікаў на гэтую акалічнасць. Замест таго, каб канстатаваць факты і лямантаваць пра пагаршэньне здароўе гараджанаў, трэба палепшыць забеспячэньне населеніцтва гароднінай. А дзеля гэтага ня трэба вялікіх фінансавых выдаткаў і нічога асаблівага ня трэба рабіць: дастаткова толькі павялічыць дастаўку гародніны.

Генадзь Шэршань, Менск

Вігілійнае спатканьне беларусаў у Познані

Увечары 18 снежня ў сэмінарыі Таварыства Хрыстовага ў Познані адбылося спатканьне беларусаў і тых, каму справы нашай краіны неаб'якавыя, пры сьвяточным stole. Спатканьне арганізавалі клерыкі зь Беларусі, якія вучацца ў Познані.

Прыйшлі каля дваццаці чалавек, у тым ліку рэктар Вышэйшай духоўнай сэмінарыі Таварыства Хрыстовага, Старшыня культурна-асветніцкага цэнтру ў Познані. Адным з галоўных дзеяньняў вігілійнага спатканьня была малітва за Беларусь.

Ідэйная пошта

У суботу, 15 снежня, я згадаў, што трэба падпісацца на газэты й часопісы. Схадзіў у 117-е аддзяленьне сувязі, узяў некалькі адпаведных блянкаў, выразаў з газэтаў «Народная Воля» і «Новы Час» іхнія блянкі. Запоўніў усе гэтыя паперы і зноў

пайшоў у 117-е аддзяленьне.

Падпіску на «Звязду», «Наша Слова», квартальнік «Царква», а таксама на часопісы «ARCHE» і «Дзеяслоў» апэратарка прыняла без праблемаў. Праблема нарадзілася, калі я падаў ёй плацежныя дакумэнты на «Народную Волю», «Нашу Ніву» ды «Новы Час». Пабачыўшы, што гэта ня проста нейкі там плацеж (скажам, штраф за няправільны пераход вуліцы), а зноў-такі падпіска, і падпіска на выданні, ня ўключаныя ў каталёг Белсаюздруку, апэратарка хутка падскочыла і пакрочыла ў глыбіню аддзяленьня, дзе сядзіць начальніца. Праз хвіліну яна вярнулася і адрапартавала: гэтыя плацяжы не прымае.

Уласна кажучы, я падазраваў, што пошта ў Рэспубліцы Беларусі, як і ў час БССР, — установа ідэалігічная, але хацеў гэта праверыць. І правэрыў. Атрымаўшы адмову ў 117-м аддзяленьні сувязі, я пайшоў у суседнюю ўстанову Беларусбанку. Там, дзякаваць Богу, яшчэ не адкідаюць грошай, якія ім прыносяць грамадзяне за «забароненыя» газэты.

Сацыяліст

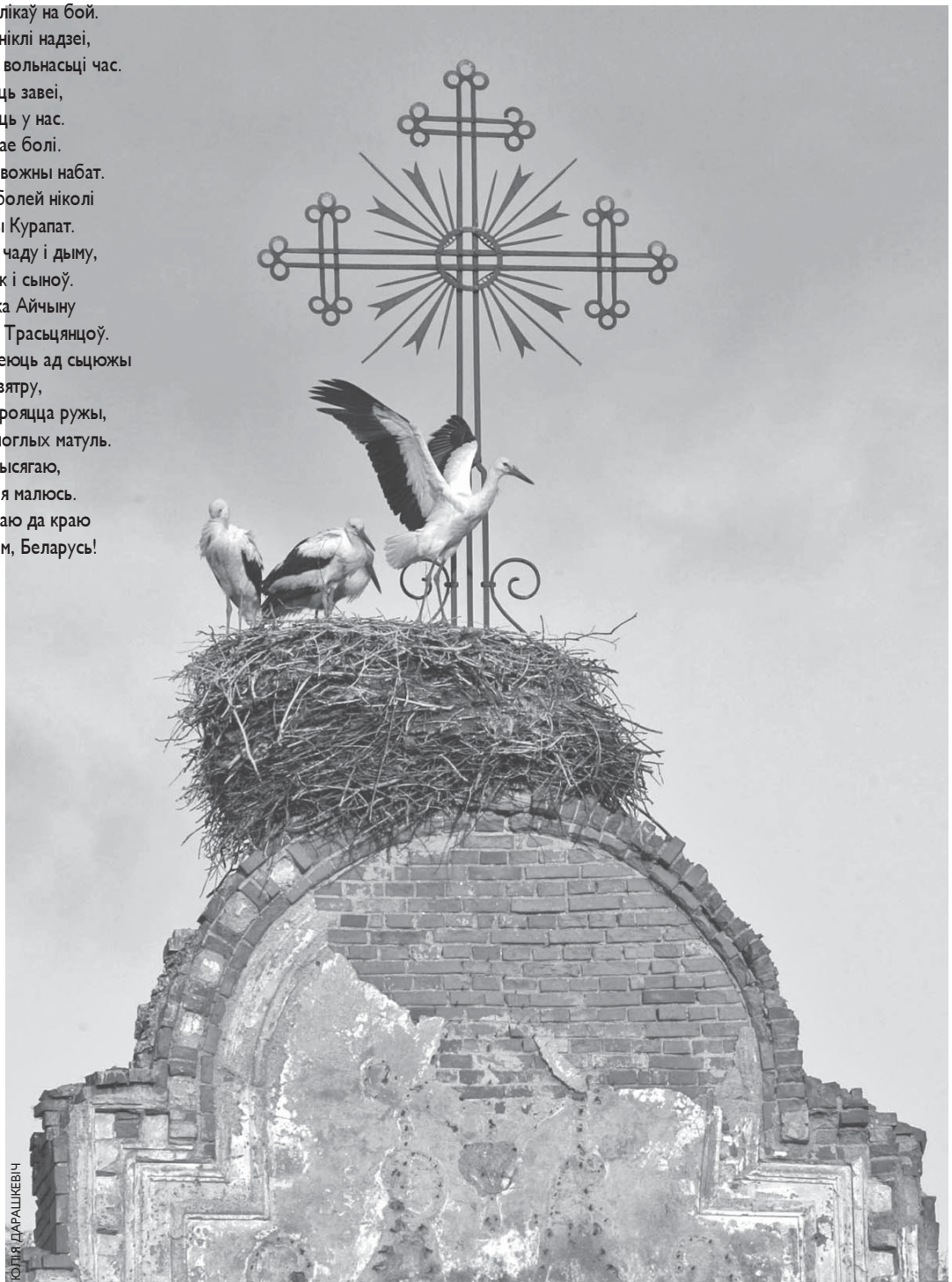
«НН» з радасьцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваньні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы ня можам пацвярджаць атрыманьне Ваших лістоў, ня можам і вяртаць неапублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусяць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

**Наш адрас: а/с 537, 220050 Менск.
e-mail: nn@nn.by.
Факс: (017) 284-73-29**

УЛАДЗІМЕР ЛЯЛЬКОЎ

НАВАГОДНЯЕ СЛОВА

Нябачна, нячутна мінаюць стагодзьдзі,
 Гады, як імгненьні, у бездань ляцяць...
 Сягоньня са сьвятам у дзень навагодзьдзя
 Дазволь мне, радзіма, цябе прывітаць.
 Дазволь пажадаць, каб штандар бел-чырвоны
 Ізноў зашугаў над бацькоўскай зямлёй,
 Каб сымбаль крылаты сьвятое Пагоні
 З вар'яцтвам і цемрай паклікаў на бой.
 Душа не змарнела. Ня зьніклі надзеі,
 Што ўжо недалёка ён — вольнасьці час.
 Растануць сумёты, адыдуць завеі,
 І сонейка зноўку засьвеціць у нас.
 Радзіма! Я зьведаў усе твае болі.
 Ад Чорнай бяды чуў трывожны набат.
 Малюся, хрышчуся, каб болей ніколі
 Магільных ня зьведала ты Курапат.
 Каб болей ня сьлепла ад чаду і дыму,
 Пагост не хапаў бы дачок і сыноў.
 Нябесны айцец, ўратуй жа Айчыну
 Укрый, зьберажы ад усіх Трасьцяноў.
 Нам сёньня нялёгка. Дубеюць ад сыцюжы
 І рукі і сэрцы на воўчым вятру,
 Ды ноччу ж часамі нам мрояцца ружы,
 Усьмешкі на тварах зьнямоглых матуль.
 Радзіма! Адною я табе прысягаю,
 У шчырым каханьні табе я малюсь.
 Сьцягі вызваленьня ад краю да краю
 Зазьзяюць над небам тваім, Беларусь!

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Зэмбін. Бусьянка на руінах касцёлу XVIII ст.

Ад Рэдакцыі

Працяг са старонкі 2.

толькі ўдасца захаваць мінімальную акупнасць. Сёння ў вытворчасці маем 7 наступных тамоў: рыхтуюцца да перавыдання апошнія прыжыццёвыя кнігі Васіля Быкава «Сыцяна» і «Пахаджане», выдатныя празаікі Франц Сіўко і Ева Вежнавец публікуюць у нашай сэрры свае зборнікі «Дзень бубна» і «Шлях дробнай сволачы». Алесь Белы рыхтуе кніжнае выданьне «Нашай стравы», што пабачыла сьвет на старонках газеты як адзін з амбітных ніўскіх праектаў. Гатовая да друку новая кніга Андрэя Хадановіча, а гісторык Алэг Дзярновіч у працяг «Найяснейшай Рэчы Паспалітай» рыхтуе зборнік пад працоўнай назвай «Вялікае Княства Літоўскае на старонках «НН».

Амаль цалкам разышліся наклады (1500 асобнікаў) дзвюх іншых кніг: «Сто лі100ў на tut.by» нашага зоркавага Андрэя Хадановіча (засталося меней за 80 экз.) і «Застаемся! Сакавік 2006: прыватнае і агульнае» (засталося меней за 20 экз.).

«НН» выпусціла таксама постэр з выявай Янкі Купалы і паспрыяла выданню дыска «літаратуры ў запісе» Андрэя Хадановіча (у 2008 г. за ім сьледам маюць зьявіцца запісы Джэці і Жыбуля на кампактах) — прадпрыемствы камэрцыйна заведама складаныя, але важныя для засваеньня беларускай культурай новых магчымасьцяў і «асваеньня прасторы».

Цудоўныя фатографы «НН» другі год запар выдаюць каляндар. Рэдактары асабліва цешаць тыя практы, якія людзі рэалізуюць каля «НН» самастойна, асобна.

Наш асяродак дапамагаў музыкам і грамадзкім дзеячам, спрыяў кнігарам і дыскарам.

За год выйшла 10 нумароў (адзін зь іх здвоены) часопіса АРСНЕ, вакол якога гуртуюцца прадуктыўныя

навуковыя сілы. Часовыя творчыя калектывы пры гэтым мясячніку працягваюць шэраг фундаментальных праектаў. Рыхтуюцца перавыданьне (папраўленае і дапоўненае) збору твораў гісторыка Юр'я Туронка, першы наклад якога амаль разышоўся. Рыхтуюцца зборы твораў інтэлектуала і грамадзкага дзеяча першай паловы XX ст. ксяндза Адама Станкевіча і літаратуразнаўцы Адама Бабарэкі — абодва былі зьнішчаныя савецкім рэжымам. Гэта тысячы і тысячы машынапісных старонак. Вы думаеце, над гэтым працуе, як калісьці ў савецкіх акадэмічных інстытутах, каманда зь дзясяткаў навуковых супрацоўнікаў, якія маюць вызначаны бюджэт? Не, гэта ў кожным з выпадкаў справа трох—чатырох энтузіястаў. Рэдакцыі АРСНЕ і «НН» дзеля агульнага прагрэсу бачаць сваю задачу, сваю функцыю ў пашырэнні аб'ёму і якасьці выпусканай прадукцыі, у захаваньні культуры мовы, моўнае традыцыі, і мы цешымся, калі адчуваем, што здольныя нешта рабіць лепей, чым раней. Кожны з нас ставіць перад сабой усё новыя задачы, каб кожны рубель, ахвяраваны Вамі, выкарыстоўваўся з максымальнай эфэктыўнасьцю, каб не марнавалася ні адна працоўная хвіліна, каб захоўваліся ўзяттыя намі стандарты. Гэтую патрабавальнасьць мы процістаўляем рэгулярным забаронам на друк і распаўсюд, падступнай прапагандзе лукашэнкаўцаў.

Асабліва нас цешыць зьяўленьне ў нашым і сяброўскіх асяродках групы падрыхтаваных маладых эканамістаў і палітычных навукоўцаў — спэцыялістаў, на якіх у Беларусі 1990-х быў дэфіцыт.

Мы выходзім з 2007 году з адчуваньнем творчага росту, з пачуцьцем перамогі над страхам, што паўзе зь мінулага, і імунітэтам да сьляпога спажывецтва, якое спакушае зь вітрынаў.

Вялізны энтузіязм выклікае ўмацаваньне беларускай дзяржаўнасьці. Адна за адной ідэя, якія адкрывалі і адстойвалі «Наша Ніва», АРСНЕ, іх аўтары і чытачы, як кажуць, пранікаюць у масы, выклікаюць пераварот у мазгах, робяцца агульнапрынятымі спачатку ў грамадзянскай супольнасьці — у тым ядры, у якім высьпявае будучыня нацыі, а пасля і ў дзяржаўным апарате. Няхай «варожыць гадзочнік варожы», няхай Жадобіны працягваюць мысьліць у катэгорыях даўно мінулых гадоў, новае разуменьне нацыянальнага інтарэсаў і нацыянальнае супольнасьці вабяць і лучаць, пасьядоўна набліжаючы час ператварэньня Беларусі з імперскай сатрапіі ў сапраўды незалежную нацыю. Газэты, сайт, часопісы, кнігі, дыскі, круглыя сталы і сустрэчы з чытачамі — гэта нашы вынікі году 2007, гэта наша з Вамі «рэч паспалітая», супольная справа.

* * *

У Калядным нумары мы традыцыйна падводзім вынікі году — палітычныя, гаспадарчыя, культурныя і проста людзкія.

Таксама мы друкуем нізку апавяданьняў, розных, усялякіх, каб вы маглі вырвацца зь сьвяточнага шаленства, якое часам робіцца нясьцёрпным — усё больш падарункаў, больш шакаляду, больш прадуктаў, больш выкарыстаных рэсурсаў. Гэтае «больш» на вачах ператвараецца ў «менш». Меншае месца ў сэрцы займаюць тыя падарункі, меншую радасьць прыносяць слодычы, а раскошныя супольныя вячэры не даюць ачышчэньня. Чым часцей мы мыем свае аўтамабілі, тым меней вады застаецца пад нашай зямлёй, а болей дэтэргентаў трапляе ў прыроду. Мы стаім перад патрэбай фундаментальнай зьмены эстэтычных і этычных крытэраў; дзякуй сучаснасьці хоць бы за ўсьведамленьне, наколькі мала чалавецтва ведае пра Бога. На гэтай высокай ноце сканчаем год 2007-ы «Нашай Нівы».

Бар'еры

Піша Аляксандра Ліс.

Пад Барысавам ёсць санаторый «Бярэзіна», дзе ўжо некалькі год запар праводзяць летнікі для інвалідаў-калясачнікаў, так званыя «швэдзкія зборы». Тут наноў вучаць жыць людзей, якія атрымалі складання траўмы сыпіны і ня могуць самастойна рухацца.

На жаль, выходзіць так, што людзі, якія трапілі ў такую сытуацыю, робяцца палоннымі сваіх кватэраў. Для іх невырашальнымі праблемамі могуць стаць рэчы, пра якія здаровыя людзі нават не задумваюцца: засыяліць ложка, апрануцца, прыняць душ... Інваліду-вазочніку цяжка выйсці на вуліцу, а калі ён туды трапляе, то перашкодай на ягоным шляху становіцца кожная прыступка.

Івану Кацэгаву, арганізатару збораў у «Бярэзіне», 50 год, «стаж» калясачніка — 23 гады. Мае сям'ю, двух сыноў, жыве ў прыватным доме і сваім прыкладам паказ-

вае, што чалавек у вазку можа весці паўнавагаснае жыццё: касіць траву і сячы дровы, кіраваць машынай і падарожнічаць.

Ужо дзесяць гадоў «Рэспубліканская асацыя інвалідаў-калясачнікаў» (РАК) праводзіць летнікі для калясачнікаў, мэта якіх — дапамагчы чалавеку, што атрымаў траўму, вярнуцца да нармальнага жыцця. Тут людзі атрымліваюць вазкі актыўнага тыпу, на якіх нашмат лягчэй рухацца па жыцці (як у прамым, так і ў пераносным сэнсе). Патрэбныя навыкі і атрымліваюць у летніку.

Штолета за дзеве змены праз зборы праходзіць 60 чалавек. На жаль, сёлета з прычыны фінансавых цяжкасцяў лічба зменшылася ўдвая. З той самай прычыны курс рэабілітацыі скараціўся зь пятнаццаці да дзесяці дзён.

За сыціслы гэты тэрмін курсанты павінны ня толькі навучыцца кіраваць вазком актыўнага тыпу, а яшчэ атрымаць пэўныя веды з сацыяльнай абароны, фізіялэгіі чалавека на вазку... Распарадак дня вельмі насычаны: удзень абавязковыя тры паўтарагадзінныя трэніроўкі, увечары — лекцыі, мерапрыемствы, дыскатэкі...

Трэніроўкі бываюць чатырох відаў: тэх-

ніка язды на вазку, настольны тэніс, цяжкая атлетыка, аэробіка. Карыснае для людзей з траўмамі сыпіны плаваньне, але, на жаль, басейн цяпер на рэканструкцыі.

Заняткамі кіруюць інструктары, таксама вазочнікі. Прычым курсанта, напрыклад, з траўмай верхняга аддзелу хрыбта вучыць інструктар з падобнай траўмай, таму што ў «шыйнікаў» — свая спецыфіка рухаў, у «сыпіннікаў» — свая.

Тэхнічныя пытанні дапамагаюць вырашаць валанцёры. У асноўным, гэта студэнты — звычайна мэдыкі, псыхалогі, але не абавязкова (дапамагаць можа кожны неабяякавы чалавек — было б жаданьне!). Раздаць гантэлі і эспандэры, падтрымаць пры пераадоленні перашкодаў — іх справа.

Рамонтам вазкоў і іх «падгонам» пад курсантаў займаецца мэханік. Да траўмы гэты вяселы камунікабельны хлопец працаваў на мэталургічным заводзе і, паводле ягоных словаў, «вырас на капоце, гуляючы з гайкамі і болцікамі».

Курсанты павінны навучыцца самастойна пераадоляваць прыступкі, бардзю-

Працяг на старонцы 30.

ЗДЫМКІ ГОДУ

Амон затрымаў усіх актараў і глядачоў на спектаклі Свабоднага тэатру, які атрымаў шэраг прэстыжных міжнародных прэміяў, але вымушаны граць на радзіме крадком. На фота: Мікалай Халезін, драматург Свабоднага.

Бар'еры

Працяг са старонкі 29.

ры, падмаца па пандусе і зьяжджаць зь яго. Здавалася б, ну што тут складанага? Аказваецца, каб адужаць пандус, трэба валодаць гэўнай тэхнікай. Я бачыла, як цяжка даецца курсантам кожны элемент і як настойліва яны вучацца. Побач інструктары, якія цярдзіва дапамагаюць і даюць парады. Дарэчы, зь першага погляду ніколі б не падумала, што інструктар Кось-

ця валодае такімі «талерантнымі» якасьцямі. Гэты хлопец з голенай галавой і выглядам тыповага «братка» мае добры і мяккі характар.

Трэнроўка па цяжкай атлетыцы ўжо падыходзіла да канца, калі мы з Іванам наблізіліся да месца яе правядзеньня. Было гарача, таму хлопцы падчас трэнроўкі паздымалі майкі, але ўбачыўшы незнаёмую дзяўчыну засаромеліся і хуценька пачалі апранацца. Пад кіраўніцтвам інструктара Віктара тут з дапамогай гантэляў, эспандэраў ды іншых снарадаў разьвіваюць моц рук, патрэбную для карыстаньня каляскай ды й для жыццядзейнасьці ўвогуле.

ЗДЫМКІ ГОДУ

На Будслаўскім фэсьце.

Сам курс навучаньня займае пэсьць дзён, у астатні час курсанты шліфуюць атрыманыя навыкі, паўтараюць элементы, якія даюцца цяжэй за ўсё. У гэтыя дні таксама праводзяцца спаборніцтвы: вызначаюць, хто мацнейшы ў тэнісе, дартсе, праводзяць марафон (заезды на 1, 2, 5 а то і болей кілямэтраў). Звычайна робяць таксама выезд у горад, гуляюць вуліцамі, наведваюць кавярню, рынак, парк, прымяняюць атрыманыя навыкі ў рэальных умовах. Для многіх курсантаў гэта першы «выхад у сьвет» самастойна, без бацькоў. Дарэчы, пра бацькоў. Яны часта зь неахвотай пакідаюць сваіх дзяцей у летніку, бо баяцца, што тыя ня змогуць пражыць бяз іх апекі. Як паказвае досвед, пасля летніку людзі мяняюцца: зь бездапаможных ператвараюцца ў самастойных.

«Выход у сьвет» — на вуліцы гораду Барысава — выклікае ў мінакоў неадначасную рэакцыю, нават фурор. Для нашых гарадоў чалавек на вазку — штосьці надзвычайнае, а тут — цэлы натоўп! Вазочнікі гадамі сядзяць дома, бо пераважная большасьць нашых будынкаў ня мае пандусаў, у іх вузкія дзьверы або няма ліфтаў... Для дваццаці тысячаў беларускіх інвалідаў-вазочнікаў недасяжныя тэатры, кіно, магазыны...

У летніку курсанты разам, ім лягчэй даваць рады быту ў кампаніі аднадумцаў і людзей з падобнымі фізычнымі абмежаваньнямі. Хутка праляціць зьмена, адгрыміць апошняя дыскатэка, пройдзе развітальны вечар — і яны разьедуцца па дамах, вернуцца ў рэальныя ўмовы. Але былыя курсанты ўжо ня будуць баяцца гэтых умоваў — яны будуць у іх актыўна жыць і пераадольваць тое, што яшчэ дзесьці дзён таму палохала.

Я глядзела на гэтых людзей і разумела, што ня трэба і немагчыма нават іх шкадаваць! Можна пазайздросьціць іх сіле волі, вытрымцы, жаданню жыць і працаваць. Вось толькі з працай праблема. Вазочнікам цяжка яе знайсці, бо ім трэба сьцісальна абсталяваньня месцы. Іван кажа, што дзяржаве было б прасьцей затраціць мінімум сродкаў на абсталяваньне месцаў працы для калясачнікаў і плаціць ім заробак, чым пакідаць дома і плаціць пэнсію па нядзяздольнасьці.

Час праляцеў хутка, і вось мне пара ад'язджаць. Іван, як сапраўдны джэнтэльмэн, правёў мяне да прыпынку. Ціснучы яму руку на разьвітаньне, я радавалася, што прыехала сюды, што пазнаёмілася з такімі людзьмі, і спадзявалася, што наша сустрэча была не апошняй! Іван разьвітаўся і паехаў, а жанчынкі на прыпынку закахталі: «Бедненькі, на вазку...» Я ўсьміхнулася: нічо-га яны не разумеюць у гэтым жыцці...

Лёсы

Уладзімер Лялюкоў.
Апавяданьне.

Пазнаёмліся мы на курорце Пяцігорск, дзе я тым летам залечваў свае нечаканыя хваробы.

— Павал Гаўрылавіч! — працягнуў ён мне зверху ўніз, з вышні свайго амаль двухмэтровага росту, сваю шырокую моцную далонь. — Шахтар з Варкуты. Былы. Цяпер — пэнсіянэр зь Менску.

Звесткі былі вельмі сьціплымі, і мусіць толькі праз тыздзень яны дапоўніліся тым, што ён ня проста шахтар, а шахтар заслужаны, стаханавец, горны інжынер, кандыдат тэхнічных навук. І больш таго — вэтэран вайны, уладальнік ці не паўтузіну розных баявых ордэнаў і медалёў.

У адрозьненне ад мяне яму прызначылі шмат лекавых працэдур, але прымаў ён іх ня вельмі ахвотна.

— Лічу карысным толькі саўну з басэйнам, вечаровы прамэнад, — усміхаўся ён. — Ды яшчэ, мабыць, сталожку... Сьмяецяся? А для мяне сталожка — гэта найлепшае задавальненьне. Жыў жа я пры сацыялістычным раі, калі нават па кілку былі вялізныя чэргі, а па хлеб, памятаю, мы з матуляй займалі некалі чаргу яшчэ з ночы, каб раніцай атрымаць бохан заўжды жаданага хлеба. І цяпер, успамінаючы дзяцінства, знаходжу ў сябе адчуваньне голаду, жаданьне есьці, пад'есьці, якое было тады мацней за усё іншыя жаданьні...

У тую нядзелю Павал Гаўрылавіч з раніцы пашыбаваў у горад, а калі вярнуўся, выставіў на стол бутэльку хвалёнага армянскага каньяку. На мой, відаць, здзіўлены погляд ён адказаў ледзь мільгануўшай нейкай незразумелай усмешкай.

— Сягоньня ў мяне вельмі памятны, можна сказаць — лёсавызначальны дзень... Дзень, калі я нечакана для самога сябе з падонка, з крымінальнага злачынцы ператварыўся ў нармальнага, як кажуць, законапаслухмянага чалавека, грамадзяніна...

Уладзімер Лялюкоў

жыве ў Менску. Яму 88 гадоў. Ён прайшоў праз савецкія канцэнтрацыйныя лягеры. Ягоны ўнук Ігар дзейнічае ў Беларускай апазыцыі.

— Вы? З падонка? З злачынцы? — здзіўлена ўсклікнуў я. — Шуткуеце, Павал Гаўрылавіч, сьмяецяся...

— Ды не, дарагі суседзе, — пасур'езнеў ён. — Гэта сьвятая праўда. Жыцьцё такая складаная рэч. Яно можа выкідаць такія каленцы, рабіць такія зыгзагі, што ніякаму фантасту гэта не пад сілу.

— Відаць, — шчыра ўсміхнуўся Павал Гаўрылавіч, глядзячы на мой усё яшчэ здзіўлены твар, — вы ўжо не супакоіцеся, пакуль не пачуеце маю споведзь. Давайце для пачатку кульнем па стапырцы каньяку. Гэта ж ня менскі бальзам, а ўсё-ткі пяць армянскіх зорачак. А выпіць сапраўды ёсьць за што. Самі потым пераканаецеся...

Ён напоўніў чаркі, прытуліў на міг сваю да маёй і хутка абярнуў яе сабе ў рот.

— Час сёньня ў нас ёсьць. Выходны, — пажаваўшы скрылёк лімона, пачаў Павал Гаўрылавіч. — Пачну, бадай, здалёк. З самага пачатку.

— Мястэчка Журавічы. Гомельшчына. Бласлаўлены край майго дзяцінства і юнацтва... У мястэчку — вялікі прыгожы касцёл, сынагога, драўляная праваслаўная царква, вакол якой невялікі зялёны сквэрк. Тут я часта сяджу з кнігай, спрабую ўжо складаць вершы... У той летні дзень, памятаю, чытаў я паэму Якуба Коласа «Сымон-музыка». Да мяне на траўку нечакана прысаджаюцца два хлопцы зь дзяўчынай. Знаёмяцца, выкладаюць на газэту ці не зь дзясятка пачкаў марозіва.

— Бяры, Паўлік, еж, — запрашаюць мяне.

— Ды не, — бянтэжуся я. — У мяне і грошай цяпер няма...

— Якіх грошай? — сьмяецца дзяўчына. — Дзівак! Еж колькі хочацца...

Яна працягвае мне марозіва, падаўшыся пры гэтым бліжэй да мяне. Дзяўчына вельмі прыгожая і гэта мяне цешыць. Трэба сказаць, што марозіва ці цукерку тады, у адрозьненне ад сучасных падшыванцаў, я меў ці ня раз у год, па вялікіх сьвятах ці ў кірмашны дзень. Хутка яны адыходзяць, пакінуўшы мне дзьве некранутыя порцыі.

— Багатія і такія добрыя, — падумаў я.

Сустрэліся мы і ў другі раз. Ужо безь дзяўчыны. Пілі ліманад і піва (мне яно доўга яшчэ не падабалася). Закусвалі супшонамі бычкамі і цукеркамі.

Тыдні праз два сустракаюць яны мяне каля хаты.

— Вазьмі, Паўлік, стакан і прыходзь у сквэрк. У нас пляшка фэйнага віна.

Зь імі зноў тая ж прыгажуня. Ад яе чароўных усмешак, лёгкіх зьнянацкіх дакрананьняў, ад выпітага віна ў мяне кру-

жыцца галава. Я вясёлы і шчаслівы, хвалюся, што пасьяля школы пайду ў інстытут, цяпер займаюся ў фотакуртку, лоблю і ўмею фатаграфавать. Можна, выпрашу ў маці грошай і куплю фотакор.

— Навошта ж абіраць маці, — упікаюць яны мяне. — Грошы можам пазычыць мы. А калі разбагадееш — аддасі...

— Ды я і за год не зьбяру столькі грошай, — адхіляю я працягнутыя мне паперкі.

— Гэта залежыць ад цябе, — загадкава глядзіць на мяне дзяўчына. — Захо-чаш — будзеш мець. Калі, вядома, станеш мужчынам...

— Каму з нас у дурнаватай маладосці не хацелася шпарчэй стаць дарослым, называцца мужчынам? — паварочвае да мяне голаў Павал Гаўрылавіч, беручы чарговую цыгарэту. — І я ім стаў. Стаў, здаецца, ужо празь месяц...

Выклікаюць мяне аднойчы гэтыя мае новыя прыяцелі і кажуць, што ім тэрмінова спатрэбіліся грошы.

— У мяне цяпер нічога няма, — усхваляваўся я. — Вазьміце фотаапарат...

— На ліха ён нам здаўся? Нам патрэбныя грошы сёньня ж.

— Дзе ж іх знайсці? — ледзь ня плачу я.

— Знайсці б можна, — неяк загадкава адказваюць сябры. — Ёсьць у нас адзін плян. Калі б ты дапамог...

— Які плян? Чым я магу дапамагчы? — загарэлася ў мяне надзея.

— Вельмі ўсё лёгка і проста. Трэба пастаяць на стрэме...

— Як гэта? Дзе пастаяць?

— Пасыдэрагчы. Пасачыць, пакуль мы будзем дзейнічаць.

Да мяне даходзіць, нарэшце, што яны будуць рабаваць бліжэйшы кіёск.

— Ні за што! Гэта ж злачынства, — расшуча пярэчу я.

— А калі ў лаўцы сядзіць спэкулянт і абірае нас — гэта не злачынства? — асаджаюць яны мяне. — Справа твая. Цябе ж не прымушаюць красьці. Трэба толькі пасыдэрагчы дзесяць хвілін і атрымаць за гэта бабкі. Калі табе грошы не патрэбныя, гуляй. А даўжок вернеш сёньня ж.

— Што б вы рабілі на маім месцы? — пытальна глядзіць на мяне Павал Гаўрылавіч. — Грошай у хаце толькі на хлеб, маці хварэе, бацька атрымлівае грашы. Вярнуць жа пазычанае — справа гонару. А тут яшчэ падыходзіць тая ж дзяўчына-прыгажуня.

— Што вы яго ўтаворваеце! — з сумам каза яна. — Ён жа баязлівец, блазеньшук. Я сама вас пасыдэрагу. Хай ідзе па грошы.

Гэта ўжо быў, разумеецца, удар ніжэй пупа. Мой хлапечы гонар ня мог гэтага вытрымаць.

— Я згодзен! — нечакана для сябе, з выклікам выпендрыўся я. — Кажыце, што і дзе рабіць...

«Апэрацыя» прайшла паспяхова. За «дзяжурства на стрэме» мне на другі ж дзень адвалілі жменю мятых рублёвак, а гэта сказалася ўжо мацней за неўсталяванае і ўсхваляванае сумленне. Я быў ужо завязаны, мной маглі маніпуляваць, уцягваць у новыя авантуры і махлярствы.

Так яно і здарылася. З маім удзелам было абрабавана некалькі кватэр, утварылася маліна. Ведаецца, што гэта такое? Зладзейская шайка, кампанія блатных, павязаных крымінальнымі ўчынкамі і свайго роду прысягамі і клятвамі — «корушы на ўсё жыццё». Звонку гэта дэкларавалася наколкамі, нашэннем на шпі розных ланцужкоў, крыжыкаў, амулетаў, нават адрозьненнямі ў адзеньні і абутку.

Неўзабаве да нас далучыўся вопытны «пахан» — старэйшына, кіраўнік, аўтарытэт, які сплянаваў ужо даволі буйную «справу»: абабраваў ювэлірнага магазыну. Мне даручалася ўжо ня толькі стаць «на стрэме», але і трымаць пад прыцэлам прадаўшчыц магазыну (пістоль, праўда, быў цацачны).

Адразу скажу, што справа ня выгара-ла. Нехта з прадаўцоў пасьпеў націснуць таёмную сыгнальную кнопку, і хутка каля крамы засігнала міліцэйскае аўто. Мае кампаньнікі пасьпелі ўцячы праз падвальны выхад, мяне ж цёпленькага, схапілі ў саміх дзвярах.

Было сьледства, быў суд. Я як непаўналетні атрымаў толькі год пазбаўленьня волі і быў накіраваны ў «воспitatельно-трудовую колонію» гораду Полацку.

Мушу сказаць, што сваёй назвы «выхаваўчай» ні адна падобная ўстанова на тэрыторыі былога СССР не апраўдала. Наадварот, усе гэтыя калёніі і лягеры разбэшчвалі асуджаных, судзейнічалі навучаньню і ўдасканаленьню крими-

нальнага рамяства, з пачаткоўцаў рабілі рэцыдывістаў. Менавіта ў калёніі я ўбачыў і пераканаўся, што крымінальны сьвет сапраўды існуе, што ён мае свае правілы і законы, сваю сымболіку і атрыбутыку, нават сваю мову і паэтыку.

Гэта страшэнна агідны сьвет, сіла і дзейнасьць якога трымаецца на фінцы і рэвальвэры, а жывучасьць на фізіялягічным страху сьмерці. Гэта міжнародны спрут, стоголавая неўміручая зьмяя, пік жыцця якой — ноч, а пажыўная глеба — турма.

Змагацца з злачынным сьветам сучаснымі гуманнымі сродкамі — бескарысна. Можна запоўніць усе турмы, засьценкі, карцэры — ён будзе жыць. Можна палову насельніцтва апрануць у міліцэйскую форму — криминал ня зьнікне. Тут хіба змогуць дапамагчы законы Ўсходу ці Афрыкі, дзе за любую кражу сякуць руку. А за разбой ці забойства — галаву.

Калі ж криминал зрастаецца з уладнымі структурамі, ператвараецца ў карупцыю — ён наагул бесьмяротны.

ЗДЫМКИ ГОДУ

PHOTOBYMEDIANET

Студэнта-выдатніка Юр'я Бусла выгналі з Акадэміі кіраваньня пры прэзыдэнце за тое, што ён удзельнічаў у грамадзкім жыцці.

З Толікам і Колікам

Святлана Курс. Мініатура.

Было ў мяне адзін год адзінокае свята. Толькі я прыладзілася вышці як сьлед перад накрытым сталом — званок у дзверы. Я адкрыла ня глядзячы — хто б там ні быў, хоць рабаўнік, усё весялей будзе. На парозе — суседзі Колік і Толік. Толік трымае Коліка за пас, Колік націскае мой званок. Гэта хлопцы-двайнякі, дзеці маіх суседзяў-чарнобыльцаў, ім гадоў па шэсьць, але яны вельмі маларослыя, худыя, вёрткія, чарнявыя такія гамельчукі.

— Чаго вы, хлопцы?

— Папа сказаў к вам ісьці. Маму ражаць павезьлі. А папа нагу зламаў, і яго дактары забралі.

— Мама наша даўно нейкая тоўстая

Святлана Курс

жыве ў Варшаве. У сэр'і «Кнігарня «НН» выходзіць яе кніга прозы «Шлях дробнай сволачы».

хадзіла. А мы й не здагадаліся, што ў нас Наташка будзе. Нам хлопцы ў двары казалі, што ў мамы будзе дзіця.

— А адкуль вы ведаеце, што Наташка?

— Хочацца такую Наташку. Мама хачела дзевачку. Казала нам: як вы мяне замучылі, ах, каб хто-небудзь з вас быў Наташка, а не такі ёлупень, як вы! Дык вось будзе ёй Наташка.

— Папа пайшоў па елку, а вярнуўся п'яны і зь нейкай такой аблушленай елкай, быццам на сьметніку знайшоў. Мама пачала плакаць і біць яго, а ён дастаў з курткі пакет мойвы і кажа: «Ніначка, чаго ж ты б'есяся, я хлопцам падарак прынёс». Мама кажа: «Каб жа ты нечага здох са сваёй мойвай!» І стукнула папу мінэралкай. А мы заплакалі, маму абнялі, і папу абнялі. Мамачка, мы любім мойву, не крычы на папку!!!

— І мы тую мойву зьелі чуць не з пакета! А мама пачала і плакаць, і сьмяяцца, а тады схпілася за сьпіну і закрычала, каб папа бег скорую вызываць. А хата ў нас но-

вая, дзверы аднолькавыя, і папа ўсё блытае дзверы са сьценнай шафай. Ну, ён шафу адкрыў і ўляпеў туды — яна недаробленая там, глыбока, яма ўнутры, мы там хаваемся, як што якое. Мы скорую вызвалі. Папа сказаў, што бабка прыедзе заўтра, а пакуль каб мы ў вас начавалі, можна?

Мы пудоўна сустрэлі той Новы год! Зьелі ўсё, што я прыпасла. Пілі з фужэраў пад Лукашэнку й бой курантаў. Прагледзелі ўсе канцэрты аж да чацьвертай раніцы. Выпалілі пэтарду з балкона.

— А й добра, што так выйшла! — сказаў мне Колік ужо з ложка, як патушылі свята. — Мы даўно падарункі знайшлі, што маме на нас выдалі, цукеркі паелі, а ў паперкі плястылін пазакручвалі. А Толік яшчэ ў згупчонцы і ананасам дно прабіў, высмактаў і вады напусьціў. А дно цэньнікам заляпіў. Нас бы мама пазабівала, а цяпер яны і ня ўспомняць.

— Мойва такая была салёная! Цёця, а ў вас больш соку няма?

— Няма, пап вяды з-пад крану.

Малыя ногі ўпоцемку зашплёпалі па лінолеўму.

А нарадзілася ў іх Дар'я, бо на Дар'яў той год быў якраз умалот.

ЗДЫМКІ ГОДУ

Простыя каталікі дабіваліся вяртаньня касьцёлу Сьвятога Язэпа, які ўлада хачела пераабсталяваць пад гатэль.

Маленства пад горку кацілася

Тацяна Барысік. Апавяданьне

«**Л**юбіў шофэр учыцельніцу. А яна за яго замуж ісьці не хапела. Казала, шофэр саляркаю сьмярдзіць. Дык ён узяў нож — ды ў жывот дзеўцы. Памерла не адразу. Шчэ да самых варотаў бегла. У фартуху вантробы свае несла...» — вось такія паданьні, мала падобныя да фальклёру са школьных падручнікаў, што вечар чуліся на вясковай вуліцы. На лаўках сядзелі абгаворвалі адна адну глухаватыя бабулькі.

У тое лета мне споўнілася дзесяць гадоў, маім сябрам было прыкладна столькі ж, як той казаў, год туды-сюды. Узрост, калі замест казак пра папалупак і цмокаў, якіх, дарэчы, у вёсцы ніхто не распавядаў, узнікае неадольнае жаданьне слухаць гісторыі, не прыдатныя для дзіцячых вушэй, а сьвет, адмыслова створаны для цябе дарослымі, пакрысе страчвае прывабнасьць. Проста распываецца, нібы ў тумане, і ўсё. Зьнікаюць Дзед Мароз, Бабай, ваўкі ў жыцце, дзікі на копанцы. Ня вернеш. Найжахлівейшымі істотамі табе падаюцца калгасныя камбайны, што лётаюць па вясковай вуліцы, лязгаюць жалезьзем, як фантастычныя пачвары.

— Як убачыце, дзеткі, адразу ў двор уцякайце. Хто яго ведае — п'яны ён едзе ці яшчэ які, — наказвае бабуля.

Я слухаюся яе. Не ўва ўсім праўда. Чалавек — такая брыдка істота: хлусіць і размаўляць вучыцца адначасова, а першы ж працоўны даручэньне выклікаюць цьвёрды намер іх не выконваць. Замест таго, каб нарываць на сопках ёмкі кошык амэрыканскай канюшыны для парсюкоў, я бегла на паплавец. Надзяру трохі лугавіны, узаб'ю яе рукамі, каб паўней глядзелася. Абы з рук, абы хутчэй да сяброў на гулі. Забаўкі напыя таксама былі не анельскімі. Аднаго разу лавілі вялізнага коніка (саранчу), размалявалі яго пад п'яніцу ды зноў у траву

Тацяна Барысік

жыве між вёскай Круглонева Бабруйскага раёну і Магілёвам, гадуе паўтарагадовае дзіця, а ўначы падпрацоўвае вартаўніцай.

выпусцілі. А чаго варта задума на-класьці курынага гаўна ў бляшанку з-пад цукерак-смактушак, закапаць пад ігрушаю, пасья падвучыць гэткіх жа падшыванцаў, як самі, шукаць старажытны скарб. Дарослыя клікалі нас бандою. Мы басыліся дзе хапелі: гулялі ў хованкі ў калгаснай кукурузе, лавілі жаб у копанцы. Але ў тое лета рэчаіснасьць змусіла нас часткова забыцца на ранейшыя гульні. Памерла сьляпяя бабка Несьцяровічыха. Яшчэ тры дні таму мы разам з Алеськаю і яе бабуляй заходзілі ў двор да Несьцяровічыхі. Гаспадыня сядзела на ганку і, здавалася, скрозь нас узіралася сваімі невядушчымі вачыма кудысьці далёка. І вось яе няма. Ішоў дождж. Вёска рыхтавалася да хаўтураў. Наша «банда» сабралася ў Алесінай хаце, і мы прыляпіліся насамі да шыбы.

Па вуліцы сноўдаліся незнаёмыя жанчыны ў чорных хустках, ішлі глядзець нябожчыцу аднавяскоўцы ў чыстых строях з кветкамі.

Назаўтра на могілках усёй вёскай старыя і малыя разьвіталіся з Несьцяровічыхай.

Я таксама ціхенька стаяла ў дзіцячым гурце. Усё было ў навіну. Да п'янага ўзросту могілкі наагул здаюцца найпрыгажэйшым і найцікавейшым месцам у навакольні, амаль парк адпачынку. Рознакаляровыя агароджы, лавачкі, безліч кветак. Мае сябры, у адрозьненне ад мяне, не маглі дзівіцца моўчкі.

— Глядзі, глядзі, зараз бабу закапаюць, а яна яшчэ тры разы перавернецца, — пачула я Валеркаву балбатню. Дзіўны гэты Валерка, як жа яна перавернецца? Столькі ж зямлі ўскінулі. Ат, гаворыць абш-што. Я паглядала навокал, сябрукову гамонку не падтрымлівала, і ў душы цешылася сваімі ўзорнымі паводзінамі.

А ён, Валерка, і на жалобным стале, куды патрапіў адзіны з нашай «банды», здзівіў дарослых.

Пасья словаў дзед Несьцяровіча, мужыка нябожчыцы:

— Адна ж ты ў мяне толькі й была.

Валерка, пахваляючыся, прамовіў на ўсю хату:

— А ў маёй бабы многа дзядоў было!

Адвячоркам на лаўках шчэ доўга не сьціхалі размовы і абгаворы.

Кожная бабка імкнулася некалькі разоў выказаць сваё меркаваньне пра хаўтуры, жалобны стол, Несьцяровічышыну радзіну. Казалі, па нябожчыцы ніхто ня плакаў.

Яе ўнучка, высокая каствявая дзеўка, як прыехала, дык адразу пабегла да суседзяў тэлевізар глядзець. Толькі дачка Несьцяровічыхі, дурная Нінка, сядзела ля труны, абмахвала мухаў ды ўсё прыгаворвала:

— Мамка, ты мая мамка.

Казалі, цяпер Нінцы гора будзе, бацька здасць яе ў інвалідны дом. Старыя перагаворвалі адно й тое ж, можа, з месца. Для нас, дзяцей, з таго часу не было гульні цікавейшай за пахаваньне.

Спачатку зладзілі хаўтуры па здохлым вожыку, каторага знайшлі ля калодзежа. Усё як мае быць: крыжык, кветкі, яловыя лапкі, магілка ў канцы гораду на поплаве. Пасья была лаптаўка з перабітым крылом. Мы спрабавалі яе лячыць. Валерка прамыў крыло ў вадзе, заверыўшы, што яна цёпшая, сам ногі ўчора мыў, намазаў яну нейкай бабінай націркай.

Але, нягледзячы на ўсе высілкі, птушка прапала. Хавалі таксама ў канцы гароду.

Там жа знайшлі свой спачын мухі ды калярадзкія жукі. Забіць казюрак адмыслова дзеля гульні прапанавала самая меншая з нас, Алеська. А калі натрапілі ў садзе на нябожчыка дзятла дык хаўтуры ўжо ладзіць ня сталі. Валерка выкінуў дзятла ў сьліўняк, каб паглядзець, як зь яго шкілет зробіцца. Праз гэтую прыдумку хлапца самога прадражнілі Шкілетам. Але ён не крыўдаваў на мянушку, наадварот, ганарыўся. І аднойчы прапанаваў зазірнуць у вакно кінутай хаты на водшыбе, сьцьвярджалі, нібы там, за грубкаю, ляжаць парэшткі былога гаспадара сядзібы. Сьпякотным поўднем мы падшлі да той хаты. Аканіца была выдраная, шыба выбітая, мабыць, туды лазілі злодзеі ў пошуках спажывы. Па чарзе зазірнулі ў вакно. Сьвятло празь бітую шыбу амаль не трапіла ў хату: астатнія цэлыя вокны былі закрытыя аканіцамі. Вакол мура павырасталі сьлівы.

Вядома, ніякіх чарапоў і шкілетаў мы там за грубкай ня ўбачылі. Але адтуль патыхала нежылой вільгацьцо, цемрай, і, здавалася, сьмерцю. Страшна зрабілася.

Мы паверылі — у такім месцы шкілеты маглі быць. Прыісьці сюды яшчэ раз ніхто не адважыўся. Тым часам лета ішло на згон. Сасьпела калгасная кукуруза — ласаваліся ўдосталь. За гародамі жглі жыта. Штовечар мы коўзаліся са

сьціртаў. У выніку — адзежа поўная асьцюкоў, ногі ўшчэнт сколатыя іржышчам. Усе дарослыя, каторыя шчэ маглі хадзіць без кічкаў, штосілы, як сьцімее, цягалі салому сабе на падворкі. Нас, малечу, з сабою ня бралі, таму паход на калгасную салому ўяўляўся справай захапляльнай і рызыкаўнай. У вёсцы ня першы ўжо раз збіраліся раўняць дарогу. Кучы гліны і пяску ўзвышталіся пасярод вуліцы побач з ямкамі. Вада пакрысе размывала гэты скарб, утваралася цудоўная грязь, якую прыемна мясіць босямі нагамі пасяля цёплых яшчэ дажджоў. У лужыны можна шпурляць каменьчыкі і мераць іх глыбіню. Жыцьцё было цудоўным. Дзяцел у сьліўняку сапраўды ператварыўся ў шкілет. Валерка начапіў сабе на шыю галаву з дзюбаю. Мы ўсе яму зайздросцілі. Адзінае, што нас засмучала, — хуткае разьвітаньне з сябрамі, школа. Мы жылі ў розных гарадах. Ніколі я так ня плакала, як у дзень ад'езду дадому. Суцяшалі толькі думкі пра наступнае лета. Зноў зьбяромся, зноў

будзем гуляць разам — усё паўторыцца. Як жа я тады памылялася.

Праз год мы насамрэч сустрэліся. Не было толькі Валеркі. Сумная вестка прыйшла яшчэ ўвосень. Няшчасны выпадак. Валерка з сябрамі гуляўся на закінутай будоўлі, якіх у той час было багата. Нечакана абрынулася цагляная сьцяна. Прыціснула насмерць. Пахавалі нашага сябра на вясковых могілках. Сьціпаньня, з букетам палявых кветак, мы прыйшлі адведаць яго. У вышыні рыпелі камлі соснаў, з помніка на нас пазіраў Валерка, такі, якім мы яго запамілі. Хлапчане ў атачэньні фатаздымкаў і прозьвішчаў старых людзей.

Можа, тады й прыйшло канчатковае ўсьведамленьне таго, што жыцьцё ня толькі цікавейшае, але й страшнейшае за самую жаклівую казку. А цагляныя сьцены, п'яныя камбайнэры тояць у сабе большую пагрозу, чым уяўныя шкілеты за грубкаю. Пра леташнія гульні ў хаўтуры мы ня ўзгадвалі. Хапала розуму як

мага радзей трапіць на вочы Валеркавай бабе. Старая, пабачыўшы нашу пасталелую за год «банду», заўсёды плакала і прыгаворвала:

— Во й мой такі ж быў бы...

Лужыны на вуліцы я больш ня мерала.

Справа нават не ў дарослых, каторыя пачалі ўшчуваць за надта ўжо дзіцячыя для маіх гадоў забаўкі. Проста лужыны і грязь на дарозе зьніклі.

У вёсцы, першы й апошні раз за ўсю яе гісторыю, паклалі асфальт.

Зьмянілася й маё стаўленьне да працоўных абавязкаў. Бабулі ўдалося пераканаць мяне, што ад зелья на сьвіньні мяса расьпе.

Падрослы арганізм патрабаваў ужо ня толькі пукерак, але й паляндвіцы. З марая пра спрэс мяснога парсюка я апантана пхала ў кошык амэрыканскую канюшыну. Дзіўная рэч, хаця кошыкі гэтым годам был паўнейшымі, чым леташнія, яны зрабіліся значна лягчэйшымі.

Маленства пад горку кацілася.

Малілёў

ЗДЫМКІ ГОДУ

Ірына Дарафеева праславілася, выступіўшы на канцэрце «За Беларусь» 25 Сакавіка.

Хто сьмяяўся апошні

Аляксей Баццокоў. Апавяданьне.

А я вам скажу, што такое як бы шчасьце. Яно было ў мяне. Не, не тады, калі я ўпершыню закахаўся. У бялявую, ружавашчокую, кропенькую аднакурсніцу. З чыстымі-чыстымі вачыма, з круглым, як макаўка, тварам. З такой шчырасьцю ў вачах, з такім ласкавым сьмехам. Ня ў тых некалькі дзён, калі мы трымаліся за рукі ў калідоры і размаўлялі. Няважна пра што. Але пра каханьне. І ясна ж, не тады, калі яна спалохалася маіх эмоцыяў і адмовілася быць разам. Вядома ж, ня ў той сьлізкабалючы год сустрэч і адмоваў. І ня ў гэтых сёньняшніх успамінах, адзінаццаць гадоў пасля. І не ў аціханьні таго першага болю было шчасьце. Ня ў тым, што час ад часу я забываўся пра яе, і наступала квояла палёгка. Больш за тое. Нават не тады, калі яна зноўку пачынала мне ўсьміхацца. Спачатку ўсьміхацца, потым згаджацца разам пагуляць пасля заняткаў. Разам паехаць на тралейбусе. Разам пакатацца на лыжах на фізкультуры. Не

Аляксей Баццокоў

філёзаф, пісьменьнік, жыве ў Магілёве.

было тады як бы шчасьця, таму што, калі я глядзеў на яе, і яна мне ўсьміхалася, азіралася, гарэзліва і гульліва, я пачынаў несьвядома заўважаць, што ў яе дзесьці дужа тоўсьценька, а дзесьці — дужа дробненька. Не атрымлівалася поўнага шчасьця. Я нікуды не запрашаў яе, яна пераставала ўсьміхацца мне, потым зноўку ўсьміхалася, потым пыталася ў мяне, чаго я вечна за ёю хаджу. А шчасьце было, сапраўднае, маленькае, але шчырае і чыстае, калі аднойчы я не зашпіліў сваёй шырынкі. Толькі не падмайце, што гэта я несур'ёзна кажу, што я наўмысна паставіў тут такое слова, каб дзёрнуць вашае пачуцьцё прыгожага і прымусяць скрывіцца. Насамрэч, расшпіленая шырынка — гэта вусыцінная ў сваёй мізэрнасьці трагедыя для мужчыны. У нейкім сэнсе, гэта кастрацыя ягонага вонкавага вобразу. Ператварэньне яго, гэтага вобразу, ва ўмоўны вобраз жанчыны, прычым жанчыны, якая выставілася нападказ. Потым я і яшчэ бываў з расшпіленымі шырынкамі, але толькі аднойчы, толькі тады гэта прынесла мне як бы шчасьце. Ішоў другі год маіх гарманальных пакутаў. Яна не была мне ні блізкай, ні далёкай, я не набліжаўся да яе і не аддаляўся. Ёй былі прыемныя мая

ўвага і маё пачуцьцё, напэўна, але мая нерашучасьць яе, відавочна, крыўдзіла. Так што паступова нашы адносіны перайшлі на раздражнёную і абвінаваўчую танальнасьць, калі ад кінаў ды ігнараваньня рабілася лягчэй. І нешта ўсё ныла ўва мне маё каханьне, ныла. І гэтак сталі мы неяк зь дзеўкамі і хлопцамі на прыпынку, чакаючы аўтобус дадому. І яна там была. І я глядзеў на яе, імкнучыся запомніць кожны праменьчык цеплыні на яе твары. Разам зь ёю і яшчэ адной дзяўчынай я пад'ехаў да іншага прыпынку. Потым, толькі разам зь ёю, сеў у тралейбус. «Навошта ты садзіся на гэты тралейбус? — спытала яна. — Ён не падыходзіць табе». Я маўчаў. Яна глядзела ў бок. І вось тут. Нейкі мужык побач нахіліўся да майго пляча і сказаў дужа гучна, як толькі для мяне: «Дзесяць капеек». «Што?» — сказаў я. «Зашпіліся, — сказаў ён і паказаў, — вось яно». Я засьмяяўся. Я паглядзеў ёй у вочы. Я сказаў: «Сапраўды, гэта ня мой тралейбус». Яна паглядзела на мяне. Я выйшаў. Ня толькі з тралейбуса. Вецер. Сонца. Мне захацелася ў кніжны магазын. Назаўтра яна першай загаварыла — ці ўсё ў мяне ў парадку. Усё — я пайшоў далей, на свае заднія парты. Яна была выдатніцай. Потым яна засталася ва ўнівэрсытэце. Потым працавала ў Нямецчыне. У мяне потым былі жанчыны. Жонкі. Дзеці. У мяне ніколі ня будзе болей такога як бы шчасьця. Такой свабоды. Я за свабоду.

ЗДЫМКИ ГОДУ

К нам пріехал, к нам пріехал ван дэр Ліндэн дарагой...

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Кілбаса лівэрная, звычайная, палепшанай якасьці

Аляксандар Апон. Гумарэска.

Зайдрошчу Алесю Беламу — пісьменьніку і кулінару. Неяк сяджу, адпачываю. Нядзеля. Гляджу па тэлевізары на палі, па якіх сюдытуды соўваюцца трактары, і радуся: буду з хлемам!

— Я пайду да сяброўкі! — кажа жонка, сядуючы каля мяне на канапу і глядзячы ў лостэрка, пачынае фарбаваць вочы.

«А хоць, — думаю, — да каханка, толькі хутчэй!»

— А ты нікуды не збіраеся? — дапытвае яна, перайшоўшы з вачэй на вусны.

— Не, што ты! — адказваю я і пераключаюся на іншы канал, каб паглядзець на лыжнікаў.

Пад Менскам, дарэчы, як і паўсюль, ажно да Калымы, ні плямы сьнегу — сышоў.

«О, — думаю, — малайцы! Дзеля мяне пакутуюць».

Між тым, заплончывшы вочы, жонка цмокае мяне ў пшчакі і адыходзіць. Хвілінку чакаю каля дзвярэй, слухаючы, як гудзіць ліфт, потым кідаюся да тэлевізара і, напляваўшы на здараўленьне, лячу ў краму.

— «Адпачынак», — пытаю ў прадавачкі, — ёсьць?

— А як жа! — чамусьці крыўдзіцца яна. — Колькі вам?

— Пляшку, — кажу, і разлічывшыся, сунуся ў аддзел кілбасных вырабаў, дзе, адстаяўшы невялікую чаргу, прашу: «Дайце трыста грам лівэркі».

— Для Бобіка? — адразаючы кавалак, пытае ўжо другая прадавачка.

— Не, — кажу, — для Цюліка.

— А, вось што!

«Ага, — думаю, — тое, тое!» Бо трэба быць разам са сваім народам, трымаць, так кажучы, руку на пульсе яго жыцця, а не паводзіць сябе як некаторыя, асабліва той, што стаяў у чарзе перада мной, у чорным гарнітуры, і браў палку салямі.

З гэтай думкай пра чорныя гарнітуры вяртаюся назад і, не марудзячы, пачы-

Пра **Аляксандра Апона** нам вядома толькі тое, што ён жыве ў Горадні і дасылае нам свае творы факсам з пошты.

наю накрываць на стол — рэжу лівэрку, чорны хлеб, чышчу цыбуліну і раптам, як абухом па галаве, тлустыя літары ў вачах: «Галубцы».

«О-ёй! — думаю. — Адкуль гэта?»

Хвіліну сяджу як прыклеены, успамінаю, потым, падскокчыўшы, лячу да сябе ў пакой, хапаю падшыўку «Нашай Нівы», і — на табе — ёсьць, знаходжу: Алесь Белы «Галубцы». Чытаю: «1 качан капусты, 10 штук сушаных грыбоў, 1 цыбуліна, 100 г сьвінога фаршу, 2 яйкі...» «Так, — бухае ў галаве, — нічога сабе, сто грам сьвінога фаршу!»

Варочаю старонкі далей і бачу: «Траска і мянтуз», потым: «Селядзец па-беларуску», яшчэ: «Перакачаўнік» і нарэшце — «Гарадзенскі смак».

Пра лівэрку звычайную, палепшанай якасьці — ні слова.

«О, думаю, трэба, пакуль не агледзеўся Алесь Белы, браць, як кажучы ў народзе, сьвініню за вушы і пачынаць з галоўнага, а галоўнае — гэта рэцэпт».

І вось ён: бярэце дзеве ці тры тысячы беларускіх рублёў і — у краму.

Эх, узьлі б мяне ў Прэзыдэнты! Якія перспектывы, ажно дух займае, як падумаю, я адкрыў бы перад краінай, асабліва ў галіне перапрацоўкі сельскагаспадарчай прадукцыі. Крыўдна, таварышы, далібог, крыўдна!

Толькі ўявіце сабе: Я (таксама зь вялікай літары), у жывым этэры Першага канала тэлебачаньня. Не, усіх, усіх каналах! Раніца. Сонца ўстае над краінай.

Пазяхаючы, мой народ спаўзае з ложкаў і, уключыўшы тэлевізар, становіцца, прыклаўшы рукі да сэрцаў, каб праспяваць з хорам гімн, які Я — найвялікшы паэт усіх часоў і народаў — начырыкаў неж на дэкрэце пра абарону сваіх гонару і годнасьці. Сам жа Я ўжо ў студыі. Зь левага боку ад мяне вядоўца «галоўных навінаў», з правага — які-небудзь чарговы міністар, а з тылу — ахоўнікі з кулямэтамі наперавес.

Я адразу пасыля таго, як сьпевакі адсьпявалі, насупіўшы бровы, зьвяртаюся да міністра: «Ну ты, еш ужо!» Ён, з ладным кавалкам лівэркі ў руцэ, глытаючы сьлінікі: «О, што за водар!» Я: «Давай, давай, тужся, а то рогі ўраз паабломваю!» Ён, засунуўшы сабе кавалак у рот і выпіраючы рукавом з вачэй сьлё-

зы, што нечакана пырснулі: «А што за смак!» — і далей, глыгнуўшы, умольна зазіраючы мне ў вочы: «Геній, геній». Я, недзе трохі сарамліва: «Так, так, гэта вядома!» Між тым, ня вытрымаўшы, вядоўца кажа ўбок, але каб было ўсім чуваць: «І што за пчасьдзе жыць з ім у адзін час!» Я, пачуўшы, бо маю ідэальны, як і ўсё астатняе, слых: «Ага, дзякую за шчырасьць!»

Ну, а што зробіць міністар, трапіўшы пасыля жывога этэру да сябе ў міністэрства, няцяжка здагадацца. Бо чаму гэта давіцца лівэркай павінен ён адзін — ягоныя намесьнікі з памочнікамі што, лепшыя?

І вось яны стаяць, пашыхтаваўшыся ў шарэнгу, і, вядома, ня так проста, а з партфэлямі, набітымі лівэркай.

— Ну, — аглядаючы шарэнгу, строга кажа міністар, — па адманшцы, разам... І падымае руку, каб ужо махнуць, але тут з крыкам: «Не, стой, чакаць!» — кідаецца з усіх ног, пускаючы газы, у прыбіральню.

А яны застаюцца чакаць, варочаюць насамі, панура глядзячы ў падлогу, і толькі думка пра тое, што ў іх таксама ёсьць свае намесьнікі з памочнікамі, грэе іхныя сэрцы.

І выходзіць указ, нумар, ня ведаю які, але пачынаецца ён прыкладна так: «Усім прадрымальнікам, да першага нуля першага...» Га, як вам? І вось ужо перад дзвярыма ў падаткавую інспэкцыю чэргі з квіточкамі ў руках пра аплату права нешта і некалі рабіць і зь лівэркай на шыях, бо на тых жа дзвярах, якраз пад нумарам кабінэта, у чорнай рамцы, вялізнымі літарамі: «Бяз колаў не заходзіць!!!»

Я ўжо не кажу пра байцоў амону, бо наколькі зручней дубасіць якое-небудзь саплівае дзеўчанё, што насьмелілася нешта піскнуць на вуліцы па-беларуску, ня гумай, а кавалкам лівэркі спэцгатунку. Даў раз у лоб — і тут жа адкусіў, падсілкаваўся. На захадзе зойдуцца ад зайздрасьці, о далібог, зойдуцца!

Не, каб не спацьніцца, трэба ляцець, браць патэнт, толькі ня ведаю куды. Таму вымушаны на гэтым разьвітацца. Шчыра дзякуючы за ўвагу, цалую, асабліва дзякуючы за ўвагу, цалую, асабліва дзякуючы, зычу ўсяго і гэтак далей.

Горадні

Сьвяты вечар

Пэтар Шабах. Апавяданьне.

Ладзя жыў ужо толькі з матуляй.

— Выпі хоць какавы зь пірагом, — клапатліва сказала яна яму раніцай перад Калядамі.

— Ды не, дзякуй, — кінуў той у адказ, — пасьціць дык пасьціць... Прынамсі, убачу залатое парасятка¹...

— Ой, ня ведаю, ці тое ты робіш... — пахітала яна галавой. — Посьціш, а ў карчму зноў ідзеш. Што агульнага ў карчмы з Калядамі?! З Божым дзіцяткам²?! Акрамя таго, што яна называецца «Ў Сьвятога»?!

— Ніякага Божлага дзіцяці няма. Існаваньне Божлага дзіцяці нікім не было пацьверджанае... — мармытаў Ладзя, корпаючыся ў шафе. — Яго ніколі ня бачылі ні савецкія касманаўты, ні амэрыканскія астранаўты. Дый шахцёры так і ня здолелі пераканаўча засьведчыць, што пад зямлёй жывуць чэрці ды іншыя звышнатуральныя істоты, хоць у іх ня раз пыталіся...

— Ці ты не п'яны?! — занепакоена ўзьняла бровы маці.

— Ты ж ведаеш, што ў нас традыцыя — зайсьці ў гэты дзень кульнуць чарку... — крактаў Ладзя, спрабуючы прадрацца праз швэдар. Знайшоўшы нарэшце гарлавіну, ён абдарыў маці шырокай усмешкай і, узяўшы яе галаву ў далоні, уляпіў ёй у лоб пацалунак — быццам паставіў на чало пячатку, гэткае слаба чытэльнае «люблю цябе».

Ён сядзеў у карчме і чакаў Гонзу.

«Калі прыйдзеш раней, — сказаў той напярэдадні, — вазьмі сабе за мой кошт чарку ці дзьве, але ня болей за тры, бо яшчэ мяне разарыш!»

Ён сядзеў за сталом, аздобленым сьвечкай, і гуляў з пушкай запалак.

Пэтар Шабах

нар. у 1951 у Празе. Аўтар каля дзясці пасьпяховых кніг (напр., «Як патапіць Аўстралію», «Гаўно гарыць», «П'яныя бананы», «Бабулі»). Паводле некаторых зь іх былі знятыя мастацкія фільмы. Шабах сваёй творчасцю працягвае традыцыю чэскай гумарыстычнай літаратуры, закладзеную Яраславам Гашакам і разьвітую Каралам Палачакам і Ёзэфам Шкворацікам.

Аднекуль ззаду наблізіўся афіцыянт — мужчынка, якога, здавалася, шмат гадоў таму бусел прынёс адразу сюды, у гэтую забягалаўку. Голас афіцыянта прагучаў ціха, але нечакана — Ладзя зь пярэпалаху ажно таргануўся:

— Што магу вам прапанаваць?

Ладзя разгубіўся, бо пакуль сядзеў у карчме, думаў пра ўсё, што заўгодна, толькі не пра тое, што замовіць. У моду тады ўваходзілі простыя мяшаныя напоі, прыкладам, кола з ромам, якую называлі «Гэмінг'эй», або сок з гарэлкай, які называлі «сок з гарэлкай», але ні таго, ні другога Ладзю не хацелася.

Паўза зацягнулася, ужо выглядала на тое, што Ладзя сабе так нічога й ня возьме, папросту ня здолее зарыентавацца, і далей будзе сухама глядзець у прафэсійна спагадлівыя вочы старога афіцыянта, як раптам ён заўважыў перад сабой цэньнік напойў, а на ім ядлаўцоўку, пра якую Гонза заўжды сьцьвярджаў: «Бляха, ды гэта натуральны джын, толькі напалову таньнейшы!»

¹ Паводле традыцыйных чэскіх калядных вераваньняў, узнагародай для тых, хто на Шчодры дзень ад самага ранку нічога ня еў, бывае зьяўленьне залатога парасятка.

² Функцыі Дзеда Мароза ў Чэхіі выконвае Божае дзіцятка (Ježněk).

Ладзя ўхапіўся за гэты выратавальны круг і сказаў, што паспытаў бы той ядлаўцоўкі.

— Чыстай? — спытаў афіцыянт.

— Не-не, барані мяне Бог! — жахнуўся Ладзя і, каб прадэманстраваць, што ён думае пра людзей, якія п'юць чыстую ядлаўцоўку, да таго ж з самага ранку, афэктавана перажагнаўся, на што афіцыянт з разуменьнем усміхнуўся.

— Дайце мне яе з джынам! — хутка прамовіў Ладзя, паколькі ў думках ён увесь час суадносіў кошт джыну і ядлаўцоўкі, то ня дзіўна, што ён агаварыўся, насамрэч ён хацеў сказаць «з тонікам».

— Як, прабачце??? — афіцыянт прыгладзіў пасму сівых валасоў, якія ад нікатыну месцамі набылі амаль брунаты колер.

— З джынам, — бяз задняе думкі пацьвердзіў Ладзя.

— Дазвольце пацікавіцца, як вы гэта сабе ўяўляеце? — схіліўся да яго афіцыянт, які вачыма літаральна павіс на ягоных вуснах.

— Вы мне ў шклянку наляце ядлаўцоўкі, — прамовіў Ладзя, — а я разрэджу яе джынам...

— Я разрэджу і сам! — пакрыўджана сказаў афіцыянт. — Але вы мусіце мне сказаць, у якой прапорцыі вам іх зьмяшаць.

— Адзін да двух. Натуральна, на карысьць джыну! — засьмяяўся Ладзя, бо быў упэўнены, што гаворыць пра тонік.

— Прабачце... — заўважыў, ціха адкашляўшыся, афіцыянт. — Ня ведаю, ці

ЗДЫМКІ ГОДУ

У Самалі трагічна загінуў экіпаж беларускіх лётчыкаў.

паверыце, але за ўсю сваю практыку я з падобнай замовай яшчэ не сутыкаўся!

— Як доўга вы ў афіцыянтах?! — ласкава ўсьміхнуўся яму Ладзя.

— Сорак адзін год... — ціха сказаў мужчынка і пайшоў мяшаць напой. Празь імгненне ён вярнуўся са шклянкай. Ладзя прагна прыпаў да яе вуснамі, але з ягоных вачэй тут жа пырснулі сьлёзы.

— Моцнае? — зьедліва ўхмыльнуўся афіцыянт.

— А х-хал-лера! — выціснуў з сябе Ладзя, калі змог авалодаць дыханнем, бо, каб прагнаць смагу, глынуў сапраўды многа. — Ну й пошла!!!

— Я таксама так думаю... — сказаў мужчынка і дадаў:

— Але... што цяпер будзем рабіць?

У гэты момант Ладзя заблытаўся дараўшты і, нічога ня цямачы, папрасіў:

— Дайце мне, калі ласка, яшчэ трохі джыну — каб запіць!

Афіцыянт акінуў яго строгім поглядам — ён усё больш схіляўся да думкі, што гэты малады чалавек, мусіць, спрабуе яго на нешта справакаваць.

Толькі тады, калі Ладзя атрымаў чарговую порцыю джыну, да яго дайшло, што ён увесь час блытаў яго з тонікам, але перад ім ужо стаяла трыста пяцьдзясят грамаў алькаголю, а поруч сядзеў Гонза і ня мог паверыць лічбам на рахунку.

Яны замовілі тонік і па-таварыску падзялілі джын з ядлаўцоўкай.

— У мяне няма ніякага падарунку для маці... — сумна сказаў пасяля паўзы Ладзя.

— «Котва»³ яшчэ адчыненая... — заўважыў Гонза, і тут жа дадаў:

— А лепш не марнуй часу, я табе дам якога мыла з парфумай. Жанчыны такому заўсёды радыя.

Ён запусьціў руку ў торбу, што стаяла пад сталом, і выцягнуў з яе каробку, старанна загорнутую ў дарагую калядную паперу. Паставіў яе на стол і хітра ўсьміхнуўся:

— Для Зузанкі, бляха...

— Для якой Зузанкі?

— Для маёй, бляха... Для той, якую я выдумаў дзеля маці...

— Прыкольна... — сказаў Ладзя і ўзважыў на руцэ пакунак.

— Не прыкольна... Маці хоча, каб я іх пазнаёміў.

— Во блін, і што ты будзеш рабіць? — спытаў Ладзя.

— Пакуль намякнуў дома, што Зузанка трохі прыхварэла, там, высокаякая тэмпература і ўсё такое... А зараз падум-

ваю, што калі да гэтага дададзецца нейкія ўскладненьні, дык яна іх можа й не перажыць...

— А не зажорстка?

— Як зажорстка, калі, бляха, Зузанка не існуе! — засмяяўся Гонза.

Нейкі час яны толькі маўчалі і папівалі тонік з ядлаўцоўкай і джынам.

— Неяк дзіўна, — раптам рэзка прамовіў Ладзя, — я ведаю, што яна не існуе, і ўсё адно мне здаецца жорсткім вось так проста дазволіць Зузанцы памерці... Нават калі яна і не існуе.

Ад паху ігліцы іх ужо цягнула на ваніты, таму сябры замовілі чырвонага віна.

— Ну, за Каляды! — узняў Ладзя келіх.

— За Каляды! — падтрымаў тост Гонза.

— А што калі проста сказаць, што яна куды-небудзь зьехала... — амаль загаласіў Ладзя. — Не абавязкова ж ёй адразу паміраць. Мне гэта не падабаецца... І гэты падарунак для яе мне падаецца нейкім брутальным...

— Ты ведаеш, колькі я ўжо ваджу маці за нос?! — гучна прапаптаў Гонза, і ў ягоных вачах раптам зьявіўся адчай. — Я ўжо больш не магу! Увесь час толькі й чую: дык калі ты яе нарэшце прывядзеш? час табе ўжо, хлопча, пасталець! ня думай, што мне ня хочацца ўнікаць! — увесь час адно і тое ж... А што я магу зрабіць, трасца!?

— Прынясіце яшчэ па адным... — кінуў Ладзя афіцыянту, а потым задумна дадаў:

— Слухай, а мо пакінем Зузанку ў жывых? Ты мне дапамож з падарункам, дык цяпер дапамагу я табе?

— Гэта як, цікава?!

— Я б яе мог у цябе адбіць!

— Ну, не! — выгукнуў Гонза і нахіліўся наперад так рэзка, што ледзь не перакуліў келіх зь віном. — Што-што, а гэта — не, бляха!

— Ты чаго?! — жахнуўся Ладзя. — Ніякай жа Зузанкі ўсё адно няма! І я хацеў як лепш... — дадаў ён.

— Як лепш... як лепш... — мармытаў Гонза і ўзлавана глядзеў у стол. — Хочаш, каб я прыйшоў дадому і сказаў: дарагая мамуля, маю Зузанку зьвеў мой найлепшы дружбак Ладзя, і я ўжо, відаць, да самай сьмерці буду адзін... Ня будзе ў вас ніякіх унукаў. Унукі будучы у Ладзі, дакладней, бляха, у ягонай маці. А ў вас дома будзе як максымум стары кавалер, які, можа быць, завядзе сабе з часам сіямскую котку...

— Ты як малы... — уздыхнуў Ладзя. — Гэта тое самае, што спрачацца, ці існуе Божае здзіятка. Можаш сабе ў яго верыць, гэта твая справа, але калі ты будзеш верыць і ў Зузанку, дык з табой, хлопча, усё ясна! Гэта ўжо патыхае Богніцамі⁴!

— Паўтарыце нам яшчэ раз! — махнулі яны адначасова афіцыянту.

— Я толькі не хацеў бы, каб яна памерла... Неяк фальшыва было б так яе называць...

Гонза маўчаў.

— Або разыдзіся з ёй ты! Скажы маці, што яна не хацела дзяцей, бо яны былі б перашкодай у ейнай кар'еры... Ці нешта ў такім духу...

— Я ведаю... Яе пераедзе машына... — цьвёрда абвесьціў Гонза. — Ад яе застанецца адно мокрае месца!

— Ну ты й сьвіньня! — сказаў Ладзя абурана. — Ты самая натуральная бяздушная сьвіньня!

— Асьцярожней у выразах! — прападзіў Гонза скрозь зубы. — Раіў бы табе ўзважваць кожнае слова!

— Ты ўжо, здаецца, добра ўпіўся... Гэта ня мае сэнсу, — з агідай махнуў Ладзя рукой.

— Вясьлых Калядаў!!! — крыкнуў Гонза гістэрычным фальцэтам і лягнуў аб стол грашмыма. — Вельмі вясьлых Калядаў табе жадаю! І не забудзься, бляха, падарунак!!! — прамычаў ён ад дзьвярэй. Увесь шынок на яго здзіўлена азірнуўся.

Ладзя прыцягнуўся дахаты якраз перад вячэрай. Прыняў душ, прамыў вочы борнай вадой і апрануў чыстую кашулю. Яшчэ раз уважліва агледзеў пакуначак ад Гонзы, а потым на абгортцы зялёным флямастарам намаляваў яловую галінку, над якой напісаў: «Матулі ад Зузань».

— Якое на мяне сёлета пчасьце звалілася! Я ўжо думала, што гэтай хвіліны ніколі не дачакаюся! Ах ты сакрэтнік! Ладзя, а калі ты яе прывядзеш паказаць? — спытала ў яго маці, прыбіраючы са стала святочную парцеляну.

— Ня ўсё так проста... — прамовіў ён сур'ёзным тонам і даліў сабе ў шклянку віна да самага краю. — Разу-meеш, Зузка зараз крыху прыхварэла...

Друкуецца з ласкавай згоды аўтара і выдаўца.

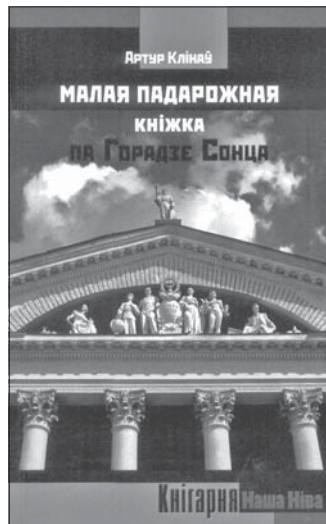
3 чэскай мовы паводле Petr Šabach: Svatvečer, in: Šťastné a veselé..., Listen, Jihlava 2006 пераклаў Сяргей Сматычэнка

³ Вялікі гандлёвы дом у Празе.

⁴ Клініка для псыхічна хворых у Празе.

Дзякуй за падтрымку

А.Б. з Полацку.
А.С., С.І. з Горадні.
Сяргею Б. з Слуцку.
Вользе В., С.Г., Ганьне П., Аляксею Ш. зь Менску.

Артур Клінаў Малая падарожная кніжка па Горадзе Сонца

Аўтабіяграфічны раман Артура Клінава — культавай постаці эўрапейскага мастацкага андэграўнду — напісаны як падарожная кніга па Менску і змяшчае арыгінальныя фотаздымкі. Гэта глыбокі філзафскі і стылёва вытанчаны тэкст, дзе асабістая гісторыя героя арганічна ўплеценая ў мінулае і цяперашняе гораду. Па пракладзеным Клінавым маршруце, як па дублінскіх маршрутах Джойса і Венечкі Ерафеева ў Маскве, у Менску можна вадзіць з экскурсіямі турыстаў.

Малая падарожная кніжка па Горадзе Сонца / Артур Клінаў. — Менск: Логвінаў, 2008. — 202 с. — («Кнігарня «Наша Ніва»)

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828
МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-рымальніка	3012 206 280 014	Асабовы рахунак	
(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)			
Від аплаты		Дата	Сума
За газэту "Наша Ніва"			
Агулам			

Касір

КВИТАНЦЫЯ

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828
МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-рымальніка	3012 206 280 014	Асабовы рахунак	
(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)			
Від аплаты		Дата	Сума
За газэту "Наша Ніва"			
Агулам			

Касір

М.П.

Каб ШТОТЫДЗЕНЬ атрымліваць газэту,

дасылайце адрасы і грошы за газэту. Кошт на месяц — 8 тыс. рублёў.

1) Просім усіх ахвотных чытаць газэту паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць праз: тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84, e-mail: dastauka@nn.by, паштовы адрас: а/с 537, 220050 Менск.

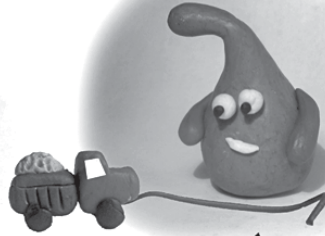
2) Просім у блянку банкаўскага паведамленьня ці паштовага пераказу дакладна і разборліва пазначаць адрас, у тым ліку паштовы індэкс і код пад'езду.

Па пытаннях атрымання газэты пытайцеся Рамана.

Якія падарункі прывёз Капітан Танака?

моркаўку

машынку

ляльку

кніжку

мех зь сенам

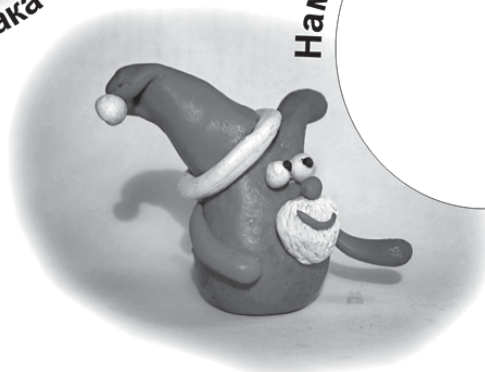
караблік

Але што атрымаў на Каляды сам Танака?

Намалюй тут падарунак Танака!

КАНЦЭРТЫ

Троіца

6 студзеня ў «ROCK-HOUSE SAFE» (Няміга, 12) выступае этна-трыё «Троіца» з «Калядным канцэртам». Пачатак а 21-й.

Вайцюшкевіч

7 студзеня ў малой залі КЗ «Менск» — Зьміцер Вайцюшкевіч і WZ-Orkiestra з традыцыйным сьвяточным канцэртам «Сустрэча на Каляды» — калыханкі, калядкі, прэ-м'еры. Квіткі: 15000—27000. Пачатак а 19-й.

ВЫСТАВЫ

Калядны шопінг у «Падземка»

Да 14 студзеня Арт-галерея «Падземка» (пр. Незалежнасьці, 43) запрашае на традыцыйны «Елачны кірмаш 2007». Каралева гэтага сьвята — елка — здзівіць і пацешыць Вас нечаканымі выяўленьнямі і формамі. У залах галерэі — працы найлепшых беларускіх мастакоў, дызайнераў і сяброў галерэі. Вас чакаюць жывапіс, графіка, фатаграфія, кераміка, а таксама самаробныя цацкі і падарункі.

Калядная бяседа

23 сьнежня а 17-й у Мастацкім музэі — адкрыцьцё выставы «Калядная бяседа», на якой можна ўбачыць творы Валер'я Славука

(графіка), Ганны Балаш (лялькі і арт-аб'екты), Данілы Парнюка (фота). На гэтай выставе ў якасьці адной з асноўных пазначаная тэма бяседы каралёў (тры асноўныя сымбалічныя персанажы выставы — Кароль, Каралева, Блазан). **Выстава працуе да 11 студзеня.**

Калядны кірмаш

Галерэя «Ла-Сандр Арт» (Раманаўская слабада, 24) да 15 студзеня запрашае на «Калядны кірмаш» — прырэзты калейдаскоп твораў беларускіх мастакоў.

Выстава ў гонар перамогі на Сініх водах

24 сьнежня ў менскай галерэі «Арт-блік» (вул. Някрасава, 11/34) адкрылася выстава «Віват, Альгерд! Хвала Айчыне». Яна прысьвечаная 645-годзьдзю перамогі беларускага войска Вялікага Княства Літоўскага ў бітве з татарамі на Сініх водах. Наладзіла выставу мастацкая суполка «Пагоня». Прадстаўлены партрэты вялікага князя Альгерда аўтарства **Арлена Кашкурэвіча** і **Міколы Купавы**, «Бітва на Сініх водах» **Міхася Басалыгі** і выявы беларускіх гарадоў, гістарычна зьвязаных з падзеямі на Сініх водах. Выстава невypadкова адкрылася ў калядны вечар, адзначьў мастак Мікола Купава: «Альгерд з войскам пайшлі ў дзікія стэпы ў жніўні. Нібыта ў верасні адбылася бітва. І менавіта да Калядаў яны вярнуліся ў Вільню з перамогай».

Творчая лабораторыя Юры "Frantz" Выдронка
INSTYTUT POLSKI Польскі Інстытут у Менску
International Folk-Modern Fest
ПОЛЬШЧА - БЕЛАРУСЬ - УКРАЇНА - КУРДЫСТАН
НЕЗВЫЧАЙНЫЯ АРТЫСТЫ, ЭКЗАЦЫЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ
МАГІЧНАЯ МУЗЫКА ў міжнародным фестэ

"Таўкачыкі на Каляды"

19.00
10.01.2008

БЕЛАРУСКАЯ ДЗЯРЖАЎНАЯ ФІЛАРМОНІЯ
ВЯЛІКАЯ КАНЦЭРТНАЯ ЗАЛА (пр. Незалежнасьці, 50)

Bartłomiej Lech Pałyga
(сарангі, вялянчэль, тувінскі гарлавы спеў)

Orkiestra św. Mikolaja
POLSKA
Масуд Талебані (лаф, сестар) Курдыстан
і этнічны перкусійны аркестр "АВІНДАР" Гран

МАСТАЦКАЯ ІДЭЯ І РЭЖЫСУРА - ЮРЬ "FRANTZ" ВЫДРОНКА

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Першае беларускамоўнае навагодняе тэлешоў

Падрыхтаваны першы беларускі «Аганёк» з удзелам рэдкіх гасьцей тэлеэкранаў: **N.R.M., IQ48, Neuro Dubel, «Крамбамбулі», «Палацу», «Крамы», Зьмітра Вайцюшкевіча і Віктара Шалкевіча.** «Сьнежны завулак 8, альбо Незвычайная сустрэча пад Новы год» — гэта сьвяточная атмасфэра, цудоўная музыка, трапныя жарты і віншаваньні вядомых людзей. У навагоднюю ноч паглядзець шоў можна будзе на канале **Belsat.**

Паводле generation.by

ТЭАТРЫ

Купалаўскі тэатар

- 28 (пт) — «Сны аб Беларусі».
- 29 (сб) — «Макбэт».
- 30 (ндз) — «Каханьне ў стылі барока».
- 2 (ср) — «Смак яблыка».
- 3 (чц) — «Кім».
- 4 (пт) — «Паўлінка».
- 5 (сб), 6 (ндз) — «Чорная панна Нясьвіжу».
- ранішнія спектаклі
- 29 (сб), 30 (ндз) — «Афрыка».
- малая сцэна
- 6 (ндз) — «Варшаўская мэлэ-дья».

Тэатар юнага глядача

- 28 (пт), 29 (сб), 30 (ндз), 3 (чц), 4 (пт), 5 (сб) — «Шчаўкуноч».
- 6 (ндз) — «Шлях на Батлеем».

ВЫСТАВЫ

У пошуках ілюзіяў

Да 21 студзеня ў М-Галерэі інстытута імя Гётэ (Фрунзэ, 5) працуе персанальная выстава твораў літоўскага фатографа Томаса Будрыса, сябры фотаклуба Palangos Fotoklubas 750 — «У пошуках ілюзіяў».

Жывапіс і графіка Мсьціслава Дабужынскага

У Мастацкім музэі да 8 студзеня працуе выстава жывапісу і графікі Мсьціслава Дабужынскага (1875—1957). Графік і плякатыст, жывапісец, яго імя злучана з сусьветнай культуры раі к.ХІХ—п.ХХ ст.

Апошні месяц па старых цэнах!

Толькі да праваслаўных Калядаў (7 студзеня) кнігі сэрыі «Кнігарня «Наша Ніва» будуць прадавацца па старых цэнаў. З 2008 году цэны павышаюцца на 50 %. Зрабі падарунак сабе, а нават сваім унукам.

Замаўляйце кнігі праз
029-505-39-11
029-126-36-87
knihi@me.by

Вясна народу:
Эсэістыка 1991—2007

Віталь Тарас. Звыклае зло. Зборнік эсэ.

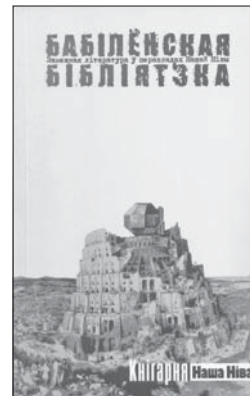

Застаемся! Сакавік 2006:
Прыватнае і агульнае

Увага! Засталіся апошнія дзесяць асобнікаў!

Сямён Печанко.
У беларускім войску:
Падарунак прызыўніку.

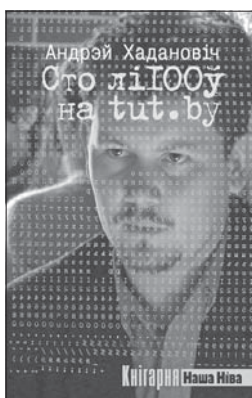

Бабілёнская бібліятэка:
Замежная літаратура ў перакладах «Нашай Нівы».

Эдгар Алан По, О. Генры, Яраслаў Гашак, Бруна Шульц, Альбэр Камю, Хорхэ Люіс Борхэс ды іншыя — на роднай мове

Алесь Кудрыцкі. Суд на Каляды. Зборнік публіцыстыкі.

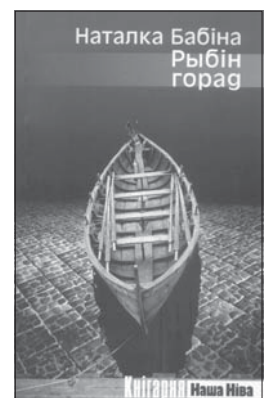
Андрэй Хадановіч.
Сто лі00ў на tut.by.
Новая кніга паэта, якога няма патрэбы прэзентаваць.

Увага! У продажы застаецца апошняя сотня асобнікаў!

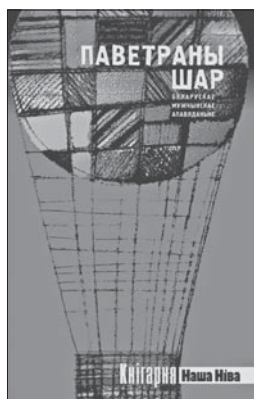

Наталка Бабіна. **Крыві не павідна быць відна**

Кнігу склалі апавяданьні і дэтэктыўная аповесьць.

Наталка Бабіна. **Рыбін горад.** Раман

Паветраны шар: беларускае мужчынскае апавяданьне

У кнігу ўвайшлі найлепшыя мужчынскія апавяданні 1991—2007 гадоў у выбарцы «Нашай Нівы». Гэта апавяданні Вячаслава Адамчыка, Уладзімера Арлова, Ігара Бабкова, Васіля Быкава, Лявона Вольскага, Адама Глёбуса, і іншых — усяго 30 аўтараў.

Жанчыны выходзяць з-пад кантролю: Беларускае жаночае апавяданьне

У зборнік увайшлі творы найлепшых сучасных аўтараў: Тацьцяны Барысік, Евы Вежнавец, Марыі Роўды ды іншых.

Найяснейшая Рэч Паспалітая: Цывілізацыя—Культура—Рэлігія—Палітыка—Авантура—Героіка—Успамін.

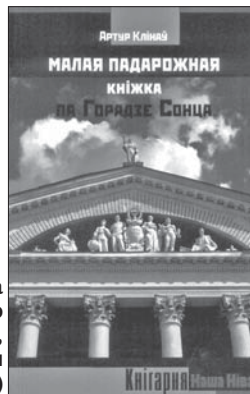
Валянцін Тарас. На выспе ўспамінаў. У сваіх мемуарах, поўных важкіх дэталю і трапных апісаньняў, пісьменьнік запрашае нас у прастору, дзе жылі Якуб Колас, Уладзімер Караткевіч, Васіль Быкаў, Яўгенія Янішчыц... Гэта ўнікальны летапіс быцьця душы, што праходзіць праз вайну і мір, сяброўства і здраду, напісаны паўзверху старонак гісторыі СССР, Эўропы, Беларусі...

шукайце ў кнігарнях і ў незалежных распаўсюднікаў

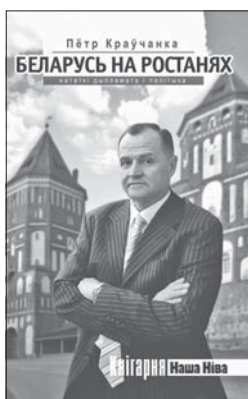

Каляндар на 2008 год

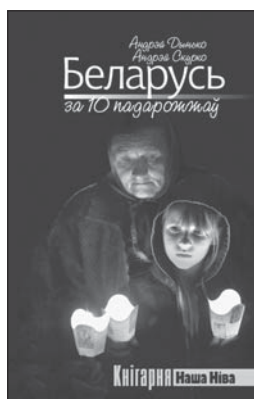
са здымкамі фатографу «НН» Юліі Дарашкевіч і Андрэя Лянкевіча.

Малая падарожная кніжка па Горадзе Сонца / Артур Клінаў. — Менск: Логвінаў, 2008. — 202 с. — («Кнігарня «Наша Ніва»»)

Пётр Краўчанка. Беларусь на ростанях: Нататкі дыплямата і палітыка

Андрэй Дынько, Андрэй Скурко. Беларусь за 10 падарожжаў. Кніга падарожных эсэ.

Павал Севярынец. Лісты зь лесу. У кнізе сабраныя лісты, якія Павал Севярынец ад верасня 2005 да ліпеня 2007 дасылаў у «Нашу Ніву» з Малога Сітна — месца сваёй высылкі.

Пётр Рудкоўскі. Наўстаньне Беларусі

сэрыя заснаваная ў гонар 100-годзьдзя «Нашай Нівы»

Важная справа

Трэці год падпіска на «Нашу Ніву» і іншыя незалежныя газеты адбываецца ў нязвычайнай форме. Газэта трымаецца, бо Вы захоўваеце вернасьць ёй і дзейнічаеце як вольныя грамадзяне. На самай справе, Вы сталі сутворцамі нечага беспараўнага ў Беларусі і незвычайна важнага для духу ўсёй эўрапейскай супольнасці. Два гады выходзяць газеты, забароненыя да распаўсюду. Такого ня выкрасьліш з гісторыі. Грамадства паказвае, хто галоўны: грамадзяне ці ўлада.

Просім працягнуць падпіску. Болей: мала проста вам асабіста застацца з газетай, каб яна выстаяла, трэба яшчэ ўвесць час прыцягваць новых людзей. Мы ездзім па краіне, сустракаемся з людзьмі, робім, што можам. Ад вас просім, каб КОЖНЫ З ВАС раскажаў пра «Нашу Ніву» ў сваёй сяброўскай, працоўнай, царкоўнай, партыйнай суполцы, проста знаёмым, якія падзяляюць Вашы погляды, але магчыма ня ведаюць пра такую крыніцу інфармацыі, як «НН».

Што ім трэба сказаць? Што «Наша Ніва» дае праўдзівую інфармацыю, новыя ідэі, пажыву для розуму ў камэнтарах, унікальныя фатаграфіі, а самае важнае — пачуцьце беларускай супольнасці. Яна хутка даходзіць, друкуецца ў Беларусі.

У гэтыя найцяжэйшыя для свабоднай прэсы гады «Наша Ніва» ўмацавалася ў сваім пакліканьні як трыбуны незалежнага грамадства. Дзякуючы Вам.

Няхай 2008 год будзе добрым годам.

А ты падпішыся!

Каб рэгулярна атрымліваць «Нашу Ніву», проста падпішыце дамову. Дэталі — **старонка 43.**

Шасьцімэтровыя саламяныя анёлы пасяліўся на Каляды ў менскай капліцы Святога Яна Хрысьціцеля. Ён — праца мастакоўскай сям'і Лойкаў.

КАЛЯДНЫ НУМАР «НН»

сем апавяданьняў на сем калядных вечароў

Уладзімер Лялюк. Лёсы	31
Святлана Курс. З Толікам і Колікам	35
Таня Барысік. Маленства пад горку кацілася	36
Аляксей Бацуюк. Хто сьмяяўся апошні	38
Рэйманд Карвэр. Відашукальнік	39
Аляксандар Апон. Кілбаса лівэрная, звычайная, палешанай якасьці	40
Пэтар Шабах. Сьвяты вечар	41

ПРИВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

БЕЛАРУСКАЯ СЯМЕЙНАЯ ЯЛІНКА

Шаноўныя дзеткі, мамы й таты, бабулі й дзядулі, дзядзькі й цёткі! Запрашаем вас на Беларускаю Сямейную Ялінку 30 сьнежня (нядзеля) у 10.30! У праграме сьпевы ды скокі, падарункі і пачастункі, сюрпрызы і прыемныя сустрэчы. Чакаем усіх у Моладзевым цэнтры пры Касьцёле Сьв. Яна Хрысьціцеля ў Менску. Цэнтар знаходзіцца ў Серабранцы на вул. Пляханова 28/1, першы паверх. Грамадзкім транспартам даезд да прыпынку вул. Гараўца: трамвай на Серабранку (№ 3, 7), тралейбус № 35, аўтобусы № 9, 9в, 9д, 56. Папярэдне кантактуйце: e-mail: n.dziетки@yahoo.com, тэлефон у Менску 292-31-85 (Вольга), (029) 632-27-43 (Крысьціна), (029) 403-15-35 (Наталля), ICQ 353 181 833, Skype: Mazurava

БЕЛАРУСКАСПЕЎНАЯ СКРЫПКА

Прымем у падарунак, возьмем у часовае карыстаньне або нядорага набудзем (або памяняем на коціка!) смык для скрыпкі беларускай. Т.: (029) 912-27-30

- Наступны нумар газеты
- выйдзе 11 студзеня.
- Добрых Вам сьвятаў!

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч, У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі
шэф-рэдактар
галоўны рэдактар
мастацкі рэдактар
заснавальнік

Наста Бакшанская
Андрэй Дынько
Андрэй Скурко
Сяргей Харэўскі
Мясцовы фонд выдання
газэты «Наша Ніва»
Прыватнае прадпрыемства
«Суродзічы»

выдавец

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасці за зьмест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі прыкладнага выдання №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: 220101, г. Менск, пр. Ракасоўскага, 102-71. Р/р 3012206280014 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 2339. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 26.12.2007.

Замова № 7041.

Рэдакцыйны адрас: Ракасоўскага, 102-71.